

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (SOSYAL PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI

**EŞCİNSELLERE YÖNELİK TUTUMLAR: CİNSİYETÇİLİK,
ROMANTİK İLİŞKİLERLE İLGİLİ KALIPYARGILAR VE
YETİŞKİN BAĞLANMA BİÇEMLERİ AÇISINDAN BİR
DEĞERLENDİRME**

Yüksek Lisans Tezi

Nur OKUTAN

Ankara, 2010

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (SOSYAL PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI

EŞCİNSELLERE YÖNELİK TUTUMLAR: CİNSİYETÇİLİK,
ROMANTİK İLİŞKİLERLE İLGİLİ KALIPYARGILAR VE
YETİŞKİN BAĞLANMA BİÇEMLERİ AÇISINDAN BİR
DEĞERLENDİRME

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN SUNAL

Tez Jürisi Üyeleri

<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>İmzası</u>
Yard. Doç. Dr. Ayda Büyükşahin-Sunal	
Doç. Dr. Selim Hacıoğlu	
Yard. Doç. Dr. Andaç Demirtaş Maden	

Tez Sınavı Tarihi 13.07.2010

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...13.../...07.../...2010..)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Mr. OKUZAN

İmzası

U. Okuzan

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1. 1. Eşcinsellere Yönelik Tutumlar	5
1. 1. 1. Eşcinsellere Yönelik Tutumlarla İlişkili Sosyal Psikolojik Değişkenler.....	8
1. 2. Eşcinsellere Yönelik Tutumlara İlişkin Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	17
1. 3. Eşcinsellere Yönelik Tutumlara, Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısı Temelinde Getirilen Açıklamalar	25
1. 4. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Eşcinsellere Yönelik Tutumlar	28
1. 5. Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılar ve Eşcinsellere Yönelik Tutumlar	31
1. 6. Bağlanma Kuramı ve Yetişkin Bağlanma Biçemleri	34
1. 6. 1. Bağlanma Biçemleri ve Eşcinsellere Yönelik Tutumlar	37
1. 7. Araştırmanın Amacı	41
1. 8. Araştırmanın Denenceleri	42
2. BÖLÜM	46
YÖNTEM	46
2. 1. Katılımcılar	46
2. 2. Veri Toplama Araçları	47
2. 2. 1. Demografik Bilgi Formu	48
2. 2. 2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)	48
2. 2. 3. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ)	49
2. 2. 4. Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği (ETÖ)	50

2. 2. 5. Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği (RİKTÖ)	51
2. 3. İşlem	52
3. BÖLÜM	54
BULGULAR	54
3. 1. Değişkenler arasındaki korelasyonlar	55
3. 2. Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği'nden Alınan Puanları Yordayan Değişkenler	56
3. 2. 1. Kadın ve Erkek Katılımcılar İçin Ayrı Ayrı Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları	58
3. 3. Eşcinsellere Yönelik Tutumu Olumlu ve Olumsuz Olan Grupların Bazı Bağımlı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması.....	61
3. 4. Eşcinsellere İlişkin Tutumlar, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Romantik İlişkilerde Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden Alınan Puanların Bağlanma Biçemlerine Göre Karşılaştırılması ...	65
4. BÖLÜM	70
TARTIŞMA	70
4. 1. Eşcinsellere Yönelik Tutumları Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması	70
4.1.1. Kadın ve Erkek Katılımcıların Eşcinsellere Yönelik Tutumlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması	74
4. 2. Eşcinsellere Yönelik Tutumu Olumlu ve Olumsuz Olan Grupların Bazı Bağımlı Değişkenler Açısından Yapılan Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması	77
4. 3. Bağlanma Biçemlerine Göre Oluşturulan Grupların Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeğinden Alınan Puanlar Açısından Yapılan	80

Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması	
4. 4. Bağlanma Biçemlerine Göre Oluşturulan Grupların Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinden Alınan Puanlar Açısından Yapılan Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması	81
4. 5. Bağlanma Biçemlerine Göre Oluşturulan Grupların Romantik İlişkilerde Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeğinden Alınan Puanlar Açısından Yapılan Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması	86
GENEL TARTIŞMA	91
SONUÇ VE ÖNERİLER	96
ÖZET	100
ABSTRACT	102
KAYNAKLAR	104
EKLER	134

TABLÖLAR

Tablo 1. ETÖ'den Alınan Puanları Yordayan Değişkenleri Belirlemek İçin Yapılan Aşamalı Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	57
Tablo 2. Kadınlar İçin ETÖ'den Alınan Puanların Yordanması Amacıyla Yapılan aşamalı hiyerarşik regresyon analizi sonuçları	59
Tablo 3. Erkekler İçin ETÖ'den alınan puanların yordanması amacıyla yapılan aşamalı hiyerarşik regresyon analizi sonuçları	60
Tablo 4. Eşcinsellere Yönelik Tutumu Olumlu ve Olumsuz Olan Grupların ÇDCÖ, RİKTÖ, YİYE ve gelenekselik algısından aldıkları puanlar açısından karşılaştırılması	63
Tablo 5. ETÖ, RİKTÖ, ÇDCÖ Puanlarının Bağlanma Biçemlerine Göre Karşılaştırılması	67

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Sosyal psikolojinin üzerinde önemle durduğu önyargı ve ayrımcılık konusuyla ilgili yapılan çalışmalar, cinsel yönelimlerinden ötürü eşcinsel bireylerin önyargı ve ayrımcılığın hedefinde yer alan gruplardan biri olduğuna işaret etmektedir. Eşcinsel bireyler, toplum tarafından dışlanma, damgalanma (Herek, 2007), sözel ve fiziksel olarak saldırıya maruz kalma (Herek, 1989) ve cinsel yönelimlerini açıklayamama gibi pek çok sosyal ve psikolojik sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Tüm bu tutum ve davranışlar zamanla eşcinsel bireylerin kendilerine yönelik olumsuz duygular geliştirmelerine neden olmaktadır (Herek, 1995). *İçselleştirilmiş homofobi* olarak isimlendirilen bu kavramın eşcinsel kişilerde oldukça yaygın olması ve çeşitli ruhsal sorunlarla bir arada bulunması (Frost ve Meyer, 2009; Gençöz ve Yüksel, 2006; McGregor ve ark., 2001; Szymanski, Chung ve Balsam, 2001) konunun bireysel düzeydeki önemine dikkat çekmektedir.

Eşcinselliğe yönelik yaklaşımların tarihsel süreç içerisindeki gelişimine bakıldığında, bilimsel yetkelerin eşcinselliğe bakış açısındaki değişimin önemli bir dönüm noktası olduğu söylenebilir. Sözü geçen bu değişimdeki dönüm noktası ise Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 1973'te eşcinsellik ve çift cinsel yönelimi (biseksüel) ruhsal hastalık listesinden çıkarmasıdır. Bu önemli adım beraberinde yeni bir anlayışı getirmiş; bu anlayışla birlikte, eşcinselliğe

nelerin yol açtığına ilişkin yapılan araştırmalar cinsel önyargının nedenleri üzerine odaklanmıştır (Garnets ve Kimmel, 2003).

Bu gelişmeyi takiben yapılan çalışmalar, cinsel önyargının nedenlerine yönelik getirilen açıklamalarda toplumsal cinsiyet rollerini benimseme ve cinsiyet kalıpyargıları konularının önemli bir yer tuttuğuna işaret etmektedir (örn., Herek, 1984; Kite ve Deaux, 1986,1987; Whitley, 1987, 2001). Yine bu çalışmaların önemli bir kısmı eşcinsellere yönelik önyargılı tutumların azaltılması yönünde çözüm önerileri getirmek amacıyla diğer önyargı araştırmalarında önemi kanıtlanan gruplar arası toplumsal temas (Allport, 1958) konusu üzerinde durmuşlardır. Bu araştırmaların sonuçları ise eşcinsel bireylerle kurulacak olan olumlu toplumsal ilişkilerin cinsel önyargıyı azaltmada oldukça önemli olduğunu doğrulamaktadır (ırakoğlu, 2006; Elridge, Mack ve Swank, 2006; Herek, 1984, 1988; Herek ve Glunt, 1993; Lance, 1987; Sakallı ve Uğurlu, 2001, 2002; Simoni ve Walters, 2001; Steffens ve Wagner, 2004). Ayrıca, elde edilen bu kanıtlar, bireysel gelişim ve kişilerarası toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde önemi vurgulanan bağlanma kuramının temel sayılılarıyla ilişkili görünmektedir. Kuram, bireylerin kendilerine ve başkalarına ilişkin geliştirdikleri olumlu ya da olumsuz zihinsel temsillerin yaşamın ilk yıllarından itibaren ve yetişkinlik dönemlerinde oluşturacakları tüm toplumsal ilişkilerin niteliğinde önemli bir rol oynadığını ileri sürmektedir (Bowlby, 1969). Yapılan çok sayıda çalışma başkalarıyla kurulacak olumlu ilişkilerde bağlanmanın oldukça önemli olduğunu kanıtlamaktadır (Ben-Ari ve Hirshberg, 2009; Collins ve Read,

1990; Feeney ve Kirkpatrick, 1996; Klohnen ve Stephan, 1998; Kobak ve Sceery, 1988; Mikulincer ve Nachshon, 1991; Simpson, Rholes ve Nelligan, 1992). Buraya kadar anlatılanlar, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollerle bağlantılı olan cinsiyet kalıpyargılarının eşcinsellere yönelik tutumlarla ilişkisini ortaya koymakta; önyargı ve kalıpyargıların olumlu yönde değişiminde bireylerin bağlanma biçemlerinin önemli bir rolü olduğunu öngörmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada, cinsiyetçi tutumlar, kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıpyargılar ve bağlanma biçemleri cinsel önyargıyla ilişkisi araştırılacak değişkenler olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmanın temel amaçlarından biri eşcinsellere yönelik önyargı ve ayrımcılık konusunda yapılan çalışmalara ek açıklamalar getirmek ve Türkiye sosyal psikoloji alanyazınına katkı sağlamaktır. Yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde cinsel önyargı konusunun, yurt dışı araştırma alanyazınının oldukça zengin olduğu; (Stone, 1976; Gramick, 1983; Herek, 1988; Schellenberg ve Sears, 1999; King, 2001; Wilkinson, 2004; Harris, 2009) ancak Türkiye'deki alanyazın incelendiğinde geçmiş yıllara göre yapılan çalışmaların giderek artmakla birlikte çok az sayıda olduğu göze çarpmaktadır (Akdaş-Mitrani, 2008; Çolak, 2009; Gelbal ve Duyan, 2006; Yüzgün, 1993; Sakallı ve Uğurlu, 2001; Şah, 2009).

Araştırmanın amacı doğrultusunda, öncelikle ilgili alanyazın ayrıntılı bir biçimde gözden geçirilmiş ve genelde önyargı ve ayrımcılık; özelde eşcinsellere yönelik önyargı ayrımcılık ve kalıpyargılar konusunda öne

sürülen sosyal psikolojik kuramlar temelinde ve var olan çalışmalarda ele alınmayan farklı değişkenler belirlenmiştir. Daha önceden de söz edildiği gibi, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet kalıpyargıları eşcinsel karşıtı tutumlar üzerinde önemli bir role sahiptir. Yine, bu roller ve kalıpyargıları içine alan, olumsuz tutumların açıkça ve örtük biçimde ifade edildiği çelişik duygulu cinsiyetçilik, cinsiyetçi tutumları daha geniş bir değerlendirme olanağı sağlaması açısından ele alınacak değişkenlerden biri olarak belirlenmiştir. Ayrıca, daha önce çalışılmamış ve alanyazın bulgusuyla örtüşen bir değişken olması açısından romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıpyargılar ve bağlanma biçimleri araştırmanın diğer değişkenlerini oluşturmaktadır. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, çelişik duygulu cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıpyargılar ve son olarak bağlanma biçimlerinin eşcinsellere yönelik tutumlarla ilişkisini incelemektir.

İzleyen bölümde, öncelikle cinsel yönelim biçimleri ve eşcinsellere yönelik tutumlarla ilişkili bazı kavramlar tanıtıldıktan sonra araştırmanın amacı doğrultusunda cinsel önyargıyla ilişkili olan değişkenler araştırma bulguları çerçevesinde değerlendirilecektir. Ardından bu çalışmada ele alınacak değişkenler kuramsal bilgiler ışığında ve görgül çalışmalarla birlikte sunulacaktır.

1. 1. Eşcinsellere Yönelik Tutumlar

Eşcinsellere yönelik tutumlara geçmeden önce cinsel yönelim kavramının ne anlama geldiğine ve cinsel yönelim biçimlerine kısaca değinmek yararlı olacaktır. Cinsel yönelim, cinsel kimlik, biyolojik cinsiyet ya da toplumsal cinsiyetten farklı olarak bireyin kadın, erkek ya da her iki cinsiyete duyduğu cinsel ilgiyi ifade etmektedir (Brannon, 2002; Hyde ve DeLamater, 1994). Buna göre, cinsel yönelimin üç farklı biçiminden söz edilir: Cinsel ilginin karşı cinse yönelik olması *karşı cinsel yönelim (heterosexuality)* biçimini belirtirken, cinsel ilginin aynı cinsiyetten bireylere yönelik olması *eşcinselliği (homosexuality)*, hem kadın hem erkeklere yönelik olması ise *çift cinsel yönelimi (bisexuality)* ifade etmektedir (Hyde ve DeLamater, 1994).

Eşcinsellere yönelik tutumlara ilişkin tanımlara bakıldığında, birbirleriyle hem benzer hem de farklı yönler içeren kavramların kullanıldığı görülmektedir. Bu tanımlar temelde, eşcinsel kadın ve erkeklere ilişkin önyargıları vurgulamakla birlikte politik olarak konunun ele alınış biçimi açısından getirilen açıklamalar farklılaşmaktadır. Bu nedenle eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların kaynağını anlama ve böylelikle etkin mücadele yöntemleri geliştirmede kavramlar arasındaki farklılıklar üzerinde durmak önemli görünmektedir. Bu bölümde eşcinsellere yönelik tutumları ifade etmede sıklıkla kullanılan homofobi, karşı cinsiyetçilik ve cinsel önyargı terimleri üzerinde durulacaktır.

Eşcinsel kadın ve erkeklere yönelik önyargı konusunda en sık kullanılan kavramlardan biri *homofobidir (homophobia)*. Bu terim ilk olarak 1960'lı yılların sonlarında Weinberg tarafından eşcinsellere yönelik düşmanca tutumları içeren eşcinsellere/eşcinselliğe yönelik gerçek dışı bir korkuyu ifade etmede kullanılmıştır (Herek, 2003). Daha sonra bu kavramın yaygın olarak kullanılmaya başlandığı ancak homofobi kavramının pek çok açıdan eleştirildiği görülmektedir. Getirilen eleştirilerden biri, homofobinin toplumsal olarak desteklenen önyargılardan çok gerçek dışı bir korku tanımlayarak bireysel psikopatolojiye vurgu yapmasıdır (Herek, 2003). Bir başka ifadeyle, homofobi psikodinamik açıdan eşcinsellere yönelik tutumlara bir açıklık getirmekte; konuyu bireysel düzeye indirgeyerek görece sınırlı bir tanım sunmaktadır (Tin, 2008). Böylelikle çok yönlü olarak ele alınması gereken bu sosyal olgu bireysel özelliklere atfedilerek sorunun nedenlerini anlamada getirilen açıklamalar yetersiz kalmaktadır.

Homofobide eşcinsel karşıtı tutumlar bireysel düzeyde ele alınırken *karşı cinsiyetçilikte (heterosexism)* bu tutumları besleyen kültürel bağlam üzerinde durulmakta; önyargı ve ayrımcılığın toplumsal düzeyde kendini gösterdiği ileri sürülmektedir. Bu fikirde, kadın ve erkeklerin birbirleri için yaratıldıkları düşüncesinden hareketle, cinselliğin meşru biçimi olarak sadece karşı cinsellik görülmekte, bu görüş eşcinsellere yapılan önyargı, ayrımcılık ve damgalamayı ideolojik olarak haklı kılmaktadır. Bu ideolojik sistem, karşı cinselleri eşcinsellerden daha üst konumda algılayan hiyerarşik bir yapıyı içinde barındırmaktadır (Tin, 2008). Toplumsal düzeydeki ideolojiler ve karşı

cinsel olmayanlara yönelik kurumlaşmış baskıları ifade eden karşı cinsiyetçilikte belirli bir dış grubu oluşturan eşcinsel bireyler toplumsal normlara olan aykırılıklarından dolayı dışlanmaktadır (Herek, 2003).

Bu iki kavramdan farklı olarak *cinsel önyargıyla (sexual prejudice)* tüm cinsel yönelimlere (eşcinsel, karşı cinsel, çift cinsel yönelim) ilişkin olumsuz tutumlar ele alınarak çok daha geniş kapsamlı bir tanım sunulmaktadır. Böyle bir kavramsallaştırmanın pek çok açıdan yararı olduğu söylenebilir. Bunlardan biri, homofobinin aksine cinsel önyargı, önyargılı tutumların altında yatan dinamikler ve kaynağına vurgu yapmak yerine, bu tutumları betimlemeyle ilgilenir. Ayrıca, cinsel önyargı eşcinsel karşıtı tutumların altında yatan dinamiklerin doğuştan olduğu ve gerçek dışı bir korkudan kaynaklandığına ilişkin bir görüşün kabulünü gerektirmez. Bir diğer yararı ise, cinsel önyargı ifadesinin sosyal psikolojideki diğer önyargı çalışmalarıyla açık biçimde ilişkili olmasıdır. Şöyle ki, cinsel önyargı önyargının farklı biçimlerinde olduğu gibi bir tutumu ifade etmektedir. Bu tutum belirli bir sosyal grup ya da onun üyelerine yönelik ortaya çıkmakta nefret ve düşmanlığı da içine alan olumsuz duyguları içermektedir. Cinsel önyargının cinsel yönelimlerin hepsini kapsadığını belirtmemize karşın, önyargılı tutumların hedefinde olan grupların eşcinsel ve çift cinsel yönelimi olan birey ve topluluklar ve onların davranış biçimlerinin olduğu görülmektedir (Herek, 2003). Bu nedenle, bu çalışma içerisinde cinsel önyargı ile eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlar ifade ediliyor olacaktır. Ayrıca bu tez çalışmasında, cinsel önyargı kavramının kullanılması daha kapsamlı bir tanım olması

açısından tercih edilmiş, ancak bazı yerlerde alanyazındaki kullanılış biçimlerine sadık kalınmıştır.

1. 1. 1. Eşcinsellere Yönelik Tutumlarla İlişkili Sosyal Psikolojik Değişkenler

Amerikan Psikiyatri Birliği'nin eşcinselliği ruhsal hastalık listesinden çıkarmasına ilişkin girişim, bilimsel çevrelerde konuyu ele alış biçimi açısından önemli değişimlere yol açmış; bu gelişmeyi takip eden yıllarda eşcinsellere yönelik olumsuz tutumları ele alan çok sayıda çalışmada, önyargılı tutumlara sahip olan bireylerin hangi özellikleri taşıdıkları araştırılmıştır (Kite, 1984).

Çalışmalar incelendiğinde, eşcinsel kadın ve erkeklere yönelik tutum araştırmalarında konunun sosyal psikolojik ve demografik değişkenler açısından ele alındığı görülmektedir (örn., Herek, 1984; Kite, 1984). Buna göre, eşcinsellere yönelik tutumların cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş, yaşanılan yer, medeni durum gibi demografik değişkenler, cinsel yönelim biçimi, yükleme, dindarlık, geleneksel cinsiyet rollerini benimseme, cinsiyetçilik, kalıpyargılar, eşcinsel bireylerle toplumsal temas kurma, ırk/etnik köken, siyasi tutumlar, yetkecilik gibi bazı sosyal psikolojik değişkenlerle ilişkili olduğu görülmektedir.

Sırasıyla bu değişkenler ele alındığında, eşcinsellere yönelik tutumlarda cinsiyet farklılığını ele alan pek çok çalışma erkeklerin tutumlarının kadınlara göre daha olumsuz olduğunu göstermektedir (Aosved ve Long, 2006; Bouton ve ark., 1987; Davies, 2004; Gormley ve Lopez, 2010; Heath ve Goggin, 2009; Herek ve Gonzalez-Rivera, 2006; Herek, 1988; Herek ve Glunt, 1993; Jenkins, Lambert ve Baker, 2009; Kite, 1984; Kite ve Deaux, 1986; LaMar ve Kite, 1998; Nagoshi ve ark., 2008; Nelson ve Krieger, 1997; Nierman, Thompson, Bryan ve Mahaffey, 2007; Schellenberg, Hirt ve Sears, 1999; Simoni ve Walters, 2001; Steffens ve Wagner, 2004; Swank ve Raiz, 2010).

Yapılan çalışmaların bazılarında ise cinsiyetler arasında eşcinsellere ilişkin tutumlar açısından anlamlı bir farklılık gözlenmezken (örn., Korfhage, 2006) bu farklılık bireyin kendi cinsiyetindeki eşcinsel bireyler söz konusu olduğunda ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, bazı araştırmacılar cinsel önyargı içeren tutumların nedenlerini anlamak için bu tutumların cinsel yönelim biçimine göre değişip değişmediğini incelemiştir (Bernstein ve Kostelac, 2002; Herek, 2002; Steffens ve Wagner, 2004; Whitley, 1988). Buna göre, erkeklerin kendi cinsiyetindeki eşcinsellere yönelik tutumlarının, kadın eşcinsellere göre daha olumsuz olduğu görülmektedir (Herek ve Capitano, 1995; Herek, 1988, 2000; Kite ve Whitley, 1996; Ratcliff, Lassiter, Markman ve Snyder, 2006). Aynı farklılık kadınların eşcinsel kadınlara yönelik tutumlarında da gözlenmektedir (örn., Oksal, 2008; Proulx, 1997). Ancak bazı

çalışmalarda kadın eşcinsellere ilişkin tutumlarda cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (örn., Kite ve Whitley, 1996).

Cinsel önyargı ile ilişkisi araştırılan demografik değişkenlerden eğitim düzeyinin, eşcinsel karşıtı tutumlarla olumsuz yönde ilişkili olduğu görölmektedir. Buna göre, bireylerin eğitim düzeyleri arttıķa eşcinsel kadın ve erkeklere yönelik olumsuz tutumlarının azaldığı görölmektedir (Jenkins ve ark., 2009; Lewis ve Taylor, 2001; Shackelford ve Besser, 2007). Örneğin Wills ve Crawford (1999) tarafından yürütölen çalışmada, katılımcılara bazı ifadelere katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Buna göre, eşcinselliğin günah olduğu ve onların cehenneme gidecekleri ifadesine katılanların daha çok eğitim düzeyi düşük kişiler olduğu görölmektedir. Eğitim düzeyinden farklı olarak yaşın cinsel önyargıyla olumlu yönde ilişkili olduğu görölmektedir (Adamczyk ve Pitt, 2009; Heath ve Goggin, 2009; Herek ve Gonzalez-Rivera, 2006; Steffens ve Wagner, 2004). Örneğin geniş bir yaş aralığında yürütölen bir çalışmada, ileri yaşlardaki yetişkinlerin eşcinsellere ilişkin önyargılı tutumlarının gençlere göre daha fazla olduğu bulunmuştur (Wills ve Crawford, 1999). Yine eşcinsellere yönelik tutumlarla ilişkili toplumsal ve demografik etmenler arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, yaşla olumsuz tutumlar arasında aynı yönde bir ilişki olduğu görölmektedir (Walch, Orlosky, Sinkkanen ve Stevens, 2010).

Herek (1984), eşcinsellere yönelik tutumları sosyal psikolojik açıdan değerlendirdiği gözden geçirme çalışmasında, yaşanılan yerin (örneğin Amerika'nın Ortabatı ve Güneyinde, kırsal alanda ya da kasaba yaşama) olumsuz tutumlarla ilişkili olduğunu aktarmaktadır. Benzer şekilde Weishut (2000), yapmış olduğu alanyazın inceleme çalışmasında cinsel önyargının yaşanılan yere göre değiştiğini belirtmekte ve kültürlerarası farklılıklara işaret etmektedir. Yazar, Batılı olmayan toplumlarda karşı cinsiyetçiliğin daha belirgin olduğunu aktarmaktadır. Snively, Kreuger, Stretch, Watt ve Chadha'nın (2004) çalışmasında kırsal alanda yaşayanların kentte yaşayanlara göre eşcinsellere yönelik daha olumsuz tutum içinde oldukları görülmüştür. Ancak bu farklılığın yaşa göre değiştiği görülmektedir. Cinsel önyargı açısından gençler için yaşanılan yer anlamlı farklılık gösterirken ileri yaşlardaki katılımcılarda farklılık gözlenmemektedir. Yine Herek (2002) tarafından yapılan çalışmada kırsal alanda ve Güneyde yaşama, çift cinsel yönelimli kadın ve erkeklere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkili görünmektedir.

Cinsel önyargıyla ilişkisi incelenen bir diğer değişken medeni durumdur. Ancak bu iki değişken arasındaki ilişkiyle ilgili bulgular çelişkilidir. Bu çalışmalardan birinde, evli olanlarda eşcinselliği onaylamayanların oranı, bekar ve boşanmış olanlara göre daha yüksek bulunmuştur (Adamczyk ve Pitt, 2009). Benzer biçimde bir diğer çalışmada, hiç evlenmemiş olanların eşcinsel kadın ve erkeklere yönelik tutumlarının daha önce evlilik yapmış ve araştırma sırasında evli olanlara göre daha olumlu olduğu görülmektedir (Herek ve Capitanio, 1995). Yine Wills ve Crawford (1999) tarafından yapılan

çalışmada, evli olma eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkilidir. Örneğin, çocuğunun öğretmeninin eşcinsel olmasına karşı olanların daha çok evli ve dul olanlar; eşcinsel evliliklerin yasallaştırılması fikrine katılanların ise daha çok bekarlar olduğu görülmektedir. Lewis ve Taylor (2001), eşcinsel öğretmenlere yönelik halkın görüşünü incelemiştir; evli olan grubun bekar ve boşanmış olan gruptan daha olumsuz tutuma sahip olduklarını bulmuştur. Ancak bu çalışmalardan farklı olarak bazı araştırmalar, medeni durum açısından eşcinsellere yönelik tutumlarda anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir (örn., Herek ve Gonzalez-Rivera, 2006).

Eşcinsellere yönelik tutum araştırmalarının bazıları ise bireysel farklılıklar üzerinde durmaktadır (örn., Davies, 2004; Vincent, Peterson ve Parrott, 2009). Bu çalışmalar farklı ırk/etnik kökenden olan bireylerin eşcinsellere yönelik tutumlarının değişip değişmediğini ele almışlardır. Çalışmalardan bazılarında Beyaz ve Siyah ırktan olanların tutumları arasındaki farklılıkları incelenirken, bazılarında Batı ve Doğu kökenli insanların tutumları incelenmiştir. Bu çalışmalardan birinde farklı etnik kökendeki insanların eşcinsellere yönelik tutumlarının nasıl geliştiği ele alınmış, siyah ırktan olanların diğer etnik gruplara (Beyaz, Asyalı, Latin kökenli, çok ırklı) göre medya ve akran gruplarından eşcinselliğe ilişkin daha olumsuz mesaj alma eğiliminde oldukları bulunmuştur (Calzo ve Ward, 2009). Benzer bulguların elde edildiği bir başka çalışmada ise, Asya kökenli olanların eşcinsel erkeklere ilişkin olumsuz tutumlarının Beyaz ırktan olanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir (Davies, 2004). İspanyol ırkından,

Afrika kökenli Amerikalı ve Beyaz ırktan olanlarla yapılan bir çalışmada, Afrika kökenli Amerikalıların Beyaz ırktan olanlara göre daha olumsuz tutumlara sahip oldukları görülmüştür (Waldner, Sikka ve Baig, 1999). Irklar arasındaki farklılıkları cinsiyet temelinde ele alan bir çalışmada, Beyaz ırktan olan kadınların cinsel önyargılı tutumlarının Siyah ırktan olanlara göre daha az olduğu görülmektedir (Vincent ve ark., 2009).

Herek ve Capitanio (1995) Siyah ırktan olanların eşcinsel kadın ve erkeklere yönelik olumsuz tutumlarının daha fazla olduğunu, ancak bu durumun eğitim düzeyi, politik tutum, medeni durum ve dindar olmaya göre değiştiğini belirtmektedir. Buna göre politik olarak liberal görüşe sahip olma eşcinsellere yönelik olumlu tutumlarla ilişkilidir. Bu ilişkiyi ele alan çalışmalar benzer sonuçlara işaret etmektedir. Örneğin, eşcinsel ve çift cinsel yönelimi olanlara yönelik tutumları inceleyen bir çalışmada, muhafazakar ya da sağ görüşlü olanların daha az olumlu tutum içinde oldukları görülmektedir (Steffens ve Wagner, 2004). Bir diğer çalışmada, sağ görüşlü olma cinsel önyargıyla ilişkili bulunmuştur (Cárdenas ve Barrientos, 2008). Benzer sonuçlara ilişkin örnekleri arttırmak mümkündür. Özetle, politik açıdan muhafazakar olanların eşcinsellere yönelik daha olumsuz tutumlara sahip oldukları görülmektedir (Herek ve Capitanio, 1995; Herek ve Glunt, 1993; Snively ve ark., 2004).

Eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların değiştirilmesi yönünde yapılan pek çok çalışma, cinsel önyargının nedenlerine ilişkin düşüncelerin neler olduğuna ve eşcinsel karşıtı tutumlarla olan ilişkisini araştırmaya yönelmiştir. Tıp öğrencileri ile yapılan betimsel bir çalışmada, katılımcıların % 25'inden daha fazlası eşcinselliğin tedavi edilmesi gereken psikolojik bir hastalık olduğunu düşünmektedir (Kan ve ark., 2009). Eşcinsellere yönelik tutumlar üzerine yapılan çalışmalardan bazıları eşcinselliğin nedenlerine ilişkin yüklemelerle ilgilidir. Yüklemelerin biyolojik, çevresel ya da bireyin kendi tercihiyle ilişkili olması eşcinsellere yönelik tutumları değiştirmektedir. Buna göre, eşcinselliğin kontrol edilebilir olarak algılanması eşcinsellere yönelik olumsuz tutumları arttırmaktadır (Sakallı, 2002a; Whitley, 1990). Bir diğer çalışma, eşcinselliğin bir seçim olduğuna ilişkin nedensel yüklemenin eşcinsellerle yönelik olumsuz tutumları yordadığını göstermektedir (Swank ve Raiz, 2010). Eşcinselliğin nedenlerine ilişkin düşüncelerde kültürel farklılıklar (Furnham ve Saito, 2009), eşcinsellerle sosyal ilişki kurma (Hewitt ve Moore, 2002) önemli olmakla birlikte, nedensel yüklemeler aynı zamanda cinsiyet, eğitim düzeyi ve yaşa göre de değişmektedir (Wills ve Crawford, 1999). Örneğin, erkekler eşcinselliğin nedenlerinin biyolojik ve çevresel olabileceğini ya da kişinin kendi tercihi olduğunu; kadınlar eşcinsellikte biyolojik ve çevresel nedenlerin birlikte rol oynadığını düşünmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe eşcinselliğin nedenleri biyolojik ve çevresel etmenlerin birlikte yer almasına dayandırılmaktadır. Wills ve Crawford'un (1999) bu çalışmasında, yüksek lisans ve doktora düzeyinde olan katılımcılar eşcinselliğin biyolojik ve çevresel nedenlerden kaynaklanabileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. 20

yaşın altındaki ve 50 yaşın üzerindeki grup, eşcinselliğin ahlaki bir seçim olduğuna inanırken, diğer yaş grubunda yer alanlar biyolojik ve çevresel nedenlere yüklem yapmışlardır. Aynı çalışmada, nedensel yüklemelerde eşcinsellerle toplumsal ilişkilerin tutumlar üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Eşcinsel arkadaş, akraba ya da meslektaşına sahip olanların çevresel ve biyolojik nedenlere; diğerlerinin ise eşcinselliğin bireyin tercihi olduğuna yönelik yüklem yaptıkları saptanmıştır.

Eşcinsellere yönelik tutumlar aynı zamanda bireylerin dini tutumlarından etkilenmektedir. Bu konuda yapılan çok sayıda çalışma dindarlığın cinsel önyargının yordayıcısı olduğuna işaret etmektedir (bkz., Herek, 1984). Kendilerini dindar olarak nitelendirenler ve dini etkinliklere düzenli olarak katılanların cinsel önyargılarının daha fazla olduğu görülmektedir (Herek, 1988; Herek ve Capitanio, 1995; Herek ve Glunt, 1993; Marsh ve Brown, 2009; Shackelford ve Besser, 2007; Swank ve Raiz, 2010). Eşcinselliğe yönelik tutumlarda kültürel bağlam ve dinin rolünü inceleyen bir çalışmada, dinin kendileri için önemli olduğunu düşünenlerin eşcinselliği onaylamama oranının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca Müslümanların Katolik ve Protestanlara göre daha fazla olumsuz tutum belirttikleri görülmektedir (Adamczyk ve Pitt, 2009). Dindar olma ve eşcinsellere yönelik tutumlar arasındaki ilişkiyi ele alan bir başka çalışmada, dindarlık eşcinselliğin nedenlerine ilişkin önyargılı inançlarla, eşcinsel haklarını daha az destekleme ve cinsel önyargıyla ilişkili bulunmuştur (Johnson, Brems ve Alford-Keating, 1997).

Araştırmacıların bazıları önyargının bir kişilik özelliği olduğunu; belirli bir gruba önyargılı olan bireylerin diğer azınlık gruplarına benzer biçimde önyargılı olacağını ileri sürmüşlerdir. Yetkeci olarak isimlendirilen bu kişilik özelliğine (Adorno, Frenkel-Brunswik, Levinson ve Sanford, 1950) sahip olan bireylerin geleneksel değerler ve rolleri destekledikleri (Altemeyer, 1998); böylelikle bu kişilerin geleneksel cinsiyet rollerine ters düşmeleri ve bir dış grubu temsil etmelerinden ötürü eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlara sahip oldukları ileri sürülmektedir (Whitley ve Ægisdóttir, 2000). Bu görüşü destekleyen bir çalışmada, kadınların eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarını yordamada yetkeciliğin önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Basow ve Johnson, 2000). Whitley ve Lee (2000) tarafından yapılan meta analiz çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Yine, yakın tarihli bir çalışmada, yetkecilik düzeyi arttıkça eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların da arttığı ortaya konulmuştur (Swank ve Raiz, 2010).

Eşcinsellere yönelik tutumlar aynı zamanda eşcinsel kadın ve erkeklere yönelik kalıpyargılar açısından ele alınmıştır. En çok kabul gören kalıpyargının geleneksel cinsiyet rollerine uygun olmayan davranış ve özellikler olduğu görülmektedir. Buna göre erkek eşcinseller daha çok kadınsı özellikler gösteren kişiler olarak değerlendirilirken kadın eşcinseller ise erkeksi olarak değerlendirilmektedir (örn., Herek, 1984; Kite ve Deaux, 1986, 1987). Eşcinsellere yönelik kalıpyargıları ele alan güncel bir çalışma, geleneksel cinsiyet rolleri temelinde şekillenen kalıpyargıların değişime dirençli olduğuna işaret etmektedir (Blashill ve Powlishta, 2009). Cinsel

önyargı ve eşcinsellere yönelik kalıpyargılar arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışma (Brown ve Groscup, 2009), eşcinsel karşıtı tutumların kalıpyargıları yordadığını göstermektedir. Örneğin, cinsel önyargıları fazla olanlar eşcinsel çiftlerin daha az mutlu olduklarına ilişkin bir kalıpyargıya sahiptirler. Ayrıca bu kişilerin, eşcinsel bireylerin “rastgele cinsel ilişki içinde bulunan”, “az dindar” ve “maddeci” olduklarına ilişkin kalıpyargılara sahip oldukları görülmektedir.

1. 2. Eşcinsellere Yönelik Tutumlara İlişkin Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Türkiye’de eşcinsellere yönelik tutumları ele alan çalışmalar, yurt dışında yapılan araştırmalara göre sayıca oldukça az olmakla birlikte geçen on yıl içinde giderek artmakta olduğu görülmektedir. Türkiye’de eşcinsellik konusu farklı disiplinler tarafından ele alınmış; psikoloji alanında yapılan çalışmalar ise daha çok eşcinsel bireylerin yaşadıkları ruhsal sorunlar üzerine odaklanmıştır (bkz., Sakallı-Uğurlu, 2006). Ayrıca, eşcinsellere yönelik tutumların ölçülmesi amacıyla farklı bilim alanlarında ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmaları yapılmıştır (Çırakoğlu, 2006; Doğan, Doğan, Beştepe ve Eker, 2008; Duyan ve Gelbal, 2004; Gençöz ve Yüksel, 2006; Sakallı ve Uğurlu, 2001; Saraç, 2008).

Eşcinsellere yönelik tutum araştırmalarına geçmeden önce Türkiye’de eşcinsel/çift cinsel yönelimli olanların yaşadığı sorunlara değinmek, konunun

daha iyi anlaşılması açısından önemli görünmektedir. Bu konuda yapılan çalışmaların ise çok sınırlı sayıda olduğunu söylemek mümkündür.

Türkiye'deki eşcinsel/çift cinsel yönelimlilerin sorunlarını belirlemek üzerine yapılan önemli çalışmalardan biri (Lambdaİstanbul Eşcinsel Sivil toplum Girişimi, 2006) cinsel önyargının Türkiye'de hangi boyutlarda yaşandığına ilişkin önemli bilgiler ortaya koymaktadır. Araştırmanın sonuçları, eşcinsel/çift cinsel yönelimli olanların evden uzaklaştırılma, arkadaş çevresinden dışlanma, işten çıkarılma ve fiziksel şiddete maruz kalma riski gibi olumsuz yaşantılara maruz kaldıklarını göstermektedir. Bu nedenlerle de aile (% 39), okul (%18) ve iş çevrelerinden (% 31) cinsel yönelimlerini gizlemek durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Toplumsal baskıların erkekler üzerinde daha fazla olduğu ve erkek eşcinsellerin kadınlara göre cinsel yönelimlerinin açığa çıkmasından daha fazla çekindikleri görülmektedir. Bazı durumlarda ise eşcinsel/çift cinsel yönelimli bireyler aileleri tarafından evlenmeye zorlanmaktadır (% 48).

Aynı çalışma, eşcinsel/çift cinsel yönelimli bireylerin yaşadıkları şiddet ve ayrımcılığa ilişkin sayısal veriler de sağlamaktadır. Sonuçlara bakıldığında, eşcinsel/çift cinsel yönelimli bireylerin okulda (okul değiştirmek zorunda kalma % 5) ve çalışma yaşamında (cinsel yönelimlerinden ötürü işe alınmama % 7, uyarı alma %10) ayrımcılığa maruz kaldıkları görülmektedir. Yine çevresel baskılar ya da baskıların bir sonucu olarak psikolojik destek arayışı içinde olma ya da cinsel yönelimlerini kabullenmedeki zorluklar

nedeniyle psikiyatrist ya da psikologa başvuranların olumsuz tutumlarla karşılaşmaları; bu uzmanların eşcinselliği bir hastalık olarak görmeleri (% 30) ve onları karşı cinsel olmaya zorlamaları (% 29) dikkat çekici bir bulgudur. Önemli bir diğer bulgu ise cinsel yönelimlerinden ötürü eşcinsel/çift cinsel yönelimli olanların farklı şiddet biçimlerine maruz kalmalarıdır (% 23'ü fiziksel; % 50'si sözel şiddet). Bu oranların erkek eşcinsellerde (% 31) kadınlara (% 11) göre daha fazla olduğu görülmektedir. Yine, çalışmaya katılanlar eşcinsel/çift cinsel yönelimli olmaları nedeniyle keyfi olarak gözaltına alındıklarını (% 7.30) bildirmişlerdir.

Lamdaİstanbul (2006) tarafından yapılan bu çalışmada ortaya konan önemli bir diğer konu ise toplumsal ve ailesel baskılar, ayrımcılık ve şiddet karşısında eşcinsel/çift cinsel yönelimli olan bireylerin kendi cinsel yönelimlerine ilişkin düşünceleridir. Toplumsal değerler, eşcinselliğe ilişkin olumsuz bilgi, tutum, kalıpyargılar ve dini inançların, eşcinsel ve çift cinsel yönelimli olan bireylerin cinsel yönelimlerini kabullenmelerini güçleştirdiği görülmektedir. Örneğin, çalışmaya katılanlar geçmişte ya da hala, istemediği halde kendisini karşı cinsel ilişkiler yaşamaya zorladığını (% 40); cinsel yönelimlerinden ötürü yalnız kalmaktan korktuklarını (% 56); doğru bilgiye ulaşamadıkları için cinsel yönelimleri ile ilgili olumsuz duygulara kapıldıklarını (% 56); eşcinsel/çift cinsel yönelimli oldukları için cehenneme gideceğini düşündüklerini (% 32) belirtmişlerdir. Bu olumsuz düşünceler zamanla bazı psikolojik sorunlara neden olabilmektedir. Eşcinsellere yönelik olumsuz tutum ve davranışların sonuçlarına ve eşcinsellerin yaşadıkları sorunlara ışık

tutması açısından önemli görünen Gençöz ve Yüksel'in (2006) eşcinsel erkeklerle yapmış olduğu çalışmada, içselleştirilmiş homofobinin benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği; depresyon ve kaygıyı arttırdığı görülmektedir.

Eşcinsellere yönelik tutumları ele alan ilk görgül araştırmaların 2000'li yıllarda yapıldığı görülmektedir (örn., Gelbal ve Duyan, 2006; Sakallı, 2002a; Sakallı ve Uğurlu, 2001). Yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde, eşcinsellere yönelik tutumların cinsiyet, cinsiyetçilik, eşcinsel bireylerle toplumsal ilişki kurma, eşcinselliğin nedenlerine ilişkin yüklemeler, eşcinsel erkeklere yönelik kalıpyargılar, geleneksellik, muhafazakarlık, yetkecilik, dindarlık, farklı meslek grupları, evlilik öncesi cinsel ilişkilere yönelik tutumlar, eşcinsellere yönelik nefret suçları ve toplumun mağdura ve faile yönelik tutumları, cinsel yönelimlere ilişkin sosyal temsiller ve ailesel örüntüler açısından ele alındığı görülmektedir.

Söz konusu çalışmalar, genel olarak Türkiye'de eşcinsel kadın ve erkeklere yönelik olumsuz tutumlara işaret etmektedir. Ayrıca yurt dışındaki çalışmalarla benzer biçimde erkeklerin cinsel önyargılarının kadınlara göre daha fazla olduğu görülmektedir (Akdaş-Mitrani, 2008; Çırakoğlu, 2006; Çolak, 2009; Duyan ve Duyan, 2005; Gelbal ve Duyan, 2006; Sakallı, 2002a; Sakallı, 2002b; Sakallı, 2002c; Sakallı ve Uğurlu, 2001; Oksal, 2008). Eşcinsellere yönelik kalıpyargıların ele alındığı bir çalışmada, benzer biçimde cinsiyet farklılıkları göze çarpmaktadır. Buna göre, kadınların erkeklere göre

eşcinsel erkeklere yönelik daha az kalıpyargıya sahip oldukları söylenebilir (Sakallı, 2002c). Kadın ve erkekler arasında cinsel önyargıya ilişkin bu farklılık, geleneksel cinsiyet rollerinin benimsenmesiyle bağlantılı görülmektedir. Sakallı (2002b) bu açıklamaya cinsiyetçiliğin eşcinsellere yönelik tutumlar üzerindeki etkisini ele alarak ek kanıtlar sunmaktadır. Çelişik duygulu cinsiyetçilik, geleneksel cinsiyet rollerinin desteklenmesinin yanı sıra kadınlara yönelik olumsuz tutumların açıkça (düşmanca cinsiyetçilik) ve üstü örtük bir biçimde ifade edildiği (korumacı cinsiyetçilik) cinsiyetçilik öğelerini içerir. Bulgular, çelişik duygulu cinsiyetçiliğin eşcinsellere yönelik olumsuz tutumları yordadığını göstermektedir. Ek olarak, düşmanca cinsiyetçilikle eşcinsel karşıtı tutumlar arasında korumacı cinsiyetçiliğe göre daha güçlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Ayrıca, geleneksel, muhafazakar olma, yetkecilik, dindarlık ve evlilik öncesi cinsel yaşama ilişkin düşünceler eşcinsellere yönelik tutumlarla bağlantı kurulan diğer değişkenlerdir. Buna göre, kendilerini geleneksel ve muhafazakar olarak değerlendirenler, eşcinsellere yönelik daha fazla olumsuz tutum bildirmişlerdir (Sakallı, 2002b). Benzer biçimde, geleneksel ideolojileri içinde barındıran yetkeciliğin eşcinsel karşıtı tutumları olumlu yönde yordadığı görülmektedir (Hasta ve Ercan, 2010). Gelbal ve Duyan (2006) tarafından yapılan çalışmada, dindarlık ve cinsel önyargı arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Benzer biçimde bir diğer çalışmada, dindarlık cinselliğe ilişkin tutumlar üzerinde etkili bulunmuş ve genel olarak çalışmaya katılanlar cinsel açıdan deneyimsiz ve tutucu

olduklarını bildirmişlerdir (Duyan ve Duyan, 2005). Ayrıca, evlilik öncesi cinsel yaşama ilişkin liberal düşüncelerin eşcinsellere yönelik olumlu tutumlarla ilişkili olduğu görülmektedir (Gelbal ve Duyan, 2006).

Bunların dışında, eşcinselliğin nedenlerine ilişkin getirilen açıklamaların cinsel önyargıyla ilişkisine bakılmıştır (örn., Sakallı, 2002a). Genel olarak, eşcinsellik hakkında olumsuz yüklemeler göze çarpmakta ve eşcinselliğin “bireyin kendi seçimine bağlı” olduğunu düşünmenin eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkili olduğu görülmektedir. Cinsel yönelimlere ilişkin toplumsal temsilleri ele alan bir çalışmada (Şah, 2009), eşcinsel karşıtı tutumları olanların (% 74.30) eşcinselliği “normal” olarak değerlendirmedikleri görülmektedir. Eşcinsel bireylere ilişkin sosyal temsillerde öne çıkan değerlendirmelerden biri, eşcinsellerin “normal ve sağlıklı olmayan” (% 28) kişiler olarak değerlendirilmesidir. Benzer biçimde, niteliksel bir araştırmanın sonuçlarına göre (Güney, Kargı ve Çorbacı-Oruç, 2004), eşcinselliğin nedenlerine yönelik getirilen açıklamalarda en sık tekrarlanan ifadenin eşcinselliğin “ruhsal bir hastalık” olarak belirtildiği görülmektedir. Bir diğer çalışmada ise, hekimlerin (% 36) eşcinselliğin bir hastalık olduğunu düşünmesi oldukça dikkat çekicidir (Akdaş-Mitrani, 2008). Çırakoğlu'nun (2006) yapmış olduğu çalışmada, eşcinselliğin nedenlerinin fiziksel/psikolojik bozukluk, karşı cinse ilişkin olumsuz düşünce ve deneyimler, model alma/heyecan arayışı ve cinsel tercihe yüklendiği belirlenmiştir. Ancak bu çalışmada dikkat çeken bir bulgu, farklı etiketlere (eşcinsel kadın, erkek ve eşcinsel) ilişkin nedensel yüklemelerin

değişmesidir. Örneğin, eşcinseller ve eşcinsel erkekler söz konusu olduğunda nedensel yüklemenin daha çok karşı cinsle yaşanan sorunlar olduğu görülmektedir. Bir diğer çalışma (Sakallı, 2002a), eşcinselliğe yönelik olumsuz kültürel değerler ve kontrol edilebilirlik yüklemesinin cinsel önyargı üzerinde etkili olduğuna işaret etmektedir. Buna göre, eşcinselliğin kontrol edilemeyeceğini düşünme, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkilidir.

Türkiye’de yapılan çalışmalarda üzerinde durulan ve ilerleyen bölümlerde daha ayrıntılı biçimde değinilecek olan eşcinsel bireylerle toplumsal ilişki kurma, cinsel önyargının azaltılmasında önemli görünmektedir. Çalışmalar, eşcinsel bir tanıdığa sahip olmanın olumlu tutumları arttırdığını göstermektedir (Akdaş-Mitrani, 2008; Gelbal ve Duyan, 2006; Hasta ve Ercan, 2010; Sakallı, 2002a; Sakallı ve Uğurlu, 2001, 2002). Ayrıca, sosyal ilişki kurma, eşcinsel erkeklere yönelik olumsuz kalıpyargıları azaltma (Sakallı, 2002c) ve eşcinselliğin bir yaşam tarzı olarak algılanmasıyla ilişkili görünmektedir (Çırakoğlu, 2006). Öte yandan, bir diğer çalışma eşcinsel bir kişiyle olan tanıdıklık biçimine dikkat çekmektedir. Buna göre, katılımcılara ailesinden birinin eşcinsel olduğunu öğrenmeleri durumundaki tepkilerinin neler olabileceği sorulduğunda katılımcılar, daha olumsuz tepkiler gösterebileceklerini (örn., yardım eder/vazgeçirmeye çalışırım, bir daha görüşmem) ifade ederken; arkadaşının eşcinsel olduğunu öğrenmeleri durumunda tepkilerinin (örn., tepki vermem, desteklerim) daha olumlu olabileceğine ilişkin yanıtlar vermişlerdir (Güney ve ark., 2004).

Cinsel önyargı konusu yakın tarihli bir çalışmada nefret suçlarına yönelik tutumlar açısından incelenmiştir. Bulgular, eşcinsellere yönelik önyargının, nefret suçuna maruz kalan (mağdur) eşcinsel bireye yönelik olumsuz tutumlarla ilişkili olduğunu göstermektedir (Çolak, 2009).

Akdaş-Mitrani (2008), eşcinsellere yönelik tutumları, temel insan haklarının korunması ve gözetilmesinde önem arz eden farklı meslek grupları açısından değerlendirdiği çalışmasında, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlara sahip olanların sırasıyla en fazla polis, hekimler ve öğretmenler olduğunu saptamıştır (Akdaş-Mitrani, 2008). Yukarıda değinilen çalışmalardan farklı olarak Oksal (2008), Türkiye'deki ailesel örüntülerin eşcinsellere yönelik tutumlarla olan ilişkisini incelemiştir. Sonuçlar, aile üyelerinin eşcinsellere yönelik tutumları arasındaki farklılıkları ortaya koymaktadır. Buna göre, anne-babaların cinsel önyargılarının çocuklarınıninkine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Anne-babalar ve kız çocukları arasında tutumlar arasında anlamlı farklılıklar gözlenirken, erkek çocuklar arasında tutumlar açısından anlamlı bir fark görülmemiştir. Ayrıca kız çocukların eşcinsellere yönelik tutumları ailelerinden özellikle de babalarının tutumlarından daha olumludur (Oksal, 2008).

1 . 3. Eşcinsellere Yönelik Tutumlara Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısı Temelinde Getirilen Açıklamalar

Daha önce de belirtildiği gibi, cinsel önyargı üzerine yapılan pek çok araştırma eşcinsellere yönelik tutumlarda cinsiyet farklılıklarına değinmiş ve erkeklerin eşcinsellere yönelik tutumlarının kadınlara göre daha olumsuz olduğunu saptamıştır (örn., Herek, 1988; Herek ve Gonzalez-Rivera, 2006; Kite, 1984; LaMar ve Kite, 1998; Swank ve Raiz, 2010). Bu sonuçlar, araştırmacıları eşcinsel karşıtı tutumlardaki cinsiyet farklılıklarının nedenlerini incelemeye yöneltmiş ve bu amaçla yapılan çalışmalar, “eşcinsel kadın” ve “eşcinsel erkeklere” yönelik tutumlarda kadın ve erkekler açısından anlamlı farklılıklar olduğunu bulmuştur. Buna göre, genel olarak erkeklerin “eşcinsel erkeklere” yönelik tutumlarının “eşcinsel kadınlara” göre daha olumsuz olduğu gözlenirken; kadınlar açısından çoğu zaman her iki cinsel yönelime (“kadın eşcinsel”, “erkek eşcinsel”) ilişkin tutumlarda anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır (Herek ve Capitano, 1995; Herek, 1988, 2000; Kite ve Whitley, 1996; Louderback ve Whitley, 1997; Ratcliff, Lassiter, Markman ve Snyder, 2006; Steffens ve Wagner, 2004) Bunlara ek olarak bazı çalışmalar, eşcinsellere yönelik kalıpyargıların da cinsiyete göre değiştiğini göstermektedir. Örneğin, Sakallı (2002c) tarafından yapılan bir çalışmada, kadınların erkek eşcinsellere ilişkin kalıpyargılarının erkeklere göre daha az olduğu bulunmuştur.

Eşcinsel karşıtı tutumlar açısından cinsiyetler arasındaki farklılığa getirilen açıklamalardan biri cinsiyet ve cinsel kimliği temel almaktadır. Bu görüşe göre, kültürel olarak belirlenen erkeksi davranışları öğrenen ve bu davranışları benimseyen (O'Neil, 1981) erkeklerin, eşcinsellere ilişkin tutumlarını cinsiyet ve cinsel kimlik açısından düzenledikleri; bu nedenle eşcinsel kadın ve erkekler hakkındaki düşüncelerinin farklılaştığı ileri sürülmektedir (Herek, 2000). Böylelikle eşcinsel erkekler, erkeksi cinsel kimliğe ters düştükleri için daha olumsuz değerlendirilmektedir. Ancak kadınlar için böyle bir durum söz konusu değildir. Aksine, kadınların tutumları daha çok azınlık bir grubun üyeleri modeline göre düzenlenmekte ve bu nedenle eşcinsel kadın ve erkeklere ilişkin değerlendirmeler önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Ancak Herek (2000), eşcinsel kadın ve erkeklere ilişkin düşüncelerin birbiriyle ilişkili olduğundan bu ayrımı yapabilmeyenin güç olduğunu da eklemektedir. Dolayısıyla, kadın ve erkeklerin eşcinsellere ilişkin düşüncelerini ifade ederken her iki modeli de kullanma olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmektedir (Herek, 2000). Benzer şekilde erkeksiliğin önemli olduğunu düşünmenin cinsel önyargının en önemli yordayıcısı olduğu görülmektedir (Theodore ve Basow, 2000). Yine, erkeklerin toplumsal rollere uyma konusunda kadınlara göre daha fazla baskı yaşadıkları (Herek ve Glunt, 1993); bu nedenle erkeksi kimliğini korumaya çalışan erkeklerin erkek eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarının daha fazla olduğu ileri sürülmektedir. Örneğin, eşcinsel bireylerle toplumsal ilişki kurmada kadınlara yönelik baskılar erkeklere göre daha azdır. Böylelikle eşcinsel bireylerle toplumsal ilişki kurma, kadınların olumlu tutumlar geliştirmelerine olanak

sağlamaktadır. Louderback ve Whitley (1997), farklı bir açıklama sunmakta; eşcinsel kadınlara erotik bir değer yüklemenin erkeklerin olumlu tutumlarıyla ilişkili olabileceğini ileri sürmektedirler. Eşcinsel kadınlara yüklenen bu değer kadınlara erkekler tarafından cinsel nesne olarak algılanması, bir başka ifadeyle cinsiyetçi tutumlarla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Eşcinsellere yönelik tutumlardaki kişilerarası farklılıklar için getirilen açıklamaların bir diğeri, toplumsal cinsiyet inanç sistemidir. Bu yaklaşım, eşcinsellere yönelik tutumlarda cinsiyet farklılıklarının anlaşılmasına kuramsal bir çerçeve sağlamaktadır (LaMar ve Kite, 1998). Cinsiyet kalıpyargıları, kadın ve erkek için uygun görünen roller ve bu rollere uygun olmayan kişilere yönelik algıları kapsayan bu inanç sisteminde, belirleyici olan toplumsal beklentilerdir (Deaux ve Kite, 1987). Bu beklentiler yönünde inanç sistemine sahip olan bir kişi, eşcinsel bireyleri bu sisteme uymamalarından dolayı olumsuz değerlendirecektir. Bir başka ifadeyle karşı cinsellerin tutumları, toplumun kadın ve erkekte beklediği özellikler hakkındaki inançlarıyla ilişkilidir (Whitley ve Ægisdóttir, 2000). Örneğin bir erkek, kalıpyargısal olarak kadınsı özelliklerle betimlendiğinde; aynı şekilde bir kadın erkeksi özelliklerle tanıtıldığında eşcinsel olarak değerlendirildiği görülmektedir (Deaux ve Lewis, 1984). Yapılan çalışmalar, geleneksel cinsiyet rollerini benimsemenin cinsel önyargıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (Swank ve Raiz, 2010; Whitley, 2001). Nierman ve ark. (2007) tarafından yapılan bir çalışmada, eşcinsel kadın ve erkeklere yönelik tutumların kültür ve cinsiyete göre değiştiği; bunda geleneksel cinsiyet

rollerinin aracı bir rol üstlendiği görülmektedir. Geleneksel cinsiyet rol inançlarına sahip olanların, özellikle erkek eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarının daha fazla olması bu çalışmadaki önemli bir diğer bulgudur. Bir diğer çalışmada, kadın ve erkek rollerine ilişkin eşitlikçi tutumların eşcinsellere yönelik olumlu tutumlarla ilişkili olduğu (Basow ve Johnson, 2000); sadece kadın katılımcıların yer aldığı bir diğer çalışmada (Parrott ve Gallagher, 2008), kadınlarla ilgili geleneksel rollerin eşcinsel kadınlara ilişkin olumsuz tutumları yordadığı görülmüştür.

1 . 4. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Eşcinsellere Yönelik Tutumlar

Yukarıda sözü edilen açıklamalara benzer biçimde cinsiyetçi tutumların eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarda önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Çoğu zaman geleneksel cinsiyet rolleri, kalıpyargılar yerine kullanılan *cinsiyetçilik (sexism)* kavramı, kişinin cinsiyetine yönelik her tür ayrımcılık içeren tutum ve davranışları içine alır ve genelde kadınlara yönelik olumsuz tutumları ifade etmek için kullanılmaktadır (Glick ve Fiske, 1996; Sakallı-Uğurlu, 2003a). Bu tanımda, düşmanlık ve geleneksel cinsiyet rollerinin desteklenmesi olmak üzere iki öge üzerinde durulduğu görülmektedir. Birinci öge olan kadınlara yönelik düşmanlık, olumsuz kalıpyargıları; ikinci öge ise toplumun istekleri yönünde kadınların

davranışlarının kısıtlanması, erkeklerden daha düşük statüde olmasını içermektedir (Glick ve Fiske, 1997).

Glick ve Fiske (1997) cinsiyetçilikle ilişkili çalışmaların ve geliştirilen ölçeklerin daha çok kadınlara yönelik olumsuz tutumları yansıttığını söylemekte, ancak kadınlara yönelik olumlu tutum ve kalıpyargıların cinsiyetçiliği barındıracağını vurgulayarak *Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı'nı (Ambivalent Sexism)* geliştirmişlerdir. Kuram, cinsiyetçiliğin iki yönünden söz etmektedir: *Düşmanca cinsiyetçilik (hostile sexism)*, kadınlara yönelik olumsuz duygular ve kalıpyargılarla ilişkiliyken; *korumacı cinsiyetçilik (benevolent sexism)* olumlu tutum ve kalıpyargıları içermektedir. Düşmanca cinsiyetçilik kadınlara yönelik olumsuz tutumların açıkça ifade edilmesi ile kendini gösterir ve genel anlamda kadının erkekten daha alt konumda ve zayıf olarak algılanmasını ve buna yönelik ayrımcı davranışları içerir. Cinsiyetçiliğin örtük bir biçimde ifade bulduğu korumacı cinsiyetçilikte ise geleneksel rolleri devam ettiren kadınlara yönelik olumlu tutumlar söz konusudur (kadınların korunması gerektiğine inanmak gibi), ancak bunun temelinde erkek egemenliği ve geleneksel cinsiyet rollerinin kabulü yatmaktadır (Glick ve Fiske, 1996).

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı'nın temelinde *ataerkillik (paternalism)*, *cinsiyetler arası farklılaştırma (gender differentiation)* ve *karşı cinsellik (heterosexuality)* olmak üzere üç öge yer almaktadır. Düşmanca

cinsiyetçilikte ataerkillik, kadının erkek tarafından yönetilmesini, kontrol altına alınmasını, kadın üzerinde egemenlik kurmayı; cinsiyetler arası farklılaştırma, kadın ve erkekler arasındaki farklılıkların erkeğin üstünlüğünü destekleyecek biçimde abartılmasını; karşı cinsellik ise kadının cinsel nesne olarak algılanmasını içermektedir. Korumacı cinsiyetçilikte ise ataerkillik, bir babanın çocuklarıyla ilgilenmesi gibi zayıf olarak algılanan kadını korumayı; cinsiyetler arası farklılaştırma, kadın ve erkeğin geleneksel roller çerçevesinde birbirlerini tamamlamalarını (örn., erkeğin ev dışında, kadının ev içinde çalışması); karşı cinsellik, erkeğin cinsel ihtiyaçlarından ötürü kadına bağımlılık ve sevgi duymasını içermektedir (Glick ve Fiske, 1996, 1997). Görüldüğü gibi, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkisi olan, karşı cinsel ilişkilerdeki kadın ve erkek rolleriyle ilgili geleneksel tutum, davranış ve kalıpyargıları içine almaktadır.

Cinsiyetçiliği ele alan çalışmalara bakıldığında, cinsiyetçi tutumların eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkili olduğu görülmektedir (Aosved ve Long, 2006; Ficarrotto, 1990; Godfrey, Richman ve Withers, 2000). Cinsel önyargıyı, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı'na göre ele alan az sayıdaki çalışmaların birinde (Nagoshi ve ark., 2008), önyargılı tutumlarda cinsiyetler arasındaki farklılık göze çarpmaktadır. Buna göre, kadınların düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik puanları eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkili iken erkeklerde sadece düşmanca cinsiyetçilik cinsel önyargı ile ilişkili bulunmuştur. Yine, düşmanca cinsiyetçiliğin ele alındığı bir çalışmada

(Davies, 2004), bu boyut eşcinsel erkeklere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkili görünmektedir. Sakallı (2002b) tarafından yapılan bir çalışmada, erkeklerin cinsiyetçi ve eşcinsel karşıtı tutumlarının kadınlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Aynı çalışmada, düşmanca cinsiyetçilik ve cinsel önyargı arasındaki ilişkinin korumacı cinsiyetçilik ve cinsel önyargı arasındaki ilişkiden daha güçlü olduğu görülmektedir. Benzer şekilde bir başka çalışmada (Whitley, 2001), erkeklerin kadınlara göre daha fazla cinsiyetçi tutumlar gösterdiği; korumacı cinsiyetçiliğin eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

1. 5. Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılar ve Eşcinsellere Yönelik Tutumlar

Belirli bir kategoriye ilişkin abartılmış inançlar olarak ifade edilen kalıpyargıların, önyargılı tutumlarda önemli bir rol oynadığı (Allport, 1958) düşünülmekte; cinsel önyargının nedenlerine ilişkin getirilen açıklamalardan bir diğerini cinsiyet kalıpyargıları oluşturmaktadır (Herek, 1995).

“Zihinsel imgeler” olarak ilk kez 1922’de Lippman tarafından tanımlanan kalıpyargılar (Hogg, M.A. ve Vaughan, G.M., çev., 2007), belirli bir hedef gruba ilişkin bilgi, inanç ve beklentileri içeren (Demirtaş, 2004), bireysel farklılıkları dikkate almayan (Bilgin, 2008), toplumsal olarak

paylaşılan inançlardır (Demirtaş, 2004; Lips, 2000). Cinsiyet kalıpyargıları ise, kadınlar ve erkekler için uygun görünen davranışlar ve psikolojik özelliklere ilişkin inançları içermektedir. Buna göre, cinsiyet kalıpyargıları erkeksilik ve kadınsılığa ilişkin tutum ve inançlar; cinsiyet rolleri ise davranışlarla belirlenir. Ancak bu iki kavram birbiriyle ilişkilidir. Herhangi bir davranış örüntüsü kadın ya da erkekle ilişkilendirildiğinde, davranış bireyden bağımsız olarak cinsiyetle ilişkili olarak değerlendirilir. Buna göre, cinsiyet kalıpyargıları kadından ve erkekten beklenen geleneksel cinsiyet rollerine göre şekillenmektedir. Örneğin kadınların daha duygusal, itaatkar, batıl inançlı, erkeklerinse baskın, bağımsız ve güçlü olduğu, cinsiyetle ilgili yaygın kalıpyargılardır (Brannon, 2002).

Toplumdaki kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıpyargılara benzer biçimde, eşcinsellere yönelik kalıpyargıların geleneksel kadın ve erkek rollerine göre şekillendiği görülmektedir. Eşcinsel kadın ve erkeklere ilişkin kalıpyargılardaki benzerlik ve farklılıkların neler olduğu; cinsiyet rol inançlarının bu kalıpyargılar üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmada (Kite ve Deaux, 1987), eşcinsel kadınların “erkeksi bir görünüme sahip”, “kısa saçlı” ve “erkeksi”, “erkeklere yönelik tutumları olumsuz”, “çekici olmayan” gibi özelliklerle; buna karşın erkek eşcinsellerin “kadınsı özellikleri olan”, “kadın gibi yürüyen”, “mücevher takan”, “erkeklere yönelik tutumları olumlu” özelliklerle ilişkilendirildikleri görülmektedir. Karşı cinsel kadınların ise “erkeklerden hoşlanan”, “kadınsı”, “normal”, “iyi yemek yapan”, “anne” gibi sıfatlarla nitelendirildikleri; erkek karşı cinsellerin “kadınlardan hoşlanan”,

“erkeksi”, “normal”, “evin reisi” gibi sıfatlarla eşdeğer tutuldukları görülmektedir (Kite ve Deaux, 1987). Benzer biçimde bir diğer çalışmada (Sakallı, 2002c), erkek eşcinsellerin “kadın gibi davranan”, “kadın elbiseleri giyinen”, “makyaj yapan”, “kaşlarını alan”, “cafcaflı giysiler giyinen”, “hemcinsine tacizde bulunan”, “duygusal” ve “alınan” gibi sıfatlarla nitelendirildikleri ve bazı olumsuz özellikler yüklendiği görülmektedir. Görüldüğü gibi kadın ve erkek eşcinsellere yüklenen bu özellikler, karşı cinsel kadın ve erkekler için uygun görünen geleneksel rol ve inançları içermektedir (Kite ve Deaux, 1987). Dolayısıyla bu rollerden sapan davranışları gösterenler eşcinsel olarak nitelendirilmekte ve önyargılı tutumların hedefi olmaktadır (Herek, 1995).

Kadın ve erkekte beklenen kalıpyargısal davranışları karşı cinsel romantik ilişkilerde de görmek mümkündür. Yapılan çalışmalara bakıldığında, romantik ilişkilerde, kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıpyargıların toplumsal cinsiyet inanç sistemine göre şekillendiği görülmektedir. Örneğin, romantik ilişkilerde erkekte karar verici ve yönetici roller beklenirken kadınlardan ilişkide itaat eden ve uyumlu olan roller beklendiği (Peplau ve Gordon, 1985); yine, bir diğer çalışmanın bulgularına göre, geleneksel cinsiyet rollerine uygun biçimde, romantik ilişkilerde, erkeklerin etkin (çıkma ilişkisini başlatma, kontrol edici davranışlar, cinsel ilişkiyi başlatma) kadınların ise edilgen rol (erkeğin planladığı aktivitelere katılma, fiziksel görünümüyle ilgilenme) aldıkları görülmektedir (Rose ve Frieze, 1993). Benzer şekilde, “erkeksilik”, romantik bir ilişkiyi başlatma ile ilişkili bulunmuştur (Clark, Shaver ve

Abrahams, 1999). Ek olarak, çalışmalar romantik ilişkilerdeki kalıpyargıların cinsiyete göre değiştiğine işaret etmektedir. Romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarını erkeklerin daha çok onayladıkları; kadınların ise erkeğin girişken olması kalıpyargısını daha fazla benimsedikleri görülmektedir (Sakallı ve Curun, 2001; Sakallı-Uğurlu, 2003b). Ayrıca cinsiyetçi tutumların, romantik ilişkilerde kadınların kabul edici tavırları, erkeğin baskınlığı ve girişken olması ile ilişkili olduğu görünmektedir (Sakallı ve Curun, 2001).

1. 6. Bağlanma Kuramı ve Yetişkinlikte Bağlanma

Bağlanma (attachment) bebeğin dünyaya gelmesi ile birlikte bebek ve bakıcısı arasında gelişen güçlü duygusal bağ olarak tanımlanır. Kurulan bu bağın çocuklukta ve yetişkinlikte kurulacak bütün ilişkilerin temelini oluşturduğu düşünülmektedir (Cummings ve Cummings, 2002).

İlk olarak Bowlby (1969) tarafından ortaya atılan bağlanma kuramı, bireylerin duygusal ve kişilik gelişimlerini ve bu süreçlerdeki bireysel farklılıkları incelemektedir (Sümer, 2006). Bowlby (1969, 1973) bebekle ilk bakıcısı arasındaki ilişkinin niteliğinin çocuğun kendisine ve başkalarına ilişkin değerlendirmelerinin temelini oluşturduğunu ifade etmektedir. Bebekle bakıcısı arasındaki bağlanma biçimine bağlı olarak bebek/ocuk benlik ve başkaları modelleri olmak üzere zihinsel temsiller oluşurmaktadır.

Bakıcılarına güvenli bağlanan bebek/çocuklar kendilerine ve başkalarına ilişkin olumlu zihinsel temsiller geliştirirken, güvenli bağlanmayanların zihinsel temsilleri olumsuzdur. Dolayısıyla yaşamın erken döneminde oluşturulan zihinsel temsiller, bireyin benlik algısının temelini oluşturmakta ve yaşamı süresince duygusal ve sosyal ilişkilerinde düşünce ve davranışları üzerinde etkili olmaktadır.

Daha sonraları Ainsworth, Bleher, Waters ve Wall (1978), Bowlby'nin bağlanma kuramı temelinde laboratuvar ortamında yapmış oldukları gözlemler (anne ve çocuk arasındaki etkileşimleri gözlemlemişlerdir) üzerine elde ettikleri sonuçlara dayanarak bağlanmayı üç kategori (güvenli, kaygılı ve kaçınan) olarak sınıflandırmışlar ve bağlanmadaki bireysel farklılıkları incelemişlerdir. Bu çalışmaları takiben Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin öne sürdüğü bağlanma örüntülerinin (güvenli, kaçınmacı, kaygılı-kararsız) yaşamın ilerleyen dönemlerinde de gözlenebileceğini, yetişkinler ve romantik ilişkiler üzerine yapmış oldukları çalışmalarla ortaya koymuşlardır. Yine, Hazan ve Shaver'ın yetişkin bağlanma biçemlerini ölçmek amacıyla geliştirdikleri kendini-sınıflandırma aracı yetişkin bağlanması ile ilgili benzer çalışmaların yapılması ve ölçme araçlarının geliştirilmesine zemin hazırlamıştır.

Sonraki yıllarda, Bartholomew ve Horowitz (1991) Bowlby ve Ainsworth'un kuramlarını temel alarak yetişkinlikte bağlanma biçimlerini *güvenli*, *saplantılı*, *korkulu* ve *kayıtsız* olmak üzere sınıflandırarak dörtlü bağlanma modelini önermişlerdir. Bu bağlanma biçimleri ve özellikleri şöyle özetlenebilir:

Güvenli bağlanma biçimi (Secure attachment style): Olumlu benlik ve başkaları modelinde kişi kendini ve başkalarını sevmekte ve diğerleriyle kolaylıkla yakınlık kurabilmektedir.

Saplantılı bağlanma biçimi (Preoccupied attachment style): Olumsuz benlik ve olumlu başkaları modelinde, saplantılı bağlanan bireyler kendilerini sevmez ve değer vermezken başkalarına değer vermekte ve sevebilmektedirler.

Korkulu bağlanma biçimi (Fearful attachment style): Olumsuz benlik ve başkaları modelinde, kişinin kendisine ve başkalarına ilişkin algısı olumsuzdur ve böylelikle reddedilmekten korktuğu için başkalarıyla yakınlık kurmaktan kaçınır.

Kayıtsız bağlanma biçemi (Dismissive attachment style): Olumlu benlik ve olumsuz başkaları modelinde kişinin kendisine ilişkin değerlendirmeleri olumlu iken başkalarını olumsuz değerlendirmekte ve yakın ilişki kurmada kayıtsız kalmaktadır.

1. 6. 1. Bağlanma Biçemleri ve Eşcinsellere Yönelik Tutumlar

Yaşamın erken dönemlerinde bebek ve bakıcısı arasındaki etkileşimler ve bağlanma, yetişkin dönemde bireylerin duygusal ve sosyal davranışlarını şekillendirmektedir (Bowlby, 1969; Feeney, 1999; Feeney ve ark., 1993).

Bağlanma biçemlerinin bireyin benlik algısının olumlu ya da olumsuz olması ve başkalarını güvenilir ya da güvenilmez olarak algılaması olarak iki temel tutum tarafından belirlendiği düşünülmektedir. Sırasıyla bu iki temel tutum yakınlık söz konusu olduğunda farklı tepkilere neden olmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2003). Örneğin, güvenli bağlanmayan çocuklar başkalarıyla ilişki geliştirmeyi beklenmedik bir biçimde reddederler ve sosyal temas kurmada çelişkili davranışlar sergilerler (Franzoi, 2006).

Kişilerarası ilişkilerin düzenlenmesinde bağlanma biçemlerinin etkili olduğunu ortaya koyan pek çok araştırma mevcuttur. Örneğin güvenli bağlanma, ilişkilerde olumlu toplumsal davranışlar (Collins ve Read, 1990;

Feeney ve Kirkpatrick, 1996; Hazan ve Shaver, 1987; Klohnen ve Stephan, 1998; Mikulincer ve Nachshon, 1991; Shulman, Elicker ve Sroufe, 1994; Tidwell, Reis ve Shaver, 1996; Tucker ve Anders, 1998), kendini açma (Mikulincer ve Nachshon, 1991) ve yalnızlıkla (Büyükşahin, 2001) ilişkili bulunmuştur. Görüldüğü gibi, başkalarıyla yakınlaşmada ve ilişkilerin niteliğinde bağlanma biçimleri önemli bir rol oynamaktadır.

Önyargı ve tutumlar üzerinde yapılan çalışmalarda toplumsal temas konusu üzerinde durulmakta (Bilgin, 2008); toplumsal ilişki kurmanın önyargı ve olumsuz tutumları azaltmada önemli olduğu varsayılmaktadır. Allport (1958) tarafından öne sürülen *gruplararası toplumsal temas denencesine* göre, azınlık grup üyelerine yönelik önyargılar, gruplar arasında eşit statülerde toplumsal ilişkilerin kurulmasıyla azalır. Benzer biçimde, cinsel önyargıyı azaltmada eşcinsel bireylerle kurulacak toplumsal ilişkilerin önemli bir rol oynadığı görülmekte ve eşcinsel karşıtı tutumları ele alan oldukça çok sayıda çalışma, eşcinsel bireylerle kurulan toplumsal temasın karşı cinsellerin önyargılı tutumlarını azalttığını göstermektedir (Akdaş-Mitrani, 2008; Çırakoğlu, 2006; Elridge ve ark., 2006; Herek ve Glunt, 1993; Herek, 1984, 1988; Hopwood ve Connors, 2002; Lance, 1987; Sakallı, 2002a; Sakallı ve Uğurlu, 2001, 2002; Simoni ve Walters, 2001; Snively ve ark., 2004; Steffens ve Wagner, 2004; Wills ve Crawford, 1999). Ek olarak, eşcinsellere yönelik olumsuz kalıpyargıların azaltılmasında kurulacak olan toplumsal ilişkilerin kalıpyargıların değişmesini ve önyargılı tutumların azalmasını sağlayacağı ileri sürülmektedir (Lance, 1987). Sakallı (2002c)

yapmış olduğu çalışmada, bu görüşü destekleyen kanıtlar sunmaktadır. Bulgular, eşcinsel bir tanıdığı olanların tanıdığı olmayanlara göre daha az kalıpyargıya sahip olduklarını göstermektedir. Benzer biçimde, erkek eşcinselliğine yönelik inançlar ve erkek eşcinsellere yönelik tutumları inceleyen kültürlerarası bir çalışmada, eşcinsellik hakkındaki inançlarla en fazla ilişkili olan değişkenin toplumsal ilişki kurma olduğu; eşcinsel bir tanıdığı olmadığını bildirenlerin kalıpyargılarının tanıdığı olanlara göre, daha fazla olduğu görülmektedir (Furnham ve Saito, 2009).

Bu çalışmalar ışığında, önyargılı tutumların olumlu yönde değişmesinde önemli bir rol oynadığı kanıtlanan toplumsal ilişki kurmanın, kişilerarası ilişkilerin niteliğinde belirleyici olduğu ileri sürülen bağlanma biçemleriyle ilişkili olduğu ve böylelikle eşcinsellere yönelik tutumlar üzerinde etkili olduğu öngörülebilir. Ancak önyargılı tutumlar ve bağlanma biçemlerini ele alan çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Bu önermeyi doğrular nitelikte, dış-grup üyelerine yönelik tutumlar ve bağlanma biçemlerinin ele alındığı bir çalışmada (Mikulincer ve Shaver, 2001), güvenli bağlanan bireylerin güvensiz bağlananlara göre, dış-grup üyelerine yönelik tutumlarının daha kabul edici olduğu görülmektedir. Ayrıca, kaygılı bağlanma dış-grup üyelerine olumsuz tepkilerle yüksek düzeyde ilişkili iken kaçınmacı bağlanmada böyle bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bu durum ihtiyaç duydukları zamanlarda başkalarının desteği ve ulaşılabilir olduklarına ilişkin sürekli kaygı taşımayanların (kaygıları daha az olanlar), dış-grup üyelerine daha az olumsuz tepki göstermeleriyle açıklanabilir (Mikulincer ve Shaver, 2001).

Bağlanma biçimleri ve önyargılı tutumlar arasındaki ilişkiyi göstermesi açısından ek bilgiler sunan bir diğer çalışmada, Mikulincer (1997), yetişkin bağlanma biçimleri ve bilgi işleme süreçleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu amaçla yürütülen beş ayrı çalışma, bilgiyi tarama (ilginç şeylerle ilişkili inanç ve davranışlar) ve yeni bilginin var olan bilişsel yapılarla bütünleştirilmesi üzerine (bilişsel tamamlama düzeyi ve onun toplumsal yargılarda ifade edilmesi) odaklanmıştır. Buna göre, kaygılı-kararsız bağlananlar kendilerini daha meraklı olarak tanımladıkları ve kaçınmacı kişilere göre ilginç/tuhaf olan şeye karşı daha olumlu tutumlar sergiledikleri; kaygı ve kaçınma boyutlarında düşük puan alanların (güvenli) bu boyutlarda yüksek puan alanlara göre, bilişsel yapılarını yeni bilgilere açmaya ve bu bilgileri kendi yargılarıyla bütünleştirmeye daha açık oldukları görülmektedir. (Mikulincer, 1997). Bu sonuçla tutarlı biçimde, güvenli bağlanma liberalizmle ilişki bulunurken; kaçınmacı bağlanma liberalizm ve muhafazakarlıkla; kaygılı-kararsız bağlanma ise tutuculukla ilişkili bulunmuştur (Koleva ve Rip, 2009).

Eşcinsellere yönelik tutumlar ve bağlanma biçimlerini birlikte ele alan çalışmaların da oldukça az olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan birinde (Marsh ve Brown, 2009), kaçınmacı bağlanmanın dindarlık ve eşcinsellere yönelik tutumlarda olumsuz yönde belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir. Bir diğer çalışmada (Gromley ve Lopez, 2010), bağlanma biçimleri ve cinsiyet ortak etkisi eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlar üzerinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgulardan farklı olarak köktendincilik, cinsel önyargı ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkileri inceleyen bir çalışmada (Schwartz ve

Lindley, 2005), bağlanmanın dini tutuculuk ve eşcinsellere yönelik tutumlar arasında aracı bir rol üstlenmediği görülmektedir.

Ek olarak, eşcinsel bireylerin kendi cinsel yönelimlerine ilişkin olumsuz tutumları ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkileri ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur. Güvenli bağlanma, içselleştirilmiş homofobiyle olumsuz yönde ilişkiyken, korkulu ve saplantılı bağlanma olumlu bir ilişkiye sahiptir (Sherry, 2007). Bir diğer çalışmada (Jellison ve McConell, 2004), benzer şekilde güvenli bağlanan erkeklerin kendi eşcinsel yönelimlerine ilişkin tutumları daha olumludur.

1. 7. Araştırmanın Amacı

Buraya kadar anlatılanlar özetlenmeye çalışılırsa, önyargı ve ayrımcılığa maruz kalan azınlık gruplardan birini oluşturan eşcinsellere yönelik tutumların kültürel yapı tarafından desteklenen geleneksel ve muhafazakar ideolojilerden etkilendiği görülmektedir. Bu inanç sistemlerinden kadın ve erkeklere ilişkin kalıpyargılar ve geleneksel cinsiyet rollerinin ve yine bu kavramlarla ilişkili olan cinsiyetçi tutumların cinsel önyargı üzerinde önemli bir etken olduğu ilgili alanyazından çıkarılan bir diğer sonuçtur. Eşcinsel karşıtı tutumlarla ilişkili görünen inanç sistemlerinde değişiklik yaratmada; bir başka ifadeyle eşcinsellik ve eşcinsel bireylere yönelik olumsuz kalıpyargı ve tutumlar üzerinde olumlu yönde bir değişiklik oluşturmada eşcinsel bireylerle kurulacak toplumsal ilişkiler önemli görünmektedir. Bu bağlamda, kişilerarası

ilişkilerin niteliğinde belirleyici olduğu ileri sürülen bağlanma biçimleri, cinsel önyargının azaltılmasında önem taşımaktadır. Bu bilgiler ışığında, bu araştırma eşcinsellere yönelik tutumların cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıpyargılar ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkileri belirlemeyi amaçlamaktadır.

1. 8. Araştırmanın Denenceleri

Buraya kadar aktarılanlar ve araştırmanın amacı doğrultusunda, bu çalışmadaki genel beklentiler şöyle özetlenebilir:

1. Eşcinsellere yönelik tutumları ilişki süresi, geleneksellik algısı, düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişkenliğine yönelik kalıpyargıların olumlu; ekonomik düzey değişkeninin olumsuz yönde yordaması beklenmektedir.
2. Eşcinsellere yönelik tutumları yordayan değişkenlerin cinsiyete göre değişmesi beklenmektedir. Kadınların cinsel önyargılarını ilişki süresi, geleneksellik algısı, korumacı cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişkenliğine yönelik kalıpyargıların olumlu yönde yordaması beklenmektedir. Erkek katılımcılar için eşcinsel karşıtı tutumları açıklamada, düşmanca cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde erkeğin

baskın kadının kabul edici tavırlarıyla ilişkili kalıpyargıların olumlu yönde anlamlı katkı sağlayacağı düşünülürken ekonomik düzeyin cinsel önyargıyı olumsuz yönde yordaması beklenmektedir.

3. Eşcinsellere yönelik tutumları olumsuz olan grubun çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği ve alt boyutları (düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik), romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara yönelik tutumlar ölçeği ve alt boyutlarından (romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişken olması) alınan ve geleneksellik algısı puan ortalamalarının olumlu olan gruba göre daha yüksek olması beklenmektedir. Ayrıca bu iki uç grup arasında bağlanma biçemlerine göre anlamlı farklılıklar beklenmekte; tutumları olumsuz olanların kaçınmacı bağlanma boyutundan, olumlu tutumlara sahip olanlara göre anlamlı olarak yüksek puanlar alması beklenmektedir.
4. Bağlanma biçemlerine göre oluşturulan grupların eşcinsellere yönelik tutumlar açısından karşılaştırıldığında, cinsel önyargısı en yüksek olan grubun korkulu bağlananlar olması ve bu grubu sırasıyla kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlananların izlemesi beklenmektedir.

5. Bağlanma biçemlerine göre, çelişik duygulu cinsiyetçilik toplam puanları açısından en yüksek puan ortalamasının korkulu bağlanan bireylerde gözlenmesi ve onları sırasıyla kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlananların takip etmesi beklenmektedir.
6. Düşmanca cinsiyetçilik açısından yapılan karşılaştırmada dört bağlanma biçeminden korkulu olanların en yüksek, güvenli bağlananların ise en düşük puanları almaları beklenmektedir.
7. Bağlanma biçemlerinin korumacı cinsiyetçilikten alınan puanlar açısından yapılan karşılaştırmada korkulu bağlanan bireylerin en yüksek puanları alması bu grubu sırasıyla kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlananların izlemesi beklenmektedir.
8. Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği toplam puanı açısından dört bağlanma biçemine yönelik yapılan karşılaştırmada en fazla kalıpyargıya sahip olan grubun kayıtsız bağlananlar olması ve onları sırasıyla korkulu, saplantılı ve güvenli bağlananların takip etmesi beklenmektedir.
9. Romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarına yönelik kalıpyargıları dört bağlanma biçeminden en fazla benimseyen grubun kayıtsız bağlananlar; buna karşın bu

kalıpyargılı tutumları en az benimseyen grubun güvenli bağlananlar olması beklenmektedir.

10. Bağlanma biçemlerine göre, Romantik İlişkilerde Erkeğin Girişken Olması alt ölçeği açısından yapılan karşılaştırmada, kayıtsız bağlanma biçemine sahip olanların en yüksek puanları almaları bu grubu sırasıyla korkulu, saplantılı ve güvenli bağlanma biçemine sahip olanların izlemesi beklenmektedir.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

2. 1. Katılımcılar

Bu çalışmanın örneklemini araştırmanın yapıldığı sırada duygusal bir birlikteliği olan, 205'i kadın (% 51.20) 195'i erkek (% 48.80) toplam 400 kişi oluşturmuştur. Öğrenci olan katılımcılar (% 93.70) Ankara, Gazi, ve Hacettepe Üniversiteleri'nin farklı fakülte ve bölümlerinde okuyan lisans ve lisansüstü öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrenci olmayan katılımcılara (% 6.30) çeşitli kurumlardan ulaşılmıştır.

Katılımcıların yaşları 18 ile 32 arasında değişmekte; bütün katılımcıların yaş ortalaması 21.68'dir (S = 2.58). Kadınların yaş ortalaması 21.10 (S = 2.60), erkeklerin yaş ortalaması 22.30'dur (S = 2.41). Katılımcıların ailelerinin aylık gelir ortalamaları 1789.04 TL'dir. En düşük aile aylık geliri 200 TL iken en yüksek aile aylık geliri 10000 TL'dir.

Katılımcılar anne ve babalarının eğitim düzeylerini 7 basamaklı bir ölçek üzerinde işaretlemişlerdir (1 = Okur-yazar değil, 7 = Lisansüstü). Buna göre, annelerinin ortalama eğitim düzeyi 4.03 (S = 1.38), babalarının ise 4.62 (S = 1.30) olarak bulunmuştur.

Katılımcıların 309'u (% 77.20) araştırmanın uygulandığı süre içinde flört ilişkisi içinde, 76'sı (%19) nişanlı/sözlü ve 15'i (% 3.80) evli olduğunu

belirtmiştir. İlişki süresi kadınlarda ortalama 21.95 (S = 19.84) ay, erkeklerde ise 19.87 (S = 19.66) aydır.

Katılımcıların 384'ü (% 96) cinsel yöneliminin karşı cinsel, 1 (% .20) kişi eşcinsel olduğunu, 1 kişi (% .20) emin olmadığını, 12 kişi (% 3) ise yanıt vermek istemediğini belirtmiş, 2 katılımcı (% .50) ise bu soruyu boş bırakmıştır. Sonuç olarak, cinsel yöneliminin karşı cinsel olduğunu bildiren 384 katılımcı (197 kadın, 187 erkek) analize dahil edilmiştir. Katılımcıların 130'u (% 32.50) çevrelerinde tanıdıkları eşcinsel birinin olduğunu, 268'i (% 67) ise olmadığını bildirmişlerdir.

Katılımcılar geleneksellik düzeyini 7 basamaklı bir ölçek üzerinde değerlendirmişlerdir (1 'hiç geleneksel değil' ve 7 'çok geleneksel'). Buna göre katılımcıların geleneksellik düzeyi ortalama 4.03 (S = 1.40) olarak bulunmuştur.

Katılımcılara ilişkin ayrıntılı demografik bilgiler Ek. 1'de sunulmuştur.

2. 2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği, Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıp Yargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği verilmiştir.

2. 2. 1. Demografik Bilgi Formu

Arařtırmacının ilgili alanyazından yararlanarak oluřturduėu form cinsiyet, yař, aile gelir durumu, anne/baba eėitim dűzeyi, yařamın çoėunun geçirildiėi yer, iliřki durumu ve sűresi, cinsel yűnelim, eřcinsel bir kiřiyle tanıřıklık durumu ve biçimi, katılımcıların kendilerini geleneksel olarak deėerlendirme dűzeylerini içeren sorulardan oluřmaktadır.

2. 2. 2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (Experience In Close Relationships) Brennan, Clarck ve Shaver (1998) tarafından yakın ilişkilerdeki bağlanmayı ۆlmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu amaçla ۆncelikle romantik ilişkilerde bağlanmayı ۆlmek için kullanılan 60 ۆlek faktör analizine tabi tutulmuş ve elde edilen sonuca gűre kaygı ve kaçınma olmak ۆzere iki temel alt boyutu olan 36 maddelik bir ۆlek oluşturulmuştur. Kaygı alt boyutu, (18 madde) yakın ilişkilerde yaşanan kaygıyı; kaçınma alt boyutu, (18 madde) başkalarından kaçınmayı ۆlmeyi amaçlamaktadır. Katılımcılar her bir maddeye ne ۆlűde katılıp katılmadıklarını 7 dereceli Likert tipi bir ۆlek ۆzerinde değerlendirmişlerdir (1 = Hiç katılmıyorum; 7 = Kesinlikle katılıyorum). ۆlekle kaygı ve kaçınma boyutları ele alınarak bağlanma biçemleri ۆlűlebileceėi gibi Bartholomew ve Horowitz'in (1991) ۆnerdiėi gibi, kűme analizi yapılarak dűrtlű sınıflandırma yapılabilir. Buna gűre, her iki alt

boyuttan (kaygı ve kaçınma) düşük puan alanlar güvenli, her iki boyuttan yüksek puan alanlar korkulu, kaygı boyutundan yüksek kaçınma boyutundan düşük puan alanlar saplantılı ve kaygı boyutunda düşük kaçınma boyutundan yüksek puan alanlar kayıtsız bağlanma biçemi olarak sınıflandırılır. Bu çalışmada dördü sınıflandırma yapılmıştır.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Sümer ve Güngör (2000) tarafından yapılmıştır. Güngör'ün (2000) sonraki çalışmasında ölçeğin kaygı (İç tutarlılık katsayısı = .84) ve kaçınma (İç tutarlılık katsayısı = .81) olmak üzere iki faktörden oluştuğu saptanmıştır. Sümer (2006) tarafından yapılan sonraki bir çalışmada ölçeğin faktör yapısı incelenmiş ve aynı şekilde kaygı ve kaçınma olarak iki alt boyut elde edilmiştir. İki alt boyutun iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .86 ve .90 olarak bulunmuştur. Ölçekteki 3, 15, 19, 22, 25, 27, 29, 31, 33 ve 35. maddelerin ters puanlanması gerekmektedir.

2. 2. 3. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ)

Kadınlara yönelik cinsiyetçiliği ölçmek amacıyla Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (Ambivalent Sexism Inventory) Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Glick ve Fiske'in (1996) çalışmasındaki faktör yapısına uygun olarak ölçek, düşmanca (İç tutarlılık katsayısı = .87) ve korumacı cinsiyetçilik (İç tutarlılık katsayısı = .78) olmak üzere iki ana faktörden oluşmaktadır. Düşmanca Cinsiyetçilik boyutunda kadınlara yönelik olumsuz tutumların açıkça ifade edildiği

maddeler yer almaktadır. Korumacı Cinsiyetçilik boyutu üç alt faktörü içermekte (ataerkillik, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma ve karşı cinsel yakınlık) ve bu boyutta cinsiyetçiliğin örtük bir biçimde ifade bulunduğu maddeler yer almaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2002).

Toplam 22 maddeden oluşan ölçeğin 11 maddesi Düşmanca Cinsiyetçiliği, diğer 11 madde Korumacı Cinsiyetçiliği ölçmektedir. Katılımcılar her bir maddeyi 1'den (tamamen karşıyım) 6'ya (tamamen katılıyorum) kadar Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirmektedir. Tüm maddelerin toplanması ile elde edilecek en yüksek toplam puan 66; korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik boyutlarından alınabilecek en düşük puan 11'dir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin yüksek olduğunu göstermektedir (Sakallı-Uğurlu, 2002).

2. 2. 4. Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği (ETÖ)

Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği, (Index of Homophobia) eşcinsel bireylere yönelik tutumları ölçmek amacıyla Hudson ve Ricketts (1980) tarafından geliştirilmiştir. 25 maddeden oluşan ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması Sakallı ve Uğurlu (2001) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışmasında, ölçek 23 maddeye indirilmiştir. Bu ölçekten tek bir toplam puan alınmakta ve puanların artması, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların arttığına işaret etmektedir. Bu çalışmada da ölçeğin toplam puanı kullanılmıştır. Katılımcılar her bir maddeyi 1 (Hiç katılmıyorum) ile 6

(Tamamen katılıyorum) arasında değerlendirmişlerdir. Ölçeğin yüksek düzeyde güvenirlik değerlerine (İç tutarlılık katsayısı = .94) sahip olduğu bulunmuştur.

Sakallı (2002a) daha sonra bu ölçeği tekrar gözden geçirmiş ve ölçeğin üç faktörlü kullanılabileceğini önermiştir. Bunlar; eşcinsellerle sosyal iletişimde bulunma; eşcinsellerle olası aile bağları; eşcinsel olma eğilimidir. Ölçeğin tümü için iç tutarlılık katsayısı .93'tür. Sakallı ve Uğurlu (2002) tarafından yapılan bir diğer çalışmada da benzer faktör yapısı elde edilmiştir ve ölçeğin tüm maddeleri için iç tutarlılık katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Ölçekteki 5, 6, 8, 10, 11, 13, 17, 18, 21, 22 ve 23. maddelerin ters puanlaması gerekmektedir.

2. 2. 5. Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği (RIKTÖ)

Ölçek romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara karşı tutumları ölçmek amacıyla Sakallı ve Curun (2001) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 12 maddeden oluşan ölçekte, Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları (İç tutarlılık katsayısı = .83) ve Erkeğin Girişken Olması (İç tutarlılık katsayısı = .83) olmak üzere iki alt boyutu vardır. Ölçeğin tüm maddeleri için iç tutarlılık katsayısı .85'tir. Katılımcılardan 1'den (Tamamen karşıyım) 7'ye (Tamamen katılıyorum) kadar derecelendirilmiş Likert tipi bir ölçek üzerinde verilen ifadeler ne ölçüde katıldıklarını belirtmeleri

istenmektedir. Sakallı-Uğurlu (2003b) ölçeği tekrar gözden geçirmiş ve 10 maddeye indirmiştir. Bu çalışmasında daha önceki çalışmalarıyla tutarlı bir faktör yapısı elde etmiştir. Buna göre iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .80 ve .84 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada kısaltılmış form kullanılmıştır. Ölçekteki 4 ve 9. maddeler ters kodlanmaktadır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar romantik ilişkilerde toplumsal cinsiyetle ilişkili kalıpyargıların arttığına işaret etmektedir.

2. 3. İşlem

Demografik Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği, Eşcinsellere İlişkin Tutumlar ölçeği ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıp Yargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği kişilere bireysel ya da grup uygulamaları şeklinde uygulanmıştır. Öğrenci katılımcılara ölçekler sınıf ortamlarında ve kampüs alanlarında verilmiş; öğrenci olmayan katılımcılara araştırmacının yakın çevresi aracılığıyla çeşitli kurumlarda çalışan bireylere dağıtılmıştır. Sınıf ortamında ölçekleri doldurulan katılımcılara ek puan verilmiştir.

Katılımcılar ölçekleri gönüllü olarak doldurmuşlardır. Uygulamaya geçilmeden önce katılımcılara araştırmacının amacı hakkında bilgi verilmiş ve ölçekler ya da araştırma hakkındaki sorular araştırmacı tarafından yanıtlanmıştır. Ölçeklerin uygulaması yaklaşık 35-40 dk arasında değişmiştir.

Veri toplama araçları ile elde edilen veriler SPSS 10.0 istatistik paket programında analiz edilerek, istatistiksel sonuçlar değerlendirilmiştir.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Bu çalışma, çelişik duygulu cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargılar ve yetişkin bağlanma biçemlerinin eşcinsellere yönelik tutumlarla ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, eşcinsellere yönelik tutumları açıklayan bazı demografik değişkenleri belirlemeyi de amaçlamaktadır. Ek olarak bu çalışmada, bağlanma biçemlerine göre eşcinsellere yönelik tutumlar, cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıpyargıların anlamlı olarak değişip değişmediği de araştırılmıştır. İlk olarak, bu çalışmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Ardından, araştırmanın amacı doğrultusunda, eşcinsellere yönelik tutumları yordayan değişkenleri belirlemek üzere öncelikle tüm katılımcılar, daha sonra kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı hiyerarşik regresyon analizleri yapılmıştır. Daha sonra örneklem, eşcinsellere yönelik tutumları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki uç gruba ayrılarak, bu grupların bazı bağımlı değişkenler (cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargılar ve yetişkin bağlanma biçemleri, geleneksellik algısı) açısından anlamlı bir fark gösterip göstermediği t testi ile incelenmiştir. Son olarak küme analizi yöntemiyle oluşturulan dört bağlanma biçemi (saplantılı, güvenli, korkulu ve kayıtsız), eşcinsellere yönelik tutumlar, cinsiyetçilik ve romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin kalıpyargılar açısından tek yönlü varyans

analiziyle karşılaştırılmıştır. Bu bölümde sırasıyla, yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

3. 1. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

İlk olarak araştırmanın amacı doğrultusunda, bu çalışma kapsamında yer alan değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir (bkz. Ek 2). Korelasyon analizi sonuçlarına göre, eşcinsellere yönelik tutumların ekonomik düzeyle ($r = -.15, p < .05$) olumsuz yönde; geleneksellik algısı ($r = .46, p < .05$), Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği toplam puanı ($r = .43, p < .05$), Düşmanca ($r = .40, p < .05$) ve Korumacı Cinsiyetçilik ($r = .32, p < .05$), Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği toplam puanı ($r = .64, p < .05$), Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları ($r = .62, p < .05$) ve Erkeğin Girişken Olması ($r = .47, p < .05$) alt ölçeğinden alınan puanlarla olumlu yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Bağlanma biçimleri açısından değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında, kaçınmacı bağlanmanın eşcinsellere yönelik tutumlar ($r = .20, p < .05$), Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği toplam puanı ($r = .24, p < .05$), Düşmanca ($r = .16, p < .05$) ve Korumacı Cinsiyetçilik ($r = .24, p < .05$), Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği toplam puanı ($r = .31, p < .05$), Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları ($r = .18, p < .05$) ve Erkeğin Girişken Olması ($r = .37, p < .05$) alt ölçeğinden alınan puanlarla olumlu yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Benzer biçimde, sözü geçen ölçeklerden alınan puanlar

arasındaki anlamlı ilişkiler kaygılı bağlanma için de söz konusudur. Buna göre, kaygılı bağlanma ile eşcinsellere yönelik tutumlar ($r = .14, p < .05$), Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği toplam puanı ($r = .25, p < .05$), Düşmanca ($r = .18, p < .05$) ve Korumacı Cinsiyetçilik ($r = .25, p < .05$), Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği toplam puanı ($r = .22, p < .05$), Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları ($r = .15, p < .05$) ve Erkeğin Girişken Olması ($r = .22, p < .05$) alt ölçeğinden alınan puanlar arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

3. 2. Eşcinsellere Yönelik Tutum Ölçeğinden Alınan Puanları Yordayan Değişkenler

Eşcinsellere yönelik tutumları yordayan değişkenleri saptamak amacıyla aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analizler ilk önce bütün katılımcılar için uygulanmış daha sonra kadın ve erkek grupları için ayrı ayrı yapılmıştır. Hem yapılan çalışmalar hem de değişkenler göz önüne alınarak, eşcinsellere yönelik tutumları yordama açısından regresyon denklemine giriş sırası belirlenmiştir. Buna göre, denkleme ilk aşamada yaş, ekonomik düzey, ilişki süresi gibi demografik değişkenler, ikinci aşamada geleneksellik algısı katılırken, üçüncü aşamada Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nin iki alt boyutundan (Düşmanca ve Korumacı Cinsiyetçilik) alınan puanlar katılmıştır. Daha sonra, Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği'nin, Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici

Tavırları ve Erkeğin Girişken Olması alt ölçeklerinden alınan puanlar denkleme girmiştir. Son olarak denkleme Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı ve Kaçınma bağlanma boyutları eklenmiştir. Sonuçlar, değişkenlerin regresyon denklemine giriş sırasına göre Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1

ETÖ’den Alınan Puanları Yordayan Değişkenleri Belirlemek İçin Yapılan Aşamalı Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler (Regresyon denklemine giriş sırasına göre)	R^2	R^2 değ.	F değ.	B	Standart Hata	Beta	t
I. Aşama (Demografik Değişkenler)							
Ekonomik Düzey	.02	.02	7.62	-.00	.00	-.02	-.60
II. Aşama							
Geleneksellik Algısı	.23	.21	95.99	2.91	.62	.21	4.66
III. Aşama (ÇDCÖ)							
Düşmanca Cinsiyetçilik	.31	.08	38.68	.20	.09	.05	1.12
Korumacı Cinsiyetçilik	.33	.02	13.01	.12	.09	.06	1.40
IV. Aşama (RİKTÖ)							
RİEBKKT	.46	.13	83.44	1.21	.15	.42	8.29
RİEGO	.47	.01	7.181	.42	.16	.13	2.68

Tablo 1’de görüldüğü gibi, ilk aşamada denkleme giren değişkenlerden sadece ekonomik düzey, Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği’nden alınan puanları anlamlı olarak yordamaktadır ($F_{(1-355)} = 7.62, p < .05$). Bu değişkenin açıkladığı varyansın % 2 olduğu görülmektedir. Bir sonraki

aşamada, geleneksellik algısının denkleme alınması ile açıklanan varyans % 23'e yükselmiştir ($F_{(2-354)} = 52.83, p < .05$). Daha sonra, üçüncü aşamada denkleme ÇDCÖ'nün Düşmanca ve Korumacı Cinsiyetçilik alt boyutları eklenmiş ve her iki ölçekten alınan puanların eşcinsellere yönelik tutumlar üzerinde yordayıcı etkisi olduğu görülmüş ve bu değişkenlerle açıklanan varyans % 33 olmuştur (sırasıyla $F_{(3-353)} = 51.86, F_{(4-352)} = 43.47; p < .05$). Eşcinsellere yönelik tutumlar üzerinde yordayıcı etkisi saptanan son değişkenlerin RİKTÖ'nün Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları ($F_{(5-351)} = 59.61, p < .05$) ve Romantik İlişkilerde Erkeğin Girişken Olması ($F_{(6-350)} = 51.74, p < .05$) alt ölçeklerinden alınan puanlar olduğu görülmektedir. Böylece, ETÖ'den alınan puanlar üzerinde anlamlı katkısı olan altı değişkenin açıkladığı varyans % 47'ye ulaşmıştır.

3. 2. 1. Kadın ve Erkek Katılımcılar İçin Ayrı Ayrı Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden alınan puanları yordayan değişkenlerin cinsiyete göre anlamlı olarak değişip değişmediğini belirlemek amacıyla, kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı aşamalı hiyerarşik regresyon analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçları, yordayıcı değişkenlerin denkleme giriş sırasına göre Tablo 2 ve 3'te verilmiştir.

Tablo 2

Kadınlar İçin ETÖ'den Alınan Puanların Yordanması Amacıyla Yapılan aşamalı hiyerarşik regresyon analizi sonuçları

Değişkenler (Regresyon denklemine giriş sirasına göre)	R^2	R^2 değ.	F değ.	B	Standart Hata	Beta	t
I. Aşama (Demografik Değişkenler)							
İlişki Süresi	.03	.03	5.64	.10	.06	.11	1.87
II. Aşama							
Geleneksellik Algısı	.15	.12	25.02	1.63	1.09	.10	1.50
III. Aşama (ÇDCÖ)							
Korumacı Cinsiyetçilik	.30	.15	38.83	.22	.13	.12	1.72
IV. Aşama (RİKTÖ)							
RİEBKKT	.41	.11	34.18	.96	.23	.31	4.10
RİEGO	.45	.04	13.31	.89	.24	.28	3.65

Kadınlar için yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre (bkz., Tablo 2.), ilk aşamada denkleme giren demografik değişkenlerden yalnızca, ilişki süresinin eşcinsellere yönelik tutumları anlamlı olarak yordadığı görülmektedir ($F_{(1-181)} = 5.64, p < .05$). Bu değişkenin tek başına açıkladığı varyans % 3 olarak bulunmuştur. Geleneksellik algısı değişkeninin ikinci aşamada denkleme girmesiyle açıklanan toplam varyans % 15'e yükselmiştir ($F_{(2-180)} = 15.70, p < .05$). Bir sonraki aşamada, ÇDCÖ alt boyutları denkleme eklenmiş ve bu değişkenlerden sadece Korumacı Cinsiyetçilik alt ölçeğinin eşcinsellere yönelik tutumlar üzerinde yordayıcı olduğu görülmüştür ($F_{(3-179)} = 25.61, p < .05$). Bu değişkenin de katılmasıyla açıklanan toplam

varyans % 30'a yükselmiştir. Son olarak dördüncü aşamada denkleme giren RİKTÖ'nün Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadınının Kabul Edici Tavrı ve Romantik İlişkilerde Erkeğin Girişken Olması alt boyutlarından alınan puanların eşcinsellere yönelik tutumları anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir (sırasıyla $F_{(4-178)} = 31.31$, $F_{(5-177)} = 29.44$, $p < .05$). Böylelikle açıklanan toplam varyans % 45'e ulaşmıştır.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, erkekler için yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre, ilk aşamada denkleme alınan değişkenlerden sadece ekonomik düzeyin, eşcinsellere yönelik tutumlar üzerinde anlamlı etkisinden söz edilebilir ($F_{(1-172)} = 10.18$, $p < .05$). Bu değişkenin tek başına açıkladığı varyans % 6'dır. İkinci aşamada denkleme eklenen geleneksellik algısının eşcinsellere yönelik tutumları anlamlı olarak yordadığı görülmekte ve bu değişkenin eklenmesiyle açıklanan varyans % 32'ye yükselmektedir ($F_{(2-171)} = 39.32$, $p < .05$). Üçüncü aşamada denkleme giren değişkenlerden sadece düşmanca cinsiyetçilik, eşcinsellere yönelik tutumları anlamlı olarak yordamaktadır ($F_{(3-170)} = 36.84$, $p < .05$). Bu değişkenin katılımıyla önceki değişkenlerle birlikte açıklanan toplam varyans % 39'dur. Son aşamada regresyon denklemine eklenen değişkenlerden RİEBKKT alt ölçeğinin eşcinsellere yönelik tutumlar üzerinde yordayıcı olduğu görülmektedir ($F_{(4-169)} = 42.21$, $p < .05$). Bu değişkenin anlamlı katkısıyla açıklanan toplam varyans % 50'ye yükselmiştir.

Tablo 3

Erkekler için ETÖ'den alınan puanların yordanması amacıyla yapılan aşamalı hiyerarşik regresyon analizi sonuçları

Değişkenler (Regresyon denkleminde giriş sırasına göre)	R^2	R^2 değ.	F değ.	B	Standart Hata	Beta	t
I. Aşama (Demografik Değişkenler)							
Ekonomik Düzey	.06	.06	10.18	-.00	.00	-.08	-1.44
II. Aşama							
Geleneksellik Algısı	.32	.26	64.68	3.20	.73	.28	4.40
III. Aşama (ÇDCÖ)							
Düşmanca Cinsiyetçilik	.39	.08	22.16	.26	.11	.14	2.27
IV. Aşama (RİKTÖ)							
RİEBKKT	.50	.11	35.73	1.28	.21	.42	5.98

3. .3. Eşcinsellere Yönelik Tutumu Olumlu ve Olumsuz Olan

Grupların Bazı Bağımlı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıları, eşcinsellere yönelik tutumlarına göre, ölçeklerden alınan puanlar (Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, geleneksellik algısı) açısından karşılaştırmak amacıyla, örneklem ETÖ toplam puanına göre ortalamanın ($\bar{X} = 111.86$, $S = 19.87$) bir standart sapma üstü ve bir standart sapma altı olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Buna göre, ortalamanın bir standart sapma üstü 131, bir standart sapma altı 92 olarak bulunmuştur. Böylelikle katılımcılar, eşcinsellere yönelik tutumu olumlu (cinsel önyargı \leq

92, n = 80) ve olumsuz olanlar (cinsel önyargı \geq 131, n = 86) olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Eşcinsellere yönelik tutumlarının olumlu ve olumsuz olmasına göre belirlenen bu iki uç grubun, ölçeklerden alınan puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediklerini belirlemek amacıyla t test yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Eşcinsellere Yönelik Tutumu Olumlu ve Olumsuz Olan Grupların ÇDCÖ, RİKTÖ, YİYE ve geleneksel algısından aldıkları puanlar açısından karşılaştırılması

	c. önyargı ≤ 92 n = 80		c. önyargı ≥ 131 n = 86		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
ÇDCÖ					
(Toplam puan)	73.65	20.23	92.90	14.24	-7.04*
Düşmanca cinsiyetçilik	35.63	11.83	46.77	9.37	-6.70*
Korumacı cinsiyetçilik	38.03	11.56	46.13	9.21	-5.01*
RİKTÖ					
(Toplam puan)	37.71	10.15	56.76	7.06	-13.94*
Erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları	17.30	5.53	29.20	4.68	-14.10*
Erkeğin girişken olması	20.41	6.07	27.56	4.79	-8.38*
YİYE					
Kaçınma	75.09	8.95	81.41	11.66	-3.93*
Kaygı	67.85	16.43	73.08	17.78	-1.96
GELENEKSELLİK ALGISI	3.05	1.18	4.95	1.28	-9.93*

* $p < .05$

Tablo 4'te görüldüğü gibi, iki uç grup Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ölçeğinden alınan toplam puanlar açısından anlamlı farklılık göstermektedir (t

($t_{(141)} = -7.04$, $p < .05$). Buna göre, cinsel önyargısı yüksek olan grubun ($\bar{X} = 92.90$, $S = 14.24$), ölçekten aldıkları toplam puan cinsel önargısı düşük olanlara ($\bar{X} = 73.65$, $S = 20.23$) göre daha yüksektir. Benzer şekilde, ölçeğin Düşmanca cinsiyetçilik alt boyutunda gözlenen fark da anlamlıdır ($t_{(151)} =$, $p < .05$). Cinsel önyargısı yüksek olanların ($\bar{X} = 46.77$, $S = 9.37$) ölçekten aldıkları puanların düşük olanlara ($\bar{X} = 35.63$, $S = 11.83$) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmektedir. Yine, Korumacı Cinsiyetçilik alt boyutu için fark anlamlı düzeydedir ($t_{(164)} = -5.01$, $p < .05$). Buna göre, cinsel önyargısı yüksek olan grup ($\bar{X} = 46.13$, $S = 9.21$) ($\bar{X} = 38.03$, $S = 11.56$) diğer uç gruba göre, Korumacı Cinsiyetçilik ölçek puanı açısından daha düşük bir ortalamaya sahiptir.

Romantik İlişkilerde Kalıp Yargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden alınan puanlara göre yapılan karşılaştırmada, ölçek toplam puanı ($t_{(140)} = -13.94$, $p < .05$) ile Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici tavırları ($t_{(164)} = -14.10$, $p < .05$) ve Erkeğin Girişken Olması alt boyutları ($t_{(150)} = -8.38$, $p < .05$) açısından iki uç grup arasında gözlenen farkın anlamlı olduğu saptanmıştır. Buna göre, cinsel önyargısı yüksek olanların ölçek toplam puan ortalamalarının ($\bar{X} = 56.76$, $S = 7.06$), cinsel önyargısı düşük olanlardan ($\bar{X} = 37.71$, $S = 10.15$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer sonuçlar ölçeğin alt boyutları için yapılan karşılaştırmalar için de söz konusudur. Bu sonuca göre, cinsel önyargısı yüksek olan katılımcıların ($\bar{X} = 29.20$, $S = 4.68$) RİEBKKT ölçeğinden almış oldukları puanlar, cinsel önyargısı düşük olan katılımcılardan ($\bar{X} = 17.30$, $S = 5.53$) anlamlı olarak yüksektir. Aynı

şekilde, cinsel önyargısı yüksek olan grup ($\bar{X} = 27.56$, $S = 4.79$) RİEGO ölçeğinden, cinsel önyargısı düşük olan gruptan ($\bar{X} = 20.41$, $S = 6.07$) anlamlı düzeyde yüksek puan almıştır.

. Bir diğer karşılaştırma Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nden alınan puanlar için yapılmış; ölçeğin sadece kaçınma alt boyundan alınan puanlarda uç gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu bulgusu elde edilmiştir ($t_{(158)} = -3.93$, $p < .05$). Buna göre, cinsel önyargısı yüksek olan katılımcıların ($\bar{X} = 81.41$, $S = 11.66$) kaçınmacı bağlanma puan ortalamaları, diğer uç gruba ($\bar{X} = 75.09$, $S = 8.95$) göre anlamlı olarak yüksektir.

Son olarak iki uç grubun, geleneksellik düzeyi açısından anlamlı olarak farklı olup olmadığı incelenmiştir. Analiz sonucuna göre, geleneksellik algısı açısından iki grup arasındaki fark anlamlıdır ($t_{(164)} = -9.93$, $p < .05$). Buna göre, cinsel önyargısı yüksek olanlar ($\bar{X} = 4.95$, $S = 1.28$), düşük düzeyde olan gruba ($\bar{X} = 3.05$, $S = 1.18$) göre kendilerini daha geleneksel algılamaktadırlar.

3. 4 . Eşcinsellere İlişkin Tutumlar, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Romantik İlişkilerde Kalıp Yargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden Alınan Puanların Bağlanma Biçemlerine Göre Karşılaştırılması

Daha önce yöntem bölümünde belirtildiği gibi, bağlanma biçimleri küme analizi yöntemi ile dört gruba (saplantılı, güvenli, korkulu ve kayıtsız) ayrılmıştır. Bu grupların bazı bağımlı değişkenler (eşcinsellere yönelik

tutumlar, romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara ilişkin tutumlar, çelişik duygulu cinsiyetçilik) açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 5'te ortalamalar ve zet ANOVA sonuçları verilmiştir.

Tablo 5*ETÖ, RİKTÖ, ÇDCÖ Puanlarının Bağlanma Biçemlerine Göre Karşılaştırılması*

	Saplantılı (n = 115)		Güvenli (n = 123)		Korkulu (n = 64)		Kayıtsız (n = 82)		Özet ANOVA
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	F
ETÖ	110.88 ^{ab}	20.12	108.07 ^b	20.20	116.28 ^a	18.30	115.48 ^a	16.65	3.82*
ÇDCÖ (Toplam puan)	86.85 ^{ac}	16.64	80.88 ^b	19.58	93.23 ^{ac}	15.96	92.67 ^{ac}	13.57	11.26*
Düşmanca cinsiyetçilik	43.10 ^{ab}	10.32	40.67 ^b	11.76	46.05 ^a	9.78	45.62 ^a	9.28	5.36*
Korumacı cinsiyetçilik	43.76 ^{ac}	9.07	40.20 ^b	10.98	47.19 ^{ac}	9.54	47.05 ^{ac}	9.07	11.07*
RİKTÖ (Toplam puan)	47.54 ^{bc}	11.35	46.46 ^b	11.53	53.12 ^a	10.06	53.40 ^a	8.58	10.74*
RİEBKKT	23.85 ^{ab}	7.05	23.50 ^b	7.26	25.89 ^{ab}	6.52	26.16 ^a	5.61	3.78*
RİEGO	23.69 ^{bc}	5.84	22.95 ^b	6.32	27.23 ^a	5.12	27.24 ^a	5.09	14.50*

- $p < .05$
- Not: Farklı harfler ortalamalar arasında anlamlı farklılığa işaret etmektedir.

Tablo 5'te görüldüğü gibi bağlanma biçemlerine göre Eşcinsellere İlişkin Tutumlar ($F_{(3-380)} = 3.82, p < .05$), Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ($F_{(3-380)} = 11.26, p < .05$), ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden ($F_{(3-380)} = 10.74, p < .05$) alınan puanlar anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Ayrıca gruplararası farklılık Düşmanca ($F_{(3-380)} = 5.36, p < .05$) ve Korumacı Cinsiyetçilik ($F_{(3-380)} = 11.07, p < .05$) ile Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın, Kadının Kabul Edici Tavrı ($F_{(3-380)} = 3.78, p < .05$) ve Erkeğin Girişken Olması ($F_{(3-380)} = 14.50, p < .05$) alt ölçeklerinden alınan puanlarda da gözlenmektedir.

Hangi gruplar arasında anlamlı farklılıkların olduğunu belirlemek için Tukey-Kramer testi uygulanmıştır. Karşılaştırma sonuçlarına göre, Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden, korkulu ve kayıtsız bağlananlar, güvenli bağlananlardan anlamlı olarak yüksek puan almışlardır (sırasıyla $q_{4-380} = 3.93, q_{4-380} = 3.84; p < .05$).

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği toplam puanına göre yapılan karşılaştırmada, saplantılı bağlananların güvenli bağlananlardan anlamlı olarak yüksek puan aldıkları görülmektedir ($q_{4-380} = 3.84, p < .05$). Yine, korkulu ve kayıtsız bağlanma biçemine sahip olanlar, güvenli olanlardan anlamlı düzeyde yüksek puan almışlardır (sırasıyla $q_{4-380} = 6.68, q_{4-380} = 6.90; p < .05$). Benzer şekilde aynı ölçeğin Düşmanca Cinsiyetçilik alt boyutundan alınan puanlar açısından korkulu ve kayıtsız bağlananların, güvenli bağlananlardan anlamlı olarak farklı olduğu gözlenmektedir. Buna

göre korkulu ve kayıtsız bağlananların puanları güvenli olanlardan anlamlı olarak yüksektir (sırasıyla $q_{4-380} = 4.69$, $q_{4-380} = 4.67$; $p < .05$). Korumacı Cinsiyetçilik alt ölçeğine bakıldığında ise korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma biçimine sahip olanların güvenli bağlanana göre ölçekten aldıkları puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir (sırasıyla $q_{4-380} = 6.55$, $q_{4-380} = 6.94$, $q_{4-380} = 3.96$; $p < .05$).

Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği toplam puanı için yapılan karşılaştırmada, kayıtsız ve korkulu bağlananlar hem güvenli (sırasıyla $q_{4-380} = 6.46$, $q_{4-380} = 5.73$; $p < .05$) hem de saplantılı bağlanana anlamlı olarak yüksek puan almışlardır (sırasıyla $q_{4-380} = 5.38$, $q_{4-380} = 4.74$; $p < .05$). Aynı ölçeğin Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları alt boyutundan alınan puan açısından, sadece kayıtsız ve güvenli bağlananlar anlamlı farklılık göstermektedir ($q_{4-380} = 3.91$, $p < .05$). Buna göre kayıtsız bağlananların puanları güvenli bağlanana anlamlı olarak yüksektir. Son olarak, Romantik İlişkilerde Erkeğin Girişken Olması alt boyutu için yapılan karşılaştırmada, kayıtsız ve korkulu bağlananların güvenli bağlanana göre anlamlı düzeyde yüksek puan aldıkları görülmektedir (sırasıyla $q_{4-380} = 7.42$, $q_{4-380} = 6.84$; $p < .05$). Benzer biçimde, kayıtsız ve korkulu bağlananların puan ortalamaları saplantılı bağlanana anlamlı olarak yüksektir (sırasıyla $q_{4-380} = 6.05$, $q_{4-380} = 5.59$; $p < .05$). Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Giriş bölümünde belirtildiği gibi bu çalışmanın amacı, eşcinsellere yönelik tutumlarla cinsiyetçilik, romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılar ve yetişkin bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca, çalışmanın amacı kapsamında cinsel önyargıyı yordayan demografik değişkenler belirlenmeye çalışılmıştır. Ek olarak, bağlanma biçimlerine göre oluşturulan gruplar bazı bağımlı değişkenler açısından karşılaştırılmıştır. Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan istatistiksel analiz sonuçları sırasıyla tartışılmıştır.

4. 1. Eşcinsellere Yönelik Tutumları Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması

Bulgular bölümünde de ifade edildiği gibi eşcinsellere yönelik tutumları belirlemek amacıyla önce tüm katılımcılar daha sonra da kadın ve erkek katılımcılar için regresyon analizleri yapılmıştır. Buna göre, ilk olarak tüm katılımcılar için elde edilen bulgular, ardından kadın ve erkekler için yapılan analiz sonuçları tartışılacaktır.

Tüm katılımcılar için bulgular incelediğinde, demografik değişkenlerden sadece ekonomik düzeyin eşcinsellere yönelik tutumları anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Buna göre ekonomik düzeyin düşük olması eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkilidir. Bu sonuç daha önce yapılan çalışmalarla benzerlik taşımaktadır (Andersen ve Fetner, 2008; Lemelle ve Battle, 2004).

Beklendiği üzere geleneksellik algısı cinsel önyargıyla olumlu yönde ilişkilidir. Alanyazın gözden geçirildiğinde, diğer çalışma bulgularının elde edilen bu sonuçla benzer olduğu görülmektedir. Örneğin Sakallı (2002b) yapmış olduğu çalışmasında, kendilerini geleneksel ve muhafazakar olarak değerlendirenlerin eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarının daha fazla olduğunu bulmuştur. Yine bir diğer çalışmada, muhafazakar olma olumsuz tutumlarla ilişkili bulunmuştur (Whitley, 1987). Ek olarak giriş kısmında da ifade edildiği gibi, geleneksel inançların ve muhafazakarlığın politik tutumlar açısından değerlendirildiği çok sayıda çalışma bu iki değişkenin eşcinsellere ilişkin tutumların önemli bir yordayıcısı olduğu yönündedir. Araştırmalar, muhafazakar tutumlara sahip olanların cinsel önyargılarının daha fazla olduğuna işaret ederken; liberal görüşlerin eşcinsellere yönelik olumlu tutumlarla ilişkili olduğunu göstermektedir (Cárdenas ve Barrientos, 2008; Herek ve Capitano, 1995; Herek ve Glunt, 1993; Hopwood ve Conors, 2002; Shackelford ve Besser, 2007; Snively ve ark., 2004; Steffens ve Wagner, 2004).

Bulgular kısmından hatırlanacağı gibi, araştırmanın altıncı ve yedinci denencesini destekler nitelikte, düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik eşcinsel karşıtı tutumları yordamaktadır. Bu sonuçlar, kuramsal açıklamalar ve görgül çalışmalarla örtüşmektedir. Tekrar hatırlanacak olursa, çelişik duygulu cinsiyetçilik kadın ve erkek rollerine ilişkin geleneksel inançları benimsemeyle ilişkilidir (Glick ve Fiske, 1996). Daha önce ayrıntılı olarak belirtildiği gibi, yapılan çok sayıda çalışma bu inançların eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarda önemli bir rol oynadığına işaret etmektedir (Herek, 1984, 1988; LaMar ve Kite, 1998; Nierman ve ark., 2007; Parrott ve Gallagher, 2008; Swank ve Raiz, 2010; Whitley, 2001; Whitley ve Ægisdóttir, 2000). Benzer şekilde yapılan araştırmalar, kadınlara yönelik düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğin cinsel önyargıyı açıkladığını göstermektedir (Davies, 2004; Nagoshi ve ark., 2008; Whitley, 2001). Yine Sakallı (2002b) tarafından yapılan çalışma bulguları, bu araştırmadan elde edilen sonuçlarla benzerlik taşımaktadır. Söz konusu çalışma, düşmanca cinsiyetçiliğin eşcinsel karşıtı tutumları yordama gücünün fazla olduğuna işaret etmektedir. Sakallı'ya göre bu durum, cinsiyetler arası farklılıklarla açıklanabilir. Benzer şekilde, bu çalışmanın bulguları yazarın görüşünü desteklemektedir ve tartışmanın ilerleyen paragrafında bulgular açıklanacaktır.

Beklentilerle tutarlı biçimde, romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarına ve erkeğin girişkenliğine ilişkin kalıpyargıların eşcinsellere yönelik olumsuz tutumları yordayan önemli bir değişken olduğu görülmektedir. Hatırlanacağı gibi, önyargılı tutum ve davranışları açıklamada,

kalıpyargılar önemli bir rol oynamaktadır (Allport, 1958). Yine, toplumsal cinsiyet inanç sistemiyle (Kite ve Deaux, 1987) ilişkili olan kalıpyargılara uygun olmayan görünüş ve davranışa sahip olan kadın ve erkeklerin önyargılı tutumların hedefi oldukları düşünülmektedir (Herek, 1995). Dolayısıyla romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin kalıpyargıların eşcinsel karşıtı tutumlarla ilişkili olduğu görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde, erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları kalıpyargısını benimsemenin yordama gücünün daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç, ölçeğin ilgili boyutunun yaygın olarak kabul edilen ve daha katı tutumlarla ilişkili olan kalıpyargıları içeriyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Hatırlanacağı gibi kadınların daha itaatkar, erkeklerinse baskın, bağımsız ve güçlü olduğu geniş ölçüde kabul edilen kalıpyargılardır (Brannon, 2002). Öte yandan, romantik ilişkilerde erkeğin girişken olması alt ölçeği karşıt cinsel ilişkileri belirli cinsiyet rollerine göre sınırlandıran, ancak görece daha ılımlı kalıpyargıları içermektedir (Örneğin, “romantik ilişkilerde evlenme teklifi erkekten gelmelidir”). Ek olarak, bu sonuçların cinsiyet farklılığına işaret ettiği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar bu görüşe destek sunmaktadır. Buna göre, romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarını erkekler daha fazla desteklemektedir. Buna karşın, kadınların erkeğin girişken olması kalıpyargısını daha fazla benimsedikleri görülmektedir (Sakallı ve Curun, 2001; Sakallı-Uğurlu, 2003b).

4. 1. 1. Kadın ve Erkek Katılımcıların Eşcinsellere Yönelik Tutumlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması

Kadın ve erkekler için ayrı ayrı yapılan regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında, eşcinsel karşıtı tutumları yordayan değişkenlerin cinsiyete göre anlamlı olarak değiştiğini göstermektedir. Bu sonuç araştırmanın ikinci denencesini desteklemektedir. Demografik değişkenlerden biri olarak alınan ilişki süresi, kadın katılımcılar için cinsel önyargıyı olumlu yönde yordarken; erkek katılımcılar için sadece ekonomik düzeyin cinsel önyargıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Kadınlar açısından bu sonuç, onların erkeklere göre ilişkiye daha fazla odaklı olmaları ve geleneksel cinsiyet rolleriyle bağlantılı görülmektedir. İçinde bulunulan kültürel yapı kadınların romantik ilişki yönelimli olmalarına zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla bu yönelim kadınların ilişkiye olan bağlılıkları ile birlikte tutum ve davranışlarında da belirleyici bir rol oynamaktadır (Büyükşahin, 2009; Okutan, 2007). Bu görüşü destekler nitelikte Türkiye’de yapılan çalışmalar, kadınların erkeklere göre ilişkilerinde daha fazla gelecek zaman yönelimli olduklarına işaret etmektedir (Öner, 2002; Sakallı-Uğurlu, 2003b). Yine, kadın ve erkeklerin ilişkiye olan bağlanımlarının farklılaştığını ortaya koyan çalışmalar erkeklerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007; Günel ve Büyükşahin, 2009). Ayrıca, kadınların romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişken olması kalıpyargılarını benimsemeleri ilişkide gelecek zaman yönelimli olmayı yordamaktadır (Sakallı-Uğurlu,

2003b). Bunlara ek olarak bu çalışmanın bulgularında da görülebileceği gibi erkeğin daha baskın kadının itaat eden rolde olduğu kalıpyargıları benimseyen kadınların, eşcinsellere yönelik daha fazla olumsuz tutumlara sahip olan erkek partnerlerinin görüşlerini ilişki süresi arttıkça benimseme olasılıklarının artacağı öngörülebilir. Kadın katılımcıların aksine, erkeklerin eşcinsellere yönelik tutumları ekonomik duruma göre değişmektedir. Bu durum, erkeklerin tutumlarının gelir düzeyinden daha fazla etkilendiğini göstermektedir.

Geleneksel olmanın hem kadınlar hem de erkekler için cinsel önyargıyı yordamada önemli bir değişken olduğu ancak, bu değişkenin erkek katılımcılar için daha güçlü bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Eşcinsel karşıtı tutumların geleneksel cinsiyet rolleriyle önemli ölçüde ilişkili olduğu (örn., Herek, 1984) ve erkeklerin geleneksel cinsiyet rollerini kadınlara göre daha fazla destekledikleri (Aosved ve Long, 2006; Nagoshi ve ark., 2008; Nierman ve ark., 2007; Ratcliff ve ark., 2006; Whitley, 2001) düşünüldüğünde bu sonucun pek çok araştırma bulgusuyla desteklendiği görülmektedir.

Çelişik duygulu cinsiyetçilik açısından bakıldığında, sonuçlar beklentilerle tutarlı biçimde kadınlar için korumacı cinsiyetçilikten, erkekler için ise düşmanca cinsiyetçilikten alınan puanların eşcinsellere yönelik olumsuz tutumları arttırdığına işaret etmektedir. Yapılan çalışmalar, kadınların korumacı cinsiyetçilik tutumlarını daha fazla benimsediklerine

işaret etmektedir (Sakallı, 2002b; Yakushko, 2005). Kadınların aksine erkekler kadınlara yönelik daha fazla düşmanca tutum sergilemektedir (Günel ve Büyükşahin, 2009; Nagoshi ve ark., 2008; Sakallı, 2002b; Taşdemir ve Sakallı-Uğurlu, 2009). Bu sonuçlar, kadınlar ve erkekler arasındaki eşcinsellere yönelik tutum farklılıklarını açıklamaktadır.

Son olarak, bulgular romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara ilişkin tutumlar açısından ele alındığında, ölçeğin romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişkenliği alt boyutlarından alınan puanların kadınların eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarını yordadığını göstermektedir. Ancak erkek katılımcılar için sadece romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarına ilişkin kalıpyargıları desteklemenin cinsel önyargıyla olumlu yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Sonuçlar geleneksel cinsiyet rollerini benimsemenin kadın ve erkekler için farklılaştığına işaret etmektedir. Böylelikle eşcinsellere yönelik tutumlar, kalıpyargısal tutumlarla bağlantılı olarak cinsiyete göre değişmektedir. Daha önceden de ifade edildiği gibi, erkeklerin cinsiyet rollerine ilişkin kalıpyargısal tutumlarının daha katı olduğu görülmektedir (Sakallı ve Curun, 2001; Sakallı-Uğurlu, 2003b). Bu çalışmalar, bu araştırmanın bulgularıyla benzerlik taşımaktadır. Öte yandan, kadınların ölçeğin her iki alt boyutundan almış oldukları puanların cinsel önyargıyı yordadığı ancak romantik ilişkide erkeğin girişken olmasına ilişkin kalıpyargıların yordama gücünün düşük olduğu gözlenmektedir. Dolayısıyla, cinsiyet rollerine yönelik kalıpyargısal tutumları

destekleme kadın ve erkeklere göre değişmekle birlikte katı tutumlar içeren kalıpyargıların cinsel önyargıyla daha ilişkili olduğu söylenebilir.

4. 2. Eşcinsellere Yönelik Tutumu Olumlu ve Olumsuz Olan Grupların Bazı Bağımlı Değişkenler Açısından Yapılan Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması

Bulgular kısmından hatırlanacağı gibi, katılımcılar Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden alınan puanlara göre ortalamanın bir standart sapma üstü ve altı olmak üzere iki uç gruba ayrılmıştı. Daha sonra eşcinsellere yönelik tutumları olumlu ve olumsuz olan iki uç grup bazı bağımlı değişkenlerden alınan puanlar açısından karşılaştırılmıştır. Sonuçlar, eşcinsellere yönelik tutumları olumsuz olanların Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğin'den almış oldukları toplam puanların olumlu tutuma sahip olanlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Benzer olarak, iki uç grup arasındaki fark düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik alt boyutları için de gözlenmektedir. Eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlara sahip olanların düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik ölçeklerinden almış oldukları puanlar olumlu tutum sergileyenlere göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Buraya kadar anlatılanlar ışığında sonuçların beklentilerle ve yapılan çalışmalarla tutarlı olduğu görülmektedir. Örneğin Sakallı (2002b) tarafından yapılan bir çalışmada, katılımcılar Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nden almış oldukları puanlara göre iki gruba ayrılarak eşcinsellere yönelik tutumlar

açısından karşılaştırılmıştır. Buna göre, cinsiyetçi olan grubun diğer gruba göre cinsel önyargılarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Gruplar arası farklılık Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara Karşı Tutumlar Ölçeği toplam puanı ile alt boyutlarından alınan puanlar için de söz konusudur. Buna göre, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlara sahip olan bireylerin romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin kalıpyargısal tutumlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Yine, olumsuz tutumlara sahip olanlar romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişken olması kalıpyargılarını daha fazla benimsemektedir. Sonuçlar, cinsel önyargılı bireylerin karşı cinsel ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin daha kalıpyargısal tutumlara sahip olduklarına işaret etmektedir. Giriş bölümünden hatırlanacağı gibi, sadece iki cinsiyet arasında yaşanan romantik ilişkilerin onaylandığı, buna karşın diğer cinsel yönelimler arasındaki ilişki biçimlerinin aşağılandığı karşı cinsiyetçi ideolojinin (Tin, 2008) aynı zamanda geleneksel kadın erkek rollerini içerdiği öne sürülebilir. Çünkü bu ideoloji tarafından meşru görülen karşı cinsel ilişkiler ancak bu geleneksel roller çerçevesinde kültürler ve sistemler tarafından sürdürülebilir. Örneğin, eşcinselliği aile kurumuna zarar verdiği, üreme faaliyetini engellediği için onaylamayanların (Yüzgün, 1993) kadınların geleneksel rolleri ihlal etmelerine de benzer tepkiler göstermeleri beklenebilir. Buradan hareketle, eşcinsel karşıtı olan grubun karşı cinsel romantik ilişkilerde geleneksel kadın erkek rollerini diğer gruba göre daha fazla benimsemeleri beklenen bir sonuçtur.

İki uç grup kaygılı ve kaçınmacı bağlanma biçimleri açısından da incelenmiştir. Bulgular, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumları olanların daha fazla kaçınmacı bağlanma biçimine sahip olduklarına işaret etmektedir. İki grup arasında kaygılı bağlanma açısından anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu sonuçlar, Gormley ve Lopez'in (2010) çalışma sonuçlarıyla benzerdir. Söz konusu çalışmada, kaçınmacı bağlanma eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkilirken, kaygılı bağlanma arasında böyle bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bu sonuç, bağlanma biçimlerinin iki boyut düzeyinde değerlendirilmesinden kaynaklanmış olabilir. Hatırlanacağı gibi, kaygılı bağlanma benlik; kaçınmacı bağlanma ise başkaları modeliyle ilişkilendirilmektedir. Sonuçlar, bağımlılık ve yakınlıktan kaçınma boyutları (Bartholomew, 1990) açısından ele alındığında eşcinsel karşıtı olanların başkalarına yönelik olumsuz zihinsel temsillere sahip olan kaçınmacı bağlanma düzeylerinin (Bartholomew ve Horowitz, 1991) diğer gruba göre daha yüksek olması, bulguların kuramsal açıklamalarla tutarlı olduğunu göstermektedir.

Son olarak, geleneksellik düzeyi açısından yapılan karşılaştırmada, beklentilerle tutarlı biçimde eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlara sahip olanların aynı zamanda daha geleneksel olduğu bulunmuştur. Tartışmanın ilgili bölümlerinde de söz edildiği gibi, geleneksel düşünceleri benimsemiş eşcinsel karşıtı tutumlarla ilişkilidir (örn., Sakallı, 2002b). Örneğin Basow ve Johnson (2000), geleneksel aile değerlerine bağlı olanların bu değerlere ters

düŖen kiŖileri bir tehdit olarak algıladıkları böylelikle bu rollere aykırı görünen eŖcinsellere yönelik olumsuz tutumlar beslediklerini söylemektedir.

4. 3. Bağlanma Biçemlerine Göre OluŖturulan Grupların EŖcinsellere İliŖkin Tutumlar Ölçeğinden Alınan Puanlar Açısından Yapılan KarŖılaŖtırma Sonuçlarının TartıŖılması

Bulgular bölümünde belirtildiği gibi, katılımcılar bağlanma biçemlerine göre dört gruba ayrılmıŖ ve bu grupların bazı bağımlı deęiŖkenler açısından anlamlı olarak fark gösterip göstermediği incelenmiŖtir. Sonuçlar, gruplar arası farklılıkların genel olarak beklenen yönde olduğuna iŖaret etmektedir.

EŖcinsellere yönelik tutumlar açısından yapılan karŖılaŖtırmada, korkulu ve kayıtsız bağlananların, güvenli bağlananlara göre eŖcinsellere yönelik daha fazla olumsuz tutuma sahip oldukları görülmektedir. Bu sonuç, kuramsal ve görgül alıŖmalar tarafından desteklenmektedir. GiriŖ bölümünde de söz edildiği gibi, korkulu ve kayıtsız bağlananların baŖkalarına iliŖkin olumsuz zihinsel temsilleri söz konusudur. Bu nedenle, baŖkalarıyla yakınlık kurmada zorluk ekerler. Güvenli bağlanan bireyler ise kendilerine iliŖkin olumlu algıları olmasının yanı sıra diğerlerine güvenme ve yakınlık kurmada güçlük yaŖamazlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Dolayısıyla benlik ve baŖkalarına yönelik zihinsel temsillerin önyargılı tutumlar üzerinde etkili olması beklenmektedir. İlgili alanyazına göz atıldığında, yapılan

çalışmalar bu görüşle tutarlı kanıtlar sunmaktadır. Örneğin, Mikulincer ve Shaver (2001), dış-grup üyelerine yönelik tutumlar ve bağlanma arasındaki ilişkileri ele aldıkları deneysel çalışmalarında, güvenli bağlananların dış-grup üyelerine yönelik tutumlarının güvensiz bağlanana göre daha olumlu olduğuna işaret etmektedir. Yine bir diğer çalışmada (Marsh ve Brown, 2009), dindar gruplar arasında eşcinsel karşıtı tutumlar ve dindarlığın olumlu yönde ilişkili olduğu ve kaçınmacı bağlanmanın bu ilişki düzeyini arttırdığı görülmektedir. Ayrıca Gormley ve Lopez (2010) araştırmalarında, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumları yordamada cinsiyet ve kaçınmacı bağlanmanın birlikte rol oynağına işaret etmektedir. Buna göre, erkeklerde kaçınmacı bağlanma düzeyi arttıkça eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlar artmaktadır. Ayrıca, en fazla olumsuz tutuma sahip olan grubun kayıtsız bağlanan erkekler olduğu görülmektedir.

4. 4. Bağlanma Biçemlerine Göre Oluşturulan Grupların Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinden Alınan Puanlar Açısından Yapılan Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması

Hatırlanacağı gibi, gruplar arası karşılaştırma cinsiyetçi tutumlar açısından da yapılmıştır (bkz. Tablo 5). Buna göre, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği toplam puanına göre yapılan karşılaştırmada, saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma biçemine sahip olanların güvenli bağlanana göre cinsiyetçi tutumları daha fazla benimsedikleri görülmektedir. Benzer

biçimde, korkulu ve kayıtsız bağlananların düşmanca cinsiyetçilik tutumları güvenli bağlananlara göre daha yüksek bulunmuştur. Korumacı cinsiyetçilik alt boyutunda ise korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma biçimine sahip olanların güvenli olanlara göre daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Bu sonuçlar genel olarak incelendiğinde, gruplar arası farklılıkların beklenen yönde olduğuna işaret etmektedir. Giriş bölümünden anımsanacağı gibi, toplumda var olan geleneksel kadın ve erkek rollerinin benimsenmesi olarak da ifade edebileceğimiz Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı, kadınlara yönelik hem olumlu hem olumsuz duygu ve tutumları içermektedir (Glick ve Fiske, 1997). Bu açıdan bakıldığında, çelişik duygulu cinsiyetçilik benlik ve başkaları modelinde tutarsızlıkla nitelendirilen güvensiz bağlanma ile benzer görünmektedir ve sonuçlar araştırmanın ilgili denencesini (beşinci denence) desteklemektedir. Bulgularla tutarlı biçimde, bağlanmanın iki boyutlu olarak ele alındığı bir çalışmada, kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın geleneksel kadın erkek rol inançlarını benimsemeyle ilişkili olduğu görülmektedir (Downing, 2008). Ek olarak yapılan çalışmalara bakıldığında, yetkecilik ve sosyal baskınlık yönelimi gibi geleneksel ideolojileri benimseme ve politik olarak muhafazakar olmanın bağlanma biçimleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Buradan hareketle toplumsal geleneklere bağlılık, yetkeye boyun eğme, toplumsal sapmalara yönelik saldırganlık olarak tanımlanan yetkecilik (Altemeyer, 1998) ve çelişik duygulu cinsiyetçilik arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar (Christopher ve Mull, 2006), bu çalışmada elde edilen bulguları destekler görünmektedir. Yine, önyargıların meşrulaştırılmasında aracı bir rol üstlenen sosyal baskınlık yönelimi

(Sidanius, Pratto ve Bobo, 1994), kadınlara yönelik olumsuz tutumlarla ilişkilidir (Christopher ve Mull, 2006; Christopher ve Wojda, 2008; Sibley, Wilson ve Duckitt, 2007). Bu ilişki sonuçların alanyazınla olan tutarlılığını desteklemektedir. Örneğin, bu çalışmalardan birinde, bağlanma biçemlerinin sosyal baskınlık yönelimi ve yetkeci tutumlardaki rolü incelenmiştir. Buna göre, kaygılı bağlanma yetkecilikle ilişkili bulunurken, bunda dünyanın tehlikeli bir yer olduğuna dair inanç aracılık etmektedir. Buna karşın, kaçınmacı bağlanma sosyal baskınlık yönelimine yol açmakta ve bunda, dünyanın kişisel çıkarların gözetildiği rekabetçi bir yer olarak düşünmenin aracı olduğu görülmektedir (Weber ve Federico, 2007). Benzer biçimde bir diğer çalışmada, güvensiz bağlanma sosyal baskınlık yönelimi ve yetkecilikle olumlu yönde ilişkili bulunmuştur (Roccatto, 2008).

Düşmanca cinsiyetçilik açısından bakıldığında, bulguların ilgili alanyazın ve kuramsal bilgilerle tutarlı olduğu görülmektedir. Bulgular, düşmanca ve karamsar olma eğiliminde olan korkulu ve kayıtsız bağlananların (güvensiz) (Ainsworth ve ark., 1978), güvenli olanlara göre cinsiyetçiliğin bu alt boyutundan aldıkları puanların daha yüksek olduğunu göstermektedir. Sonuçlar, kuramsal açıklamalar ve görgül çalışmalarla desteklenmektedir. Örneğin, yapılan çalışmalardan birinde, kadınların düşmanca cinsiyetçilik tutumlarının güvensiz bağlanma biçemlerinden olan kaygılı bağlanma ile olumlu yönde ilişkili olduğu görülmektedir (Yakushko, 2005). Ayrıca, daha önce ifade edildiği gibi, kadınlara yönelik olumsuz tutumların açıkça ifade edildiği düşmanca cinsiyetçilik (Glick ve Fiske, 1997),

kişilerarası ilişkilerde yaşanan sorunlara yaklaşım tarzlarıyla ilişkili görünmektedir. Bu düşünceyi destekler nitelikte yapılan çalışmalar, çatışma durumlarında güvenli bağlanan bireylerin daha çok işbirlikçi tutumlar sergilediklerini (Kararımak ve Oğuz-Duran, 2008), buna karşın güvensiz bağlananların (korkulu, kayıtsız, saplantılı) zorlama stratejisini tercih ettiklerine işaret etmektedir (Bahadır, 2006). Yine görgül araştırmalar, saldırganca tutumların bağlanma biçemlerine göre değiştiğini göstermektedir. Örneğin, diğerlerine yönelik olumsuz beklentileri olan kaçınmacı bireylerin, partnerin düşmanca bir niyetinin olmadığı açık olduğu durumlarda bile, partnerlerine yönelik “düşmanca” yüklemelerde buldukları (Mikulincer, 1998); güvenli olanlara göre daha düşmanca ve saldırgan tutumlar sergiledikleri görülmektedir (Zimmerman, 2004). Benzer şekilde kaygılı bağlanan bireylerin partnerlerine düşmanca yüklemelerde buldukları ve aynı zamanda düşmanca davrandıkları (Mikulincer, 1998) görülmektedir. Bununla birlikte kaygılı bağlanmanın öfke, saldırganlık ve düşmanlıkla ilişkili olduğu bulunmuştur (Buunk, 1997). Ayrıca bir diğer çalışmada (Akmaz, 2009), korkulu bağlanmanın öfkenin saldırganca ifade edilmesiyle ilişkisi olduğu görülmektedir. Aynı çalışmada, öfke kontrolü ile güvenli bağlanma arasında doğrusal bir ilişkiye rastlanırken, korkulu bağlanma ile olumsuz yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Yine başka bir çalışmada, korkulu ve kayıtsız bağlananlar güvenli bağlanana göre ilişkide daha fazla sorun yaşadıklarını bildirmişlerdir (Büyükşahin, 2007). Ayrıca ilişkilerinde kaybetme korkusu yaşayan kadınların, düşmanca cinsiyetçi tutumları daha fazla sergiledikleri görülmektedir (Günel ve Büyükşahin, 2009). Tüm bunlara ek

olarak, giriş kısmında söz edildiği gibi, kadınları cinsel obje olarak algılamayı içeren düşmanca cinsiyetçilik (Glick ve Fiske, 1996, 1997) geçici ilişkiler yaşamayı tercih etmeyle nitelendirilen kaçınmacı bağlanmayla ilişkili görünmektedir (Büyükşahin, 2007; Feeney, Noller ve Patty, 1993).

Benzer şekilde, korumacı cinsiyetçilik alt boyutu açısından elde edilen bulgular da beklentiler yönündedir. Buna göre, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlananların güvenli olanlara göre, korumacı cinsiyetçiliği daha fazla benimsedikleri görülmektedir. Bu sonuç, Yakushko (2005) tarafından yapılan çalışmayla benzerlik taşımaktadır. Söz konusu çalışmada, cinsiyetçi tutumların bağlanma biçimleri ile olan ilişkisi kadın ve erkekler için ayrı değerlendirilmiştir. Buna göre, kadınların korumacı cinsiyetçi tutumları kaygılı bağlanma ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Erkekler için ise korumacı cinsiyetçiliğin kaçınma ile olumsuz; kaygı ile olumlu yönde güçlü bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Hatırlanacak olursa, korumacı cinsiyetçilik kadının erkeğe göre daha zayıf olarak düşülmesiyle ilişkili olarak onu korumayı, geleneksel roller çerçevesinde kadın ve erkeğin birbirlerini tamamlamalarını ve erkeğin cinsel ihtiyaçlarından ötürü kadına bağımlılık ve sevgi duymasını içermektedir (Glick ve Fiske, 1996, 1997). Kuramın bu sayılısıyla ilişkili olarak yapılan bir çalışmada (Kirkpatrick ve Davies, 1994), kaygılı kadın kaçınmacı erkek çiftlerin güvenli çiftler kadar ilişkilerinin istikrarlı olduğu görülmektedir. Yazarlar bu sonucun, eşlerinin birbirlerinin davranışlarını cinsiyet rolleri temelinde değerlendirmeleriyle ilişkili olabileceğini ve ilişki istikrarında cinsiyet kalıpyargılarının önemli bir rol

oynadığını ileri sürmektedir. Örneğin, kaygılı kadınlar daha çok geleneksel kadınsı özellikler sergilerken (eşlerine anne gibi davranma) kaçınmacı erkekler, kalıpyargısal erkeksi özellikler sergilemektedir (duygularını ifade etme sınırlılığı gibi). Ayrıca bu durum, kaçınmacı kadın ve kaygılı erkeklerin ilişkilerinin neden kısa sürdüğüne açıklık getirmektedir (Kirkpatrick ve Davies, 1994). Ek olarak, kadınların düşmanca cinsiyetçiliğe göre, korumacı cinsiyetçiliği daha fazla benimsedikleri görülmektedir (Sakallı-Uğurlu, 2002; Yakushko, 2005). Tüm bunlardan hareketle, geleneksel cinsiyet rol kalıpyargılarını benimsemeye ilişkin olarak güvensiz bağlananların korumacı cinsiyetçilikle ilişkili olduğu öne sürülebilir.

4. 5. Bağlanma Biçemlerine Göre Oluşturulan Grupların Romantik İlişkilerde Kalıp Yargılara İlişkin Tutumlar Ölçeğinden Alınan Puanlar Açısından Yapılan Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması

Son olarak, Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden alınan puanlar açısından gruplar arası karşılaştırmalar yapılmış, bağlanma biçemlerine göre, ölçeğin toplam ve alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının anlamlı olarak değiştiği gözlenmiştir. Bulgular, kayıtsız ve korkulu bağlanan bireylerin güvenli ve saplantılı bağlananlara göre, romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin daha kalıpyargısal tutumlara sahip olduklarına işaret etmektedir. Hatırlanacağı gibi, kaygı ve kaçınma boyutlarında yüksek puan alanların (güvensiz bağlananların), güvenli

bağlananlara göre, bilişsel yapılarını yeni bilgilere açmaya ve bu bilgileri kendi yargılarıyla bütünleştirmeye daha az açık oldukları saptanmıştır (Mikulincer, 1997). Yine, toplumsal bilgi işleme süreçleri ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin ele alındığı bir başka çalışmada, kaçınmacı bağlananların güvenli olanlara göre yeni olan bilgileri özümseme ve onları düzenlemeye daha az açık oldukları görülmektedir. Bu durum, kaçınmacı bireylerin olumsuz başkaları modeline sahip olmakla birlikte aynı zamanda toplumsal bilgiyi işleme ve düzenlemede daha yetersiz olduklarına işaret etmektedir (Green-Hennessy ve Reis, 1998). Dolayısıyla, başkalarına yönelik olumsuz zihinsel temsillere sahip olan kayıtsız ve korkulu bağlananların, görece olumlu başkaları modeline sahip olan saplantılı bağlananlara göre daha kalıpyargısal olmaları beklenen bir sonuçtur.

Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları alt ölçeği açısından bakıldığında, sadece kayıtsız ve güvenli bağlananların puan ortalamalarının anlamlı olarak değiştiği görülmektedir. Buna göre, kayıtsız bağlananların romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarını güvenli bağlananlara göre, daha fazla destekledikleri görülmektedir. Ancak, diğer gruplar arasında anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır. Bu sonuç da beklenen yöndedir ve alanyazın bulgusuyla örtüşmektedir. Hatırlanacağı gibi, kayıtsız bireylerin kendi özerkliklerine daha fazla odaklanması ve öz saygılarının daha yüksek olması, kendine güven ve bağımsızlığı daha fazla vurgulamaları (Bartholomew ve Horowitz, 1991), romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici rollerini benimsemeye

ilişkili görünmektedir. Ayrıca yapılan çalışmalar, yaygın olarak kabul edilen ve erkeksi rollerle ilişkili olan (Brannon, 2002) bu kalıpyargının daha çok erkekler tarafından benimsendiğini göstermektedir (Sakallı ve Curun, 2001; Sakallı-Uğurlu, 2003b). Ayrıca, Mikulincer ve Shaver (2007), kimlik gelişiminde önemli rol oynayan bağlanma ve cinsiyet rollerinin benzerlikler içerdiğini söylemekte; Bağlanma Kuramı bakış açısına göre, güvensiz bağlananların bilişsel olarak kapalı oldukları ve geleneksel cinsiyet rollerine uygun kalıpyargısal düşünceleri benimsediklerini ileri sürmektedir. Bu görüşle benzer biçimde Feeney ve Noller (1996), yetişkin bağlanma biçemlerini ele alan çalışmalarda, yakınlıktan rahatsızlık duyma ile nitelendirilen kaçınmacı bağlanmanın erkek davranışına ilişkin kalıpyargılara, buna karşın kaygılı-kararsızla ilişkili olan korkulu bağlanmanın kadın rollerine ilişkin kalıpyargılara benzer görüldüğünü aktarmaktadır. Yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde, kayıtsız bağlanmanın erkeksi cinsiyet rolünü benimsemeyle ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin bu çalışmalardan birinde, erkeklerin kayıtsız bağlanma biçimini kadınlara göre daha fazla benimsedikleri buna karşın, kadınların erkeklere göre korkulu bağlanma biçimine sahip oldukları görülmektedir (Brennan, Shaver ve Tobey, 1991). Yine, Bartholomew ve Horowitz (1991), erkeklerin kayıtsız bağlanma puanlarını kadınların puanlarından anlamlı olarak yüksek bulmuştur. Ayrıca bir diğer çalışmada (Alonso-Arbiol, Shaver, ve Yarnoz, 2002), erkeksiliğin kaygılı bağlanma ile olumsuz yönde ilişkili olduğu görülmektedir.

Romantik İlişkilerde Erkeğin Girişken Olması alt ölçeğine göre yapılan karşılaştırmada, romantik ilişkide erkeğin girişken olmasına yönelik kalıpyargısal tutumları, kayıtsız ve korkulu bağlananların güvenli ve saplantılı bağlananlara göre daha fazla benimsedikleri görülmektedir. Benzer biçimde bulgular, cinsiyet rolleriyle bağlanma biçemlerinin ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu ilişkinin güvenli bağlananlar ve androjen cinsiyet kimliğini benimseyenler arasında olduğunu söylemek mümkündür (Mikulincer ve Shaver, 2007). Çünkü, her iki cinsiyetin özelliklerini bir arada bulunduran, kendine güvenen, özerk, daha sağlıklı ilişkiler geliştiren ve uyumlu (Bem, 1974; Demirtaş, 2003) olmak gibi androjenlere atfedilen bu özellikleri ilişkilerine güvenli bağlanan bireylerde de görmek mümkündür (Mikulincer ve Shaver, 2007). Bu bilgidен hareketle erkeksi rolleri benimseyen kayıtsız bağlananların (Brennan ve ark., 1991) güvenli olanlara göre, daha kalıpyargısal olmaları bulgusunun, ilgili alanyazınla örtüştüğü söylenebilir. Yapılan çalışmalar, “toplumsal cinsiyet rolleri açısından kalıpyargıları aşmış olma olarak tanımlanan” (Ayvaşık, Menli-Er, Tutarel-Kışlak ve Erkuş, 2000) androjenliğin güvenli bağlanma ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Fass ve Tubman, 2002; Haigler, Day ve Marshall, 1995). Yine, güvenli bağlanan erkeklerin erkeksi cinsiyet rol çatışmasını güvensiz bağlananlara göre daha az yaşadıkları görülmektedir (Schwartz, Waldo ve Higgins, 2004). Ayrıca hatırlanacağı gibi, korkulu bağlanma kadınsı özellikleri benimseme ile ilişkili bulunmuştur (Brennan ve ark., 1991). Benzer şekilde, bu grubun güvenli olanlara göre yüksek puan almaları beklenen bir sonuçtur. Öte yandan, kayıtsız ve korkulu bağlananların saplantılı olanlara göre de kalıpyargıları

daha fazladır. Bu sonuç, çalışmanın örneklemini oluşturan saplantılı bağlanan bireylerin kadınsı ve erkeksi rolleri daha az benimsemeleriyle açıklanabilir.

GENEL TARTIŞMA

İlk olarak, eşcinsellere yönelik tutumları yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizleri yapılmış, ardından bu değişkenler açısından kadın erkek farklılıkları olup olmadığı incelenmiştir. Genel olarak bulgulara bakıldığında, eşcinsellere yönelik tutumları ekonomik düzey, geleneksellik algısı, düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik ve romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin kalıpyargıların yordadığı görülmektedir. Ayrıca, eşcinsel karşıtı tutumların cinsiyete göre değiştiği bu çalışmada saptanan bir diğer önemli bulgudur. Buna göre, demografik değişkenlerden kadınlarda ilişki süresinin erkeklerde ise ekonomik düzeyin eşcinsel karşıtı tutumları açıkladığı görülmektedir. Bu durum, kadınların kültürel değerler tarafından desteklenen romantik ilişki yönelimli olmaları ile açıklanabilir. Diğer taraftan, erkeklerin tutumları ekonomik düzeye göre değişmektedir. Ekonomik düzey düştükçe erkeklerin olumsuz tutumları artmaktadır. Sonuçlara bakıldığında, genel olarak geleneksellik algısının güçlü bir yordayıcı olduğu ancak bu ilişki düzeyinin erkekler için daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç, erkeklerin kadınlara göre geleneksel değerleri daha fazla benimsediklerine işaret eden alanyazın bilgisiyle örtüşmektedir. Ayrıca, cinsiyetçi tutumların eşcinsel karşıtı tutumları yordamada önemli bir değişken olduğu ancak bu tutumların cinsiyete göre değiştiği görülmektedir. Kadınlar için korumacı cinsiyetçilik cinsel önyargıyı yordarken, erkekler için düşmanca cinsiyetçilik eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarla ilişkili bulunmuştur. Bu sonuçlar, yapılan çalışmalarla benzerlik taşımaktadır ve farklılıklar geleneksel

cinsiyet rollerini benimsemeyle açıklanabilir. Benzer açıklama, romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin kalıpyargılar içinde de geçerlidir. Kadınlar için erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişken olmasına yönelik kalıpyargıların cinsel önyargıyı açıkladığı, ancak romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarına ilişkin kalıpyargıları benimsemenin daha güçlü bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Erkekler için bakıldığında, yine aynı kalıpyargı eşcinsel karşıtı tutumları açıklamaktadır.

Daha sonra, katılımcılar Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği'nden almış oldukları puanlar açısından iki uç gruba ayrılarak bazı bağımlı değişkenler açısından karşılaştırılmıştır. Sonuçlar, genel olarak beklentilerle tutarlıdır ve ilgili alanyazın bilgisini doğrulamaktadır. Buna göre, eşcinsel karşıtı olanların düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişken olması alt ölçeklerinden aldıkları puanların eşcinsel karşıtı olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, cinsel önyargılı olan grubun kaçınmacı bağlanma düzeyleri önyargılı olmayan gruba göre daha yüksektir. Bu sonuç, diğerlerine yönelik olumsuz zihinsel temsillere sahip olanların aynı zamanda dış-grup üyelerine yönelik önyargılı olduklarına ilişkin alanyazın bulgusunu doğrulamaktadır.

Son olarak, katılımcılar bağlanma biçemlerine göre dört gruba ayrılmış ve bu grupların bazı bağımlı değişkenler açısından değişip değişmediği

incelenmiştir. Eşcinsellere yönelik tutumlar açısından bakıldığında, korkulu ve kayıtsız bağlananların, güvenli bağlananlara göre daha fazla olumsuz tutuma sahip oldukları görülmektedir. Diğerlerine yönelik olumsuz zihinsel temsillere sahip olan korkulu ve kayıtsız bağlananların olumlu başkaları modeline sahip olan güvenli bağlananlara göre, eşcinsellere yönelik daha fazla olumsuz tutuma sahip olmaları beklenen bir sonuçtur. Cinsiyetçi tutumlar açısından yapılan karşılaştırmada, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği toplam puanı açısından, saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma biçimine sahip olanların güvenli bağlananlara göre cinsiyetçi tutumları daha fazla benimsedikleri görülmektedir. Geleneksel ideolojiler ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar bu sonuçları desteklemektedir. Düşmanca cinsiyetçilik alt boyutuna bakıldığında, korkulu ve kayıtsız bağlananların güvenli bağlananlara göre daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Yapılan çalışmalar, kaygılı ve kaçınmacı bağlananların partnerlerine yönelik düşmanca yüklemeler yaptıklarını göstermekte ve bu araştırmanın bulgularını doğrulamaktadır. Korumacı cinsiyetçilik alt boyutunda ise korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma biçimine sahip olanların güvenli olanlara göre daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Bağlanma biçimlerindeki cinsiyet farklılıklarını ele alan çalışmalar toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına vurgu yapmaktadır. Buna göre, kaygılı kadınların daha çok geleneksel kadınsı özellikler gösterdikleri (eşlerine anne gibi davranma); kaçınmacı erkeklerin ise daha çok erkeksi özellikler sergiledikleri görülmektedir.

Son olarak Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeğinden alınan puanlar açısından gruplar arası karşılaştırmalar yapılmış, bağlanma biçemlerine göre, ölçeğin kendisi ve alt boyutlarından alınan puanların anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Sonuçlar, kayıtsız ve korkulu bağlananların güvenli ve saplantılı bağlanana göre romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin daha kalıpyargısal tutumlara sahip olduklarını göstermektedir. Güvensiz bağlananların güvenli bağlanan bireylere göre, bilişsel yapılarını yeni bilgilere ve bu bilgileri kendi düşünceleriyle bütünleştirmeye daha az açık oldukları bilgisinden hareketle bulguların beklenen bir sonuç olduğu görülmektedir. Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları alt ölçeği açısından bakıldığında, sadece kayıtsız ve güvenli bağlananların puan ortalamalarının anlamlı olarak değiştiği görülmektedir. Bu sonuç, geleneksel cinsiyet rollerine göre açıklanabilir. Yapılan çalışmalar, kayıtsız bağlanmanın erkeksi cinsiyet rolleriyle ilişkili olduğunu, güvenli bağlananların ise androjen cinsiyet kimliğiyle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu durumda, erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları kalıpyargısını kayıtsız bağlanan bireylerin benimsemesi alanyazınla tutarlı görünmektedir ve araştırmanın ilgili denencesini doğrulamaktadır. Romantik İlişkilerde Erkeğin Girişken Olması alt ölçeğine göre yapılan karşılaştırmada, kayıtsız ve korkulu bağlananların bu kalıpyargıyı güvenli ve saplantılı bağlanana göre daha fazla benimsedikleri görülmektedir. Benzer biçimde, bu sonuç da cinsiyet rolleriyle bağlanma biçemleri arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Erkeksi rollerle ilişkilendirilen kayıtsız ve kadınsı rollerle ilişkilendirilen korkulu bağlananların

cinsiyetten bağımsız davranmayla (androjen) ilişkisi bulunan güvenli olanlara göre romantik ilişkilerde erkeğin girişken olması kalıpyargısını daha fazla benimsemesi yapılan çalışmalarla tutarlıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Türkiye sosyal psikoloji alanyazınında giderek önemi fark edilmeye başlanan eşcinsellere yönelik tutumların, cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine yönelik kalıpyargılar ve bağlanma biçemleriyle olan ilişkisi incelenmiştir. Sonuçlar, kadınlara yönelik düşmanca ve korumacı cinsiyetçi tutumlar ve romantik ilişkilerle ilgili cinsiyet kalıpyargılarının cinsel önyargıyı büyük oranda açıkladığına işaret etmektedir. Ayrıca, önyargılı tutumları açıklayan değişkenlerin cinsiyete göre değişiyor olması bu çalışmada elde edilen önemli bir diğer sonuçtur. Bu sonuca göre, romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişken olmasına yönelik kalıpyargılar ve korumacı cinsiyetçilik kadınların; romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarına yönelik kalıpyargıları onaylama, geleneksellik algısı ve düşmanca cinsiyetçilik ise erkeklerin eşcinsellere yönelik tutumlarını açıklayan en önemli değişkenlerdir. Cinsiyetler arasındaki bu farklılık, erkek egemen kültürel yapı tarafından desteklenen geleneksel kadın ve erkek rollerini benimsemeye ilişkili görünmektedir. Bu sonuç ayrıca, toplumsal cinsiyet rollerinin önemli ölçüde benimsendiğine işaret etmektedir. Dolayısıyla, önyargılı tutumlarla mücadelede, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili farkındalık çalışmalarının yürütülmesi önemli görünmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer önemli sonuç, eşcinsellere yönelik tutumlar, cinsiyetçilik ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargıların bağlanma biçemlerine göre değiştiğini göstermektedir. Eşcinsellere yönelik olumlu tutumları en yüksek olan grup güvenli bağlananlardır. Aynı zamanda bu bireylerin cinsiyetçi tutumlar ve kalıpyargıları daha az benimsedikleri görülmektedir. Buna karşın, bulgular cinsel önyargısı en yüksek olanların ilişkilerine korkulu ve kayıtsız bağlananlar olduğuna işaret etmektedir. Yine, bu bireylerin cinsiyetçi tutumları ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargıları diğer bağlanma biçemlerine göre daha fazla benimsedikleri görülmektedir. Önyargılı tutumlar ve bağlanma biçemleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bu çalışmanın Türkiye'deki sosyal psikoloji alanyazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma, önemli bulgular sunmakla birlikte bazı sınırlılıklara sahiptir ve sonuçlar buna göre değerlendirilmelidir. Bu sınırlılıklardan biri, örneklemin büyük çoğunluğunun üniversite öğrencilerinden oluşuyor olmasıdır. Dolayısıyla, daha geniş bir yaş aralığında, toplum temelli bir örnekleme yapılacak olan çalışmalar, sonuçların genellenebilirliği açısından önemli görünmektedir. Ayrıca, araştırmaya katılanların çalışmanın yapıldığı süre içerisinde romantik bir ilişki içinde olanlardan oluşması, bağlanma biçemlerine yönelik yapılan değerlendirmelerde yarar sağlarken, ilişkisi olmayanların örnekleme dışında tutulması tutumların değerlendirilmesinde örnekleme sınırlandırmaktadır. Yine, çalışmadan çıkan sonuca göre, kadın katılımcılar için ilişki süresinin eşcinsellere yönelik olumsuz tutumları

yordaması, bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda romantik bir ilişki deneyimi olmayan kişilerle yapılacak cinsel önyargı çalışmalarının önemli ve farklı bulgulara işaret edebileceğini göstermektedir.

Araştırmacının anketlerin uygulanması sırasında üzerinde önemle durduğu konulardan biri gizlilik olmasına karşın, bazı katılımcıların cinsel yönelimlerini belirtmeleri istenen soruyu “yanıt vermek istemiyorum” seçeneği olmasına rağmen yanıtlamaktan kaçındıkları ve boş bıraktıkları gözlenmiştir. Bu durum, karşı cinsellerle yürütölen çalışmanın eşcinsel/çift cinsel yönelimi olan daha fazla sayıda katılımcının araştırmaya dahil olmasına neden olarak eşcinsel karşıtı tutumlara yönelik verilen yanıtları etkilemiş olabilir. Ayrıca, eşcinsel ve çift cinsel yönelimi olan bireylerin kendi cinsel yönelimlerine ilişkin bilgi, tutum ve düşüncelerini belirlemeye yönelik niceliksel ve niteliksel çalışmaların, Türkiye’de cinsel önyargılı tutumlara ilişkin daha ayıntılı bilgiler sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmadaki bir diğer kısıtlılığın cinsel önyargıyı değerlendirmede kullanılan ölçme aracından kaynaklandığı düşünülmektedir. Eşcinsel kadın ve erkeklere yönelik tutumların önemli oranda değiştiği düşünüürse, ölçeğin tek boyutlu olarak değerlendirilmesi sonuçları bu açıdan sınırlamaktadır. Ayrıca, içinde bulunulan kültürde eşcinsel dendiğinde erkekler akla gelmektedir ve bu durumun katılımcıların yanıtlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Yine, cinsel yönelim

olmamasına karşın, travesti ve transeksüellere ilişkin kalıpyargılar ve sosyal temsillerin, araştırmaya katılanların eşcinsellere yönelik tutumlarla ilgili yanıtlarını olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilemiş olabilir. Dolayısıyla, cinsel yönelimlere ilişkin tutumlarla ilgili yapılacak araştırmaların niteliksel yöntemlerle desteklenmesi önemli görünmektedir.

Ölçme yöntemiyle ilişkili çalışmanın bir diğer sınırlılığı, katılımcıların geleneksellik düzeyinin tek bir soruyla belirlenmeye çalışılmış olmasıdır. Bireylerin kendilerini ne ölçüde ve hangi konularda geleneksel algıladıklarına ilişkin ayrıntılı bilgiler içeren bir ölçekle yapılacak olan çalışmaların, geleneksellik ve cinsel önyargı arasındaki ilişkiyi belirlemede daha net bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıpyargılar ve bağlanma biçemlerinin eşcinsellere yönelik tutumlarla olan ilişkisini incelemektir. Ayrıca bu çalışmada, farklı bağlanma biçemlerine (güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız) sahip bireyler, eşcinsellere yönelik tutumlar, cinsiyetçilik ve romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıpyargılar açısından karşılaştırılmıştır.

Bulgular, tüm katılımcılar için, ekonomik düzeyin, geleneksellik algısının, düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğin romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişken olması kalıpyargılarının eşcinsellere yönelik tutumları yordadığını göstermektedir. Sonuçlar aynı zamanda, cinsel önyargıyı yordayan değişenlerin cinsiyete göre değiştiğini ortaya koymaktadır. Buna göre, kadınlarda ilişki süresinin olumlu erkeklerde ise ekonomik düzeyin olumsuz yönde eşcinsel karşıtı tutumları açıkladığı görülmektedir. Hem kadınlar hem de erkekler için geleneksellik algısının cinsel önyargıyı açıklamada önemli bir değişken olduğu ancak erkekler için bu değişkenin yordayıcı gücünün daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Benzer farklılık cinsiyetçilik ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılarda da gözlenmektedir. Kadınlar için korumacı cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişken olmasına yönelik kalıpyargılar; erkekler için ise düşmanca

cinsiyetçilik ve erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarına ilişkin kalıpyargılar eşcinsellere yönelik olumsuz tutumları yordamaktadır.

Eşcinsellere yönelik tutumları olumlu ve olumsuz olan iki uç gruba yönelik yapılan karşılaştırmada, tutumları olumlu olan grubun düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişken olması alt ölçeklerinden aldıkları puanların tutumları olumlu olan gruba göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca cinsel önyargılı olan grubun kaçınmacı bağlanma düzeyleri önyargılı olmayan gruba göre daha yüksektir.

Dört bağlanma biçimini karşılaştırmak için yapılan analizler eşcinsellere yönelik tutumlar ve çelişik duygulu cinsiyetçilik açısından en fazla olumsuz tutuma sahip olanların korkulu bağlananlar olduğuna işaret etmektedir. Buna karşın, romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargısal düşünceleri en çok benimseyen grup kayıtsız bağlananlardır. Ayrıca, tüm ölçeklerden en düşük puan alan grubun güvenli bağlanma biçimine sahip olanlar olduğu gözlenmektedir.

ABSTRACT

The main objective of the present study was to examine the relationship between sexism, attitudes toward homosexuality, attitudes toward gender stereotypes about romantic relationships and adult attachment styles. Another objective of the this study was to compare individuals who have different attachment styles (secure, fearful, preoccupied and dismissive) in terms of attitudes toward homosexuals, ambivalent sexism, and attitudes toward some stereotypes related to romantic relationships.

Results, for all participants, demonstrated that income levels, being traditional, hostile and benevolent sexism, attitudes towards men's dominance and women's compliance, and men's assertiveness in romantic relationships predicted sexual prejudice. The results also showed that there were significant differences between women and men in terms of variables predicting attitudes toward homosexuals. For women, relationship duration significantly predicted sexual prejudice in positive direction, while income levels significantly predicted attitudes toward homosexuals in negative direction for male participants. Although for both men and women, being more traditional was an important predictor of sexual prejudice, it was the strongest predictor of attitudes toward homosexuals for men participants. Similar differences were observed for sexism and attitudes toward gender stereotypes related to romantic relationships. For women participants, benevolent sexism, attitudes towards men's dominance and women's

compliance, men's assertiveness in romantic relationships significantly predicted sexual prejudice but for men participants, hostile sexism and attitudes towards men's dominance and women's compliance in romantic relationships significantly predicted sexual prejudice.

According to the comparisons between two different groups formed in terms of having either positive or negative attitudes toward homosexuality, participants with negative attitudes toward homosexuality had significantly higher score on hostile and benevolent sexism, attitudes towards men's dominance and women's compliance, and men's assertiveness in romantic relationships. Also, group of participants having more sexual prejudice had higher scores on avoidant attachment styles than other group.

The results of the analyses comparing four attachment types in terms of attitudes toward homosexuals and ambivalent sexism indicated that individuals who are fearfully attached have the most negative attitudes. In contrast, individuals with dismissing attachment style have the most stereotypical beliefs with regards to attitudes toward gender stereotypes about romantic relationships. In addition, participants with secure attachment style had the lowest score for all scales.

KAYNAKLAR

Adamczyk, A. ve Pitt, C. (2009). Shaping attitudes about homosexuality: The role of religion and cultural context. *Social Science Research*, 38, 338-351.

Adorno, T.W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D.J. ve Sanford, R. N. (1950). *The authoritarian personality*. NY: Harper.

Ainsworth, M. D. S., Bleher, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Stituation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Akdaş-Mitrani, A.T. (2008). Eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlar: Meslek grupları ve ilişkili özellikler. *Adli Bilimler Dergisi*, 7 (24), 23-30.

Akmaz, N. (2009). Eğitim yöneticilerinin bağlanma stilleri ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Andersen, R. ve Fetner, T. (2008). Economic inequality and intolerance: Attitudes toward homosexuality in 35 democracies. *American Journal of Political Science*, 52 (4), 942-958.

Allport, G. W. (1958). *The nature of prejudice*. NY: Addison-Wesley Publishing.

Alonso-Arbiol, I., Shaver, P.R. ve Yárnoz, S. (2002). Insecure attachment, gender roles, and interpersonal dependency in the Basque Country. *Personal Relationships*, 9, 479-490.

Altemeyer, B. (1998). The other "authoritarian personality." *Advances in Experimental Social Psychology*, 30, 47-92.

Aosved, A. C. ve Long, P. J. (2006). Co-occurrence of rape myth acceptance, sexism, racism, homophobia, ageism, classism, and religious intolerance. *Sex Roles*, 55, 481-492.

Ayvaşık, H. B., Menli-Er, N., Tutarel-Kışlak, Ş. ve Erkuş, A. (2000). Psikoloji terimleri sözlüğü. Ankara: *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*.

Bahadır, Ş. (2006). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygudurumunu düzenleme arasındaki ilişki*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147-178.

- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (2), 226-244.
- Basow, S. A. ve Johnson, K. (2000). Predictors of homophobia in female college students. *Sex Roles*, 42 (5/6), 391-404.
- Bem, S. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42 (2), 155-162.
- Ben-Ari, R. ve Hirshberg, I. (2009). Attachment styles, conflict perception, and adolescents' strategies of coping with interpersonal Conflict. *Negotiation Journal*, 25, 59-82.
- Bernstein, M. ve Kostelac, C. (2002). Attitudes about homosexuality and behavior toward lesbians and gay men among police officers. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 18 (3), 302-328.
- Bilgin, N. (Ed.). (2008). *Sosyal psikoloji*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları No.145.
- Blashill, A. J. ve Powlishta, K. K. (2009). Gay stereotypes: The use of sexual orientation as a cue for gender-related attributes. *Sex Roles*, 61, 783-793.

Bouton, R. A., Gallaher, P. E., Garlinghouse, P. A., Leal, T., Rosenstein, L. D., ve Young, R. K. (1987). Scales for measuring fear of AIDS and homophobia. *Journal of Personality Assessment*, 51 (4), 606-614.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol.1. Attachment*. NY: Basic Books.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. NY: Basic Books.

Brannon, L. (2002). *Gender: Psychological perspectives* (3th ed.). Boston: Allyn ve Bacon.

Brennan, K. A., Shaver, P. R. ve Tobey, A. E. (1991). Attachment styles, gender and parental problem drinking. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8 (4), 451-466.

Brennan, K. A., Clarck, C. L. ve Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. J . A. Simpson., W. S. Rholes (Eds.), *Attachment Theory and Close Relationships* içinde (46-76) NY: Guilford Press.

Brown, M. J. ve Groscup, J. N. (2009). Homophobia and acceptance of stereotypes about gays and lesbians. *Individual Differences Research*, 7 (3), 159-167.

Buunk, B. P. (1997). Personality, birth order, and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 23, 997-1006.

Büyükşahin, A. (2001). *Yakın ilişki kuran ve kurmayan üniversite öğrencilerinin çeşitli sosyal psikolojik etkenler yönünden karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Büyükşahin, A. (2007). *Yakın ilişkilerde bağlanım: Yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkiyel değişkenler yönünden incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Büyükşahin, A. (2009). Impact of self monitoring and gender on coping strategies in intimate relationships among Turkish university students. *Sex Roles*, 60 (7-9), 708-720.

- Büyükşahin, A. ve Hovardaoğlu, S. (2007). Yatırım modelinin bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22 (59), 69-90.
- Calzo, J. P. ve Ward, M. (2009). Contributions of parents, peers, and media to attitudes toward homosexuality: Investigating sex and ethnic differences. *Journal of Homosexuality*, 56 (8), 1101-1116.
- Cárdenas, M. ve Barrientos, J. E. (2008). The attitudes toward lesbians and gay men scale (ATLG): Adaptation and testing the reliability and validity in Chile. *Journal of Sex Research*. 45 (2), 140-149.
- Christopher, A. N. ve Mull, M. S. (2006). Conservative ideology and ambivalent sexism. *Psychology of Women Quarterly*, 30, 223-230.
- Christopher, A. N. ve Wojda, M. R. (2008). Social dominance orientation, right-wing authoritarianism, sexism, and prejudice toward women in the workforce. *Psychology of Women Quarterly*, 32, 65-73.
- Clark, C. L., Shaver, P. R. ve Abrahams, M. F. (1999). Strategic behaviors in romantic relationship initiation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25 (6), 709-722.

Çırakoğlu, O. C. (2006). Perception of homosexuality among Turkish university students: The roles of labels, gender, and prior contact. *The Journal of Social Psychology*, 146 (3), 293-305.

Collins, N. L., ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.

Çolak, Ö. (2009). *Eşcinsellere yönelik nefret suçları ve toplumun bu suçlar kapsamında faile ve mağdura yönelik tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.

Cummings, E. M. ve Cummings, J. S. (2002). Parenting and attachment. M. H. Bornstein, (Ed.), *Handbook of parenting: being and becoming a parent* (2th ed.) (35-58). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Davies, M. (2004). Correlates of negative attitudes toward gay men: Sexism, male role norms, and male sexuality. *The Journal of Sex Research*, 41 (3), 259-266.

Deaux, K. ve Kite, M. E. (1987). Thinking about gender. B. B. Hess ve M. M. Ferree (Eds.), *Analyzing gender: A handbook of social science research içinde* (92-117). Beverly Hills, CA: Sage.

- Deaux, K. ve Lewis, L. L. (1984). Structure of gender stereotypes: Interrelationships among components and gender label. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46 (5), 991-1004.
- Demirtaş, H. A. (2003). Cinsiyet rolü kalıpyargıları, androjenlik ve diğer cinsiyet rolü yönelimleri. *Kadın / Woman 2000*, 3 (2), 83-103 .
- Demirtaş, H. A. (2004). Sosyal sınıflandırma, kişilerarası beklentiler ve kendini doğrulayan kehanet. *İletişim: Araştırmaları*, 2 (2), 34-53.
- Doğan, S., Doğan, M., Beştepe, E. ve Eker, E. (2008). Eşcinsellik tutum ölçeği geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması: Bir ön çalışma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9, 84-90.
- Downing, V. L. (2008). *Attachment style, relationship satisfaction, intimacy, loneliness, gender role beliefs, and the expression of authentic self in romantic relationships*. Unpublished doctoral thesis, University of Maryland.
- Duyan, V. ve Duyan, G. (2005). Turkish socialwork students' attitudes toward sexuality. *Sex Roles*, 52 (9/10), 697-706.

Duyan, V. ve Gelbal, S. (2004). Lezbiyen ve geylere yönelik tutum (LGYT) ölçeği: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Turkish Journal of HIV/AIDS*, 7, 106-112.

Eldridge, V. L., Mack, L. ve Swank, E. (2006). Explaining comfort with homosexuality in rural America. *Journal of Homosexuality*, 51 (2), 39-56.

Fass, M. E. ve Tubman, J. G. (2002). The influence of parental and peer attachment on college students' academic achievement. *Psychology in The Schools*, 39, 561-574.

Feeney, J. A. (1999). Adult attachment, emotional control, and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 6, 169-185.

Feeney, B. C. ve Kirkpatrick, L. A. (1996). Effects of adult attachment and presence of romantic partners on physiological responses to stress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70 (2), 255-270.

Feeney, J. ve Noller, P. (Eds.) (1996). *Adult attachment*. California: Sage.

Feeney, J. A., Noller, P. ve Patty, J. (1993). Adolescents' interactions with the opposite sex: Influence of attachment style and gender. *Journal of Adolescence*, 16 (2), 169-186.

Ficarrotto, T. J. (1990). Racism, sexism, and erotophobia: Attitudes of heterosexuals toward homosexuals. *Journal of Homosexuality*, 19, 111-116.

Furnham, A. ve Saito, K. (2009). A cross-cultural study of attitudes toward and beliefs about, male homosexuality, *Journal of Homosexuality*, 56 (3), 299 -318.

Franzoi, S. L. (2006). *Social psychology*. NY: MCGraw-Hill.

Frost, D. M. ve Meyer, I. H. (2009). Internalized homophobia and relationship quality among lesbians, gay men, and bisexuals. *Journal of Counseling Psychology*, 56 (1), 97-109.

Garnets, L.D. ve Kimmel, D.C (Eds.). (2003). Psychological dimensions of sexual prejudice, discrimination, and violence. *Psychological perspectives on lesbian, gay, and bisexual experiences* (2th ed.) içinde (149-156). NY:Columbia University Press.

Gelbal, S. ve Duyan, V. (2006). Attitudes of university students toward lesbians and gay men in Turkey. *Sex Roles*, 55, 573-579.

- Gençöz, T. ve Yüksel, M. (2006). Psychometric properties of the Turkish version of the internalized homophobia scale. *Archives of Sexual Behavior, 35*, 597-602.
- Glick, P. ve Fiske, S. T. (1996). The ambivalence toward men inventory: Differentiating hostile and benevolent beliefs about men. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*, 491-512.
- Glick, P. ve Fiske, S. T. (1997). Hostile and benevolent sexism: Measuring ambivalent sexist attitudes toward women. *Psychology of Women Quarterly, 21*, 119-135.
- Godfrey, S., Richman, C. L. ve Withers, T. N. (2000). Reliability and validity of a new scale to measure prejudice: The GRISMS. *Current Psychology: Developmental, Learning, Personality, Social. 19* (1), 3-20.
- Gormley, B. ve Lopez, F. G. (2010). Authoritarian and homophobic attitudes: Gender and adult attachment style differences. *Journal of Homosexuality, 57*, 525-538.
- Gramick, J. (1983). Homophobia: A new challenge. *National Association of Social Workers, 137-141*.

- Green-Hennessy, S. ve Reis, H. T. (1998). Openness in processing social information among attachment types. *Personal Relationships*, 5, 449-466.
- Günel, S. ve Büyükşahin, A. (2009). Yakın ilişkilerde bağlanım, kıskançlık nedenleri ve çelişik duygulu cinsiyetçilik arasındaki ilişki. *Uluslar arası Multidisipliner Kadın Kongresi*, Ekim, İzmir.
- Güney, N., Kargı, E. ve Çorbacı-Oruç, A. (2004). Üniversite öğrencilerinin eşcinsellik konusundaki görüşlerinin incelenmesi. *V. Ulusal Cinsellik ve Cinsel Tedaviler Kongresi*, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, İstanbul.
- Güngör, D. (2000). *Bağlanma stillerinin ve zihinsel modellerin kuşaklararası aktarımında anababalık stillerinin rolü*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Haigler, V. F., Day, H. D. ve Marshall, D. D. (1995). Parental attachment and gender-role identity. *Sex Roles*, 33, 203– 220.
- Harris, A. C. (2009). Marginalization by the marginalized: Race, homophobia, heterosexism, and “The problem of the 21st Century”. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 21 (4), 430-448.

Hasta, D. ve Ercan, A. (2010). Homofobinin otoriteryanizm ve sosyal baskınlık yönelimi ile ilişkisi. *XVII. Ulusal Sosyal Psikiyatri Kongresi*, İstanbul.

Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524.

Heath, J. ve Goggin, K. (2009). Attitudes towards male homosexuality, bisexuality, and the down low lifestyle: Demographic differences and HIV implications. *Journal of Bisexuality*, 9 (1), 17-31.

Herek, G. M. (1984). Beyond "Homophobia": A social psychological perspective on attitudes toward lesbians and gay men. *Journal of Homosexuality*, 10 (1/2), 1-21.

Herek, G. M. (1988). Heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men: Correlates and gender differences. *The Journal of Sex Research*, 25 (4), 451-477.

Herek, G. M. (1989). Hate crimes against lesbians and gay men. *American Psychologist*, 44 (6), 948-955.

- Herek, G. M. (1995). Psychology heterosexism in the United States. A.R. D'Augelli ve C.J. Patterson, (Eds.). *Lesbian, gay, and bisexual identities over the lifespan: Psychological perspectives* içinde (321-340). NY:Oxford University Press.
- Herek, G. M. (2000). Sexual prejudice and gender: Do heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men differ? *Journal of Social Issues*, 56 (2), 251-266.
- Herek, G. M. (2002). Heterosexuals' attitudes toward bisexual men and women in the United States. *The Journal of Sex Research*, 39 (4), 264-274.
- Herek, G. M. (2003). The psychology of sexual prejudice. L. Garnets, (Ed.). *Psychological perspectives on lesbian, gay, and bisexual experiences* içinde (157-164). NY: Columbia University Press.
- Herek, G. M. (2007). Confronting sexual stigma and prejudice: Theory and practice. *Journal of Social Issues*, 63 (4), 905-925.
- Herek G. M. ve Capitanio, J. P. (1995). Black heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men in the United States. *The Journal of Sex Research*, 32 (2), 95-105.

Herek, G. M. ve Gonzalez-Rivera, M. (2006). Attitudes toward homosexuality among U.S. residents of Mexican descent. *The Journal of Sex Research*, 43 (2), 122-135.

Herek, G. M. ve Glunt, E. K. (1993). Interpersonal contact and heterosexuals' attitudes toward gay men: Results from a national survey. *The Journal of Sex Research*, 30 (3), 239-244.

Hewitt, E. C. ve Moore, L. D. (2002). The role of lay theories of the etiologies of homosexuality in attitudes towards lesbians and gay men. *Journal of Lesbian Studies*, 6 (3), 58-72.

Hogg, M. A. ve Vaughan, G. M. (2007). *Sosyal psikoloji*. (İ. Yıldız, A. Gelmez, Çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 2005.)

Hopwood, M. ve Connors, J. (2002). Heterosexual attitudes to homosexuality. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 14 (2), 79-94.

Hudson, W. ve Ricketts, W. (1980). A strategy for the measurement of homophobia. *Journal of Homosexuality*, 5, 357-372.

Hyde, J. S. ve DeLamater, J. D. (1994). *Understanding human sexuality* (5th Ed.). NY: McGraw-Hill.

- Jellison, W. A. ve McConnell, A. R. (2004). The mediating effects of attitudes toward homosexuality between secure attachment and disclosure outcomes among gay men. *Journal of Homosexuality*, 46 (1), 159-177.
- Jenkins, M., Lambert, E. G. ve Baker, D. N. (2009). The attitudes of black and white college students toward gays and lesbians. *Journal of Black Studies*, 39 (4), 589-613.
- Johnson, M. E., Brems, C. ve Alford-Keating, P. (1997). Personality correlates of homophobia. *Journal of Homosexuality*, 34 (1), 57-69.
- Kan, R. W. M., Au, K. P., Chan, W. K., Cheung, L. W. M., Lam, C. Y. Y., Liu, H. H. W. ve ark. (2009). Homophobia in medical students of the university of Hong Kong. *Sex Education*, 9 (1), 65-80.
- Kararırmak, Ö. ve Duran, N. O. (2008). Gender differences in attachment styles regarding conflict handling behaviors among Turkish late adolescents. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 30, 220-234.
- King, B. R. (2001). Ranking of stigmatization toward lesbians and their children and the influence of perceptions of controllability of homosexuality. *Journal of Homosexuality*, 41 (2), 77-97.

- Kirkpatrick, L.A ve Davis, K.E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 502-512.
- Kite, M. E. (1984). Sex differences in attitudes toward homosexuals: A meta-analytic review. *Journal of Homosexuality*, 10 (1/2), 69-81.
- Kite, M. E. ve Deaux, K. (1986). Attitudes toward homosexuality: Assessment and behavioral consequences. *Basic and Applied Social Psychology*, 7 (2), 137-162.
- Kite, M. E. ve Deaux, K. (1987). Gender belief systems: Homosexuality and the implicit inversion theory. *Psychology of women quarterly*, 11, 83-96.
- Kite, M. E. ve Whitley, B. E. (1996). Sex differences in attitudes toward homosexual persons, behaviors, and civil rights a meta-analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22 (4), 336-353.
- Klohn, E. C. ve Stephan, B. (1998). Behavioral and experiential patterns of avoidantly and securely attached women across adulthood: A 31-year longitudinal perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74 (1), 211-223.

Kobak, R. R. ve Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation and representations of self and others. *Child Development, 59*, 135-146.

Korfhage, B. A. (2006). Psychology graduate students attitudes toward lesbians and gay men. *Journal of Homosexuality, 51* (4), 145-159.

Koleva, S. P. ve Rip, B. (2009). Attachment style and political ideology: A review of contradictory findings. *Social Justice Research, 22*, 241-258.

LaMar, L. ve Kite, M. (1998). Sex differences in attitudes toward gay men and lesbians: A multidimensional perspective. *Journal of Sex Research, 35* (2), 189-196.

Lambdaİstanbul Eşcinsel Sivil Toplum Girişimi (2006). *Ne yanlış ne de yalnızız! Bir alan araştırması: Eşcinsel ve biseksüellerin sorunları*. İstanbul: Berdan Matbaacılık.

Lance, L. M. (1987). The effects of interaction with gay persons on attitudes toward Homosexuality. *Human Relations, 40* (6), 329-336.

Lewis, G. B. ve Taylor, H. E. (2001). Public opinion toward gay and lesbian teachers. *Review of Public Personnel Administration, 21* (2), 133-151.

Lemelle, A. J. ve Battle, J. (2004). Black masculinity matters in attitudes toward gay males. *Journal of Homosexuality*, 47 (1), 39-51.

Lips, H. M. (2001). *Sex and gender: An introduction* (4th ed.). California: Mayfield Publishing Company.

Louderback, L. A. ve Whitley, B. E. (1997). Perceived erotic value of homosexuality and sex-role attitudes as mediators of sex differences in heterosexual college students' attitudes toward lesbians and gay men. *The Journal of Sex Research*, 34 (2), 175-187.

Marsh, T. ve Brown, J. (2009). Homonegativity and its relationship to religiosity, nationalism and attachment style. *Journal of Religion and Health*, cilt no belirtilmemiş.

McGregor, B. A., Carver, C. S., Antoni, M. H., Weiss, S., Yount, S. E. ve Ironson, G. (2001). Distress and internalized homophobia among lesbian women treated for early stage breast cancer. *Psychology of Women Quarterly*, 25, 1-9.

Mikulincer, M. (1997). Adult attachment style and information processing: individual differences in curiosity and cognitive closure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72 (5), 1217-1230.

- Mikulincer, M. (1998). Adult attachment style and individual differences in functional versus dysfunctional experiences of anger. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*, 513-524.
- Mikulincer, M. ve Nachshon, O. (1991). Attachment styles and patterns of self-disclosure. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*, 321-331.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2001). Attachment theory and intergroup bias: Evidence that priming the secure base schema attenuates negative reactions to out-groups. *Journal of Personality and Social Psychology, 81* (1), 97-115.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. *Advances in Experimental Social Psychology, 35*, 53-152.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (Eds.). (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. NY: Guilford Press.
- Nagoshi, J. L., Adams, K. A., Terrell, H. K., Hill, E. D., Brzuzy, S. ve Nagoshi, C. T. (2008). Gender differences in correlates of homophobia and transphobia. *Sex Roles, 59*, 521-531.

Nelson, E. S. ve Krieger, S. L. (1997). Changes in attitudes toward homosexuality in college students, *Journal of Homosexuality*, 33 (2), 63-81.

Nierman, A. J., Thompson, S. C., Bryan, A. ve Mahaffey, A. L. (2007). Gender role beliefs and attitudes toward lesbians and gay men in Chile and the U.S. *Sex Roles*, 57, 61-67.

O'Neil, J. M. (1981). Male sex role conflicts, sexism, and masculinity: Psychological implications for men, women, and the counseling psychologist. *The Counseling Psychologist*, 9 (2), 61-80.

Oksal, A. (2008). Turkish family members' attitudes toward lesbians and gay men. *Sex Roles*, 58, 514-525.

Okutan, N. (2007). *Kadına yönelik aile içi şiddet – Van'da, kadınların şiddet deneyimleri, şiddeti doğuran koşullar ve başatme biçimleri, şiddetin kadın sağlığına etkileri*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Öner, B. (2002). Self monitoring and future time orientation in romantic relationships. *The Journal of Psychology*, 136, 20-25.

- Parrott, D. J. ve Gallagher, K. E. (2008). What accounts for heterosexual women's negative emotional responses to lesbians?: Examination of traditional gender role beliefs and sexual prejudice. *Sex Roles, 59*, 229-239.
- Peplau, A. L. ve Gordon, S. L. (1985). Women and men in love: Gender differences in close relationships. V. E. O'Leary, K. R. Unger ve S. B. Watson (Eds.), *Women gender and social psychology* içinde (257-291). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Proulx, R. (1997). Homophobia in Northeastern Brazilian University students. *Journal of Homosexuality, 34* (1), 47-56.
- Ratcliff, J. J., Lassiter, G. D., Markman, K. D. ve Snyder, C. J. (2006). Gender differences in attitudes toward gay men and lesbians: The role of motivation to respond without prejudice. *Society for Personality and Social Psychology, 32* (10), 1325-1338.
- Roccatò, M. (2008). Right-Wing authoritarianism, social dominance orientation, and attachment: An Italian study. *Swiss Journal of Psychology, 67* (4), 219-229.
- Rose, S. ve Frieze, I. H. (1993). Young singles' contemporary dating scripts. *Sex Roles, 28*, 499-509.

- Sakallı, N. (2002a). Application of the attribution value model of prejudice to homosexuality. *The Journal of Social Psychology*, 142 (2), 264-271.
- Sakallı, N. (2002b). The relationship between sexism and attitudes toward homosexuality in a sample of Turkish college students. *Journal of Homosexuality*, 42, 53-63.
- Sakallı, N. (2002c). Pictures of male homosexuals in the heads of Turkish college students: The effects of sex difference and social contact on stereotyping. *Journal of homosexuality*, 43 (2), 111-125.
- Sakallı, N. ve Curun, F. (2001). Romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara karşı tutumlar. *Tecrübi Psikoloji Çalışmaları*, 22, 31-45.
- Sakallı, N. ve Uğurlu, O. (2001). Effects of social contact with homosexuals on heterosexual Turkish university students' attitudes towards homosexuality. *Journal of Homosexuality*, 42 (1), 53-62.
- Sakallı, N. ve Uğurlu, O. (2002). The effects of social contact with a lesbian person on the attitude change toward homosexuality in Turkey. *Journal of Homosexuality*, 44 (1), 111-118.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003a). Kadınlara ve erkeklere ilişkin tutumlar ve çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6 (11-12), 1-20.

Sakallı-Uğurlu, N. (2003b). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *Journal of Psychology*, 137 (3), 294-303.

Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (49), 47-58.

Sakallı-Uğurlu, N. (2006). Eşcinsellere ilişkin tutumlar: Türkiye'de yapılan görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9 (17), 53-69.

Saraç, L. (2008). Sporda homofobi ölçeği: Türkçe'ye çevrilmesi ve adaptasyonu. *Spor Bilimleri Dergisi*, 19 (4), 238-249.

Schellenberg, E. G., Hirt, J. ve Sears, A. (1999). Attitudes toward homosexuals among students at a Canadian University. *Sex Roles*, 40 (1/2), 139-152.

Schwartz, J. P. ve Lindley, L. D. (2005). Research: "Religious fundamentalism and attachment: Prediction of homophobia", *International Journal for the Psychology of Religion*, 15 (2), 145-157.

Schwartz, J. P., Waldo, M. ve Higgins, A. J. (2004). Attachment styles: Relationship to masculine gender role conflict in college men. *Psychology of Men & Masculinity*. 5 (2), 143-14.

- Shulman, S., Elicker, J. ve Sroufe, L. A. (1994). Stages of friendship growth in preadolescence as related to attachment history. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11 (3), 341-361.
- Shackelford, T. K. ve Besser, A. (2007). Predicting attitudes toward homosexuality: Insights from personality psychology. *Individual Differences Research*, 5 (2), 106-114.
- Sherry, A. (2007). Internalized homophobia and adult attachment: Implications for clinical practice. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 44 (2), 219-225.
- Sibley, C. G., Wilson, M. S. ve Duckitt, J. (2007). Antecedents of men's hostile and benevolent sexism: The dual roles of social dominance orientation and right-wing authoritarianism. *Society for Personality and Social Psychology*, 33 (2), 160-172.
- Sidanius, J., Pratto, F. ve Bobo, L. (1994). Social dominance orientation and political psychology of gender: A case of invariance? *Journal of Personality and Social Psychology*, 67 (6), 998-1011.
- Simoni, J. M. ve Walters, K. L. (2001). Heterosexual identity and heterosexism: Recognizing privilege to reduce prejudice. *Journal of Homosexuality*, 41 (1), 157-172.

Simpson, J. A., Rholes, W. S. ve Nelligan, J. S. (1992). Support seeking and support giving within couples in an anxiety-provoking situation: The role of attachment styles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62 (3), 434-446.

Snively, C. A., Kreuger, L., Stretch, J. J., Watt, W. ve Chadha, J. (2004). "Understanding homophobia", *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 17 (1), 59-81.

Steffens, M. C. ve Wagner, C. (2004). Attitudes toward lesbians, gay men, bisexual women, and bisexual men in Germany. *The Journal of Sex Research*, 41 (2), 137-149.

Stone, N. M. (1976). On the assessment of sexual orientation: A reply to Anderson. *Journal of Personality Assessment*, 40 (1), 54-56.

Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (57), 1-22.

Sümer, N. ve Güngör, D. (2000). The relationships between anxiety and avoidance dimensions of adult attachment and affective aspects of the self. *International Conference on Personal Relationships*, Brisbane, Australia.

Swank, E. ve Raiz, L. (2010). Attitudes toward gays and lesbians among undergraduate social work students. *Affilia: Journal of Women and Social Work*, 25 (1), 19-29.

Şah, U. (2009). *Türkiye'deki gençlerin cinsel yönelimlerine ilişkin sosyal temsilleri ve homofobi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Szymanski, D. M., Chung, Y. B. ve Balsam, K. F. (2001). Psychosocial correlates of internalized homophobia in lesbians. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34, 27-38.

Taşdemir, N. ve Sakallı-Uğurlu, N. (2009). The relationships between ambivalent sexism and religiosity among Turkish university students. *Sex Roles*, 62 (7/8), 420-426.

Theodore, P. S. ve Basow, S. A. (2000). Heterosexual masculinity and homophobia. *Journal of Homosexuality*, 40 (2), 31-48.

Tidwell, M. O., Reis, H.T. ve Shaver, P.R. (1996). Attachment, attractiveness, and social Interaction: A diary study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 729-745.

- Tin, L. G. (Ed.) (2008). *Dictionary of homophobia: A global history of gay and lesbian experience*. Vancouver: Arsenal Pulp Press.
- Tucker, J. S. ve Anders, S. L. (1998). Adult attachment style and nonverbal closeness in dating couples. *Journal of Nonverbal Behavior* 22 (2), 109-123.
- Vincent, W., Peterson J. L. ve Parrott D. J. (2009). Differences in African American and White Women's attitudes toward lesbians and gay men. *Sex Roles*, 61, 599-606.
- Walch, S. E., Orlosky, P. M., Sinkkanen, K. A. ve Stevens, H. R. (2010). Demographic and social factors associated with homophobia and fear of AIDS in a community sample. *Journal of Homosexuality*, 57 (2), 310-324.
- Waldner, L. K., Sikka, A. ve Baig, S. (1999). Ethnicity and sex differences in university students knowledge of AIDS, fear of AIDS, and homophobia. *Journal of Homosexuality*, 37 (3), 117-133.
- Weber, C. ve Federico, C. M. (2007). Interpersonal attachment and patterns of ideological belief. *Political Psychology*, 28 (4), 389-416.

- Weishut, D. JN. (2000). Attitudes toward homosexuality: An overview. *The Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*, 37 (4), 308-319.
- Whitley, B. E., Jr. (1987). The relationship of sex-role orientation to heterosexuals' attitudes toward homosexuals. *Sex Roles*, 17 (1/2), 103-113.
- Whitley, B. E., Jr. (1988). Sex differences in heterosexuals' attitudes toward homosexuals: It depends upon what you ask. *The Journal of Sex Research*, 24, 287-291.
- Whitley, B. E., Jr. (1990). The relationships of heterosexuals' attributions for the causes of homosexuality to attitudes toward lesbians and gay men. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 16 (2), 369-377.
- Whitley, B. E., Jr. (2001). Gender-role variables and attitudes toward homosexuality. *Sex Roles*, 45 (11/12), 691-721.
- Whitley, B. E., Jr. ve Lee, S. E. (2000). The relationship of authoritarianism and related constructs to attitudes toward homosexuality. *Journal of Applied Social Psychology*, 30 (1), 144-170.

- Whitley, B. E., Jr. ve Ægisdóttir, S. (2000). The gender belief system, authoritarianism, social dominance orientation, and heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men. *Sex Roles*, 42, 947-967.
- Wilkinson, W. W. (2004). Religiosity, authoritarianism, and homophobia: A multidimensional approach. *The International Journal for The Psychology of Religion*, 14 (1), 55-67.
- Wills, G. ve Crawford, R. (1999). Attitudes toward homosexuality in Shreveport-Bossier City, Louisiana. *Journal of Homosexuality*, 38 (3), 97-116.
- Yakushko, O. (2005). Ambivalent sexism and relational patterns among women and men in Ukraine. *Sex Roles*, 52 (9/10), 589-596.
- Yüzgün, A. (1993). Homosexuality and police terror in Turkey. *Journal of Homosexuality*, 24, 159-169.
- Zimmermann, P. (2004). Attachment representations and characteristics of friendship relations during adolescence. *Journal of Experimental Child Psychology*, 88, 83-101.

EKLER

EK 1

Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

<i>Değişkenler (N=400)</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Eğitim durumu		
Lise mezunu	10	2.50
Üniversite öğrencisi	362	90.50
Üniversite mezunu	15	3.80
Lisansüstü	13	3.20
Anne eğitim düzeyi		
Okur-yazar değil	15	3.80
Eğitimsiz okur-yazar	16	4.0
İlkokul mezunu	156	39.0
Ortaokul mezunu	41	10.20
Lise mezunu	103	25.80
Üniversite mezunu	64	16.0
Lisansüstü	5	1.20
Baba öğrenim durumu		
Okur-yazar değil	6	1.50
Eğitimsiz okur-yazar	1	.20
İlkokul mezunu	101	25.20
Ortaokul mezunu	57	14.20
Lise mezunu	115	28.80
Üniversite mezunu	103	25.80
Lisansüstü	15	3.80
Yaşamın çoğunun geçtiği yer		
Köy	26	6.50
Kasaba	29	7.20
Şehir	183	45.80
Metropol	162	40.50
Cinsel yönelim		
Karşı cinsel	384	96.0
Eşcinsel	1	.20
Emin değil	1	.20
Yanıt vermek istemeyen	12	3.0
Eşcinsel biri ile tanışıklık		
Evet	130	32.50
Hayır	268	67.0
Tanışıklık biçimi		
Okul arkadaşı	70	17.50
Komşu	14	3.50
Yakın arkadaş	14	3.50
İş arkadaşı	3	.80
Akraba	3	.80
Aile	2	.50
Uzaktan tanıma	25	6.10

EK 2

Demografik Değişkenler, Eşcinsellere Yönelik Tutumlar, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılar, Geleneksellik Algısı ve Bağlanma Biçemleri Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1 Yaş	—	.05	.20*	-.01	-.00	.03	-.03	-.03	.05	-.11*	-.02	-.08	-.10*
2 Ekonomik düzey		—	-.07	-.12*	-.12*	-.12*	-.09	-.17*	-.17*	-.11*	-.15*	-.14*	-.11*
3 İlişki süresi			—	.06	.06	.01	.10	.03	.04	.02	.08	-.04	-.01
4 Geleneksellik algısı				—	.23*	.27*	.12*	.48*	.43*	.40*	.46*	.19*	.13*
5 ÇDCÖ Toplam Puan					—	.85*	.84*	.56*	.51*	.49*	.43*	.24*	.25*
6 Düşmanca Cinsiyetçilik						—	.43*	.48*	.50*	.32*	.40*	.16*	.18*
7 Korumacı Cinsiyetçilik							—	.46*	.36*	.44*	.32*	.24*	.25*
8 RİKTÖ Toplam Puan								—	.88*	.84*	.64*	.31*	.22*
9 RİEBKKT									—	.48*	.62*	.18*	.15*
10 RİEGO										—	.47*	.37*	.22*
11 EYTÖ											—	.20*	.14*
12 Kaçınma												—	.28*
13 Kaygı													—

* $p < .05$

ÇDCÖ = Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği; RİKTÖ = Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği; RİEBKKT = Romantik İlişkilerde Erkeğin Baskın Kadının Kabul Edici Tavırları; RİEGO = Romantik İlişkilerde Erkeğin Girişken Olması; EYTÖ = Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği

EK 3

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma bireylerin kadın erkek rolleri ve cinsel yönelimlere ilişkin tutumlarını ve yakın ilişkilerde kendilerine ve ilişkilerine ilişkin düşüncelerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Soruların boş bırakılmaması ve vereceğiniz yanıtların içtenliği araştırma için büyük önem taşımaktadır. Cevaplarınız gizli tutulacaktır.

Teşekkürler....

Arş. Gör. Nur OKUTAN

1. Cinsiyet: Kadın () Erkek ()
2. Eğitim durumu:
Lise mezunu () Üniversite öğrencisi () Üniversite mezunu ()
Lisansüstü ()
3. Yaşınız
4. Ailenizin/sizin toplam aylık geliri(niz) ne kadar?
..... TL
5. Annenizin eğitim düzeyi
Okur yazar değil () Eğitimsiz okur yazar () İlkokul ()
Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü ()
6. Baba eğitim düzeyi
Okur yazar değil () Eğitimsiz okur yazar ()
İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü ()
7. Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yer
Köy () Kasaba () Şehir () Metropol (Ankara, İstanbul, İzmir) ()

8. Şu anda yaşadığınız ilişki için hangisi uygundur?

Flört () Söz/Nişan () Evli ()

9. Bu ilişkiniz ne zamandır devam ediyor? ____ ay ____ yıl

10. Cinsel yöneliminiz:

Heteroseksüel (Karşı cinse cinsel duygusal ilgi duyma) ()

Eşcinsel (Hem cinsine cinsel, duygusal ilgi duyma) ()

Biseksüel (Her iki cinsiyete cinsel, duygusal ilgi duyma)

Emin değilim ()

Yanıt vermeyi tercih etmiyorum ()

11. Çevrenizde tanıdığınız bir eşcinsel var mı?

Evet () Hayır ()

12. Varsa tanışıklık biçiminiz

Komşu () Okul arkadaşı () İş arkadaşı ()

Yakın arkadaş () Aile () Akraba () Diğer.....

13. Kendinizi nasıl tanımlarsınız?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç
geleneksel değil

Çok
geleneksel

EK 4

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

Lütfen her bir ifade ile ne derece hemfikir olup olmadığınızı ifadenin yanındaki boşluklardan birini işaretleyerek (X) belirtiniz.

1

2

3

4

5

6

Kesinlikle katılmıyorum

Kesinlikle katılıyorum

		1	2	3	4	5	6
1	Ne kadar başarılı olursa olsun bir kadının sevgisine sahip olmadıkça bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz.						
2	Gerçekte birçok kadın "eşitlik" istiyoruz maskesi altında işe alınmalarda kendilerinin kayırılması gibi özel muameleler arıyorlar						
3	Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır						
4	Birçok kadın masum söz ve davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadır						
5	Kadınlar çok çabuk alınırlar						
6	Karşı cinsten biri ile romantik ilişki olmaksızın insanlar hayatta gerçekten mutlu olamazlar						
7	Feministler gerçekte kadınların erkeklerden daha fazla güce sahip olmalarını istemektedirler						
8	Birçok kadın çok az erkekte olan bir saflığa sahiptir						
9	Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır						
10	Birçok kadın erkeklerin kendileri için yaptıklarına tamamen minnettar olmamaktadırlar						

11	Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanmak hevesindedirler						
12	Her erkeğin hayatında hayran olduğu bir kadın olmalıdır						
13	Erkekler kadınsız eksiktirler						
14	Kadınlar iş yerlerinde problemleri abartmaktadırlar						
15	Bir kadın bir erkeğin bağlılığını kazandıktan sonra genellikle o erkeğe sıkı bir yular takmaya çalışır						
16	Bir yarışmada kadınlar erkeklere karşı kaybettikleri zaman tipik olarak kendilerinin ayrımcılığa maruz kaldıklarından yakınırırlar						
17	İyi bir kadın erkeği tarafından yüceltilmedir						
18	Erkekler cinsel yönden yaklaşılabılır olduklarını gösterircesine şakalar yapıp daha sonra erkeklerin tekliflerini reddetmekten zevk alan birçok kadın vardır						
19	Kadınlar erkeklerden daha yüksek ahlaki duyarlılığa sahip olma eğilimindedirler						
20	Erkekler hayatlarındaki kadın için mali yardım sağlamak için kendi rahatlarını gönüllü olarak feda etmelidirler						
21	Feministler erkeklere makul olmayan istekler sunmaktadırlar						
22	Kadınlar erkeklerden daha ince bir kültür anlayışına ve zevkine sahiptirler						

EK 5

Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği

Aşağıda verilen ifadeler ile hemfikir olup olmadığınızı verilen ölçekteki sayılardan birini seçerek ifadelerin yanındaki boşluklardan birini (X) koyarak işaretleyiniz.

1 2 3 4 5 6
Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

	1	2	3	4	5	6
1- Bir eşcinsel grubunun içinde olmaktan rahatsızlık duyarım.						
2- Kendi cinsimden birisi bana karşı cinsel ilgi gösterirse sinirlenirim.						
3- Çocuğumun eşcinsel olduğunu öğrenseydim hayal kırıklığına uğrardım.						
4- Kardeşimin eşcinsel olduğunu öğrenseydim üzülürdüm.						
5- Eşcinsellerin katıldığı sosyal aktivitelere katılmaktan hoşlanırım.						
6- Kızımın öğretmeninin lezbiyen olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.						
7- Kendi cinsimden birisi bana karşı cinsel ilgi gösterirse canım sıkılır.						
8- Bir partide bir eşcinselle rahatça konuşurum.						
9- Oğlumun erkek öğretmeninin eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız eder.						
10- Erkek bir eşcinselle beraber çalışmak beni rahatsız etmez.						
11- Kendi cinsimden birisinin bana cinsel ilgi göstermesi beni rahatsız etmez.						

12- Çocuğumun eşcinsel olduğunu öğrenirsem iyi bir ebeveyn olmadığımı düşünürüm.						
13- Kendi cinsimden birisini çekici bulmaktan rahatsızlık duymam.						
14- Toplum içinde iki erkeğin elele tutuştuğunu görmek beni iğrendirir.						
15- Doktorumun eşcinsel oluşunu öğrenmek beni rahatsız eder.						
16- Patronumun eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız eder.						
17- Kendi cinsimden birisinin bana cinsel ilgi göstermesi beni gururlandırır.						
18- Bir kadın eşcinselle beraber çalışmak beni rahatsız etmez.						
19- Komşumun eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız eder.						
20- Eşcinsellerin gittiği bir barda görülmek beni rahatsız eder.						
21- Mensubu olduğum dinin, din adamının eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.						
22- Kendi cinsimden en iyi arkadaşımın eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.						
23- Kendi cinsimden insanların beni çekici bulması beni rahatsız etmez.						

EK 6

Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılara İlişkin Tutumlar Ölçeği

Aşağıda verilen ifadeler ile hemfikir olup olmadığınızı verilen ölçekteki sayılardan birini seçerek ifadelerin yanındaki boşluklara (X) koyarak belirtiniz.

1 2 3 4 5 6 7

Tamamen karşıyım

Tamamen katılıyorum

	1	2	3	4	5	6	7
1- Erkek kız arkadaşının kıyafetine karışabilir.							
2- Kadın toplum içinde erkek arkadaşına ters düşecek davranışları yapmamalıdır.							
3- Bir ilişkinin başlangıcında kadın cinsel açıdan deneyimsiz olmalıdır.							
4- Kız erkek arkadaşı olmadan gece gezebilir.							
5- Romantik ilişkilerde erkek (para, mevki vs açısından) kadından bir adım da olsa önde olmalıdır.							
6- Romantik ilişkilerde ilk adımın erkek tarafından atılması gerektiğini düşünüyorum.							
7- Romantik ilişkilerde evlenme teklifi erkekten gelmelidir.							
8- Romantik ilişkilerde erkeğin kadını daha sık araması gerektiğini düşünüyorum.							
9- Kadın hoşlandığı bir erkeğe çıkma teklif edebilir							
10- Romantik ilişkilerde kadınların erkeklerin cinsellik isteklerini reddetmeleri daha uygundur.							

Ek 7

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını verilen ölçekteki sayılardan birini ifadelerin yanındaki boşluğa yazarak belirtiniz.

1 2 3 4 5 6 7

Hiç katılmıyorum

Kesinlikle katılıyorum

1. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi _____ tercih ederim.
2. Terk edilmekten korkarım. _____
3. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olmak konusunda çok _____ rahatım.
4. İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım. _____
5. Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi _____ geri çekiyorum.
6. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım _____ kadar umursamayacaklarından endişelenirim.
7. Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde _____ rahatsızlık duyarım.
8. Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım. _____

9. Birlikte olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat
_____ hissetmem.
10. Genellikle, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin
_____ benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzu ederim.
11. Birlikte olduğum kişiye yakın olmayı isterim, ama sürekli kendimi
_____ geri çekerim.
12. Genellikle birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim
_____ ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.
13. Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yakınlaşması beni
_____ gerginleştirir.
14. Yalnız kalmaktan endişelenirim.

15. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak
_____ konusunda oldukça rahatımdır.
16. Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.

17. Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.

18. Birlikte olduğum kişi tarafından sevildiğimin sürekli ifade
_____ edilmesine gereksinim duyarım.
19. Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yakınlaşabilirim.

20. Birlikte olduğum kişileri bazen daha fazla duygu ve bağlılık
_____ göstermeleri için zorladığımı hissedirim.
21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi
_____ rahat bırakmakta zorlanırım.
22. Terk edilmekten pek korkmam.

23. Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.

24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam
_____ üzülür ya da kızarım.
25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.

- _____ 26. Birlikte olduğum kişinin bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.
- _____ 27. Sorunlarımı ve kaygılarımı genellikle birlikte olduğum kişiyle tartışırım.
- _____ 28. Bir ilişkide olmadığım zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissederim.
- _____ 29. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanmakta rahatımdır.
- _____ 30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında kendimi engellenmiş hissederim.
- _____ 31. Birlikte olduğum kişilerden teselli, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.
- _____ 32. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hissederim.
- _____ 33. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar.
- _____ 34. Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissederim.
- _____ 35. Rahatlama ve güvencenin yanısıra bir çok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım.
- _____ 36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm.